

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 63.

Onsdagen den 26 augusti, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 274, angående lån till statens livsmedelskommissions förfo-
gande; och

nr 275, med förslag till ändrad lydelse av 9 och 24 §§ i det av
Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslaget till förordning om
värnskatt.

Dessa propositioner föredrogos och hänvisades, nr 274 till stats-
utskottet och 275 till första särskilda utskottet.

Herr talmannen yttrade, att efter överläggning inom talmans-
konferensen bestämts, att, därest icke något oförutsett inträffade, det
sista arbetsplenium under denna månad skulle hållas lördagen den
29, att i följande vecka endast komme att hållas plena för bordlägg-
ning o. d. samt att arbetsplenium åter skulle hållas tisdagen den 8
september.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckt motion om höjning av riksdags-
männens arvoden; och

nr 33, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående ändring i visst avseende av gällande bestämmelser
om rösträtt å kyrkostämman;

bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckt
motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillfälligt förbud i
viss omfattning mot tillverkning av rusdrycker;

bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i
lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt
till pension; ävensom

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 63.

1

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad organisation av hushållningssällskapen; och

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t asgående utfärdande av föreskrift, att rusdrycker ej få finnas ombord å flottans fartyg.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande nr 30, ävensom jordbruksutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 135 och 136.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande nr 21, med förslag till ändringar i bankoreglementet, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

Föredrogos ånyo bankoutskottets den 24 och 25 innevarande augusti bordlagda utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

I en till riksdagen avlåten, den 21 innevarande augusti dagteknad proposition, nr 273, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte antaga vid utlåtandet fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 5—7 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

6 § av detta förslag hade följande lydelse:

6 §.

Riksbanken äger — — — miljoner kronor.

Om sådant till följd av krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, Konungen efter framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst etthundratjugufem miljoner kronor; åliggande det fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp, motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Beträffande ifrågavarande paragraf hade reservation avgivits av herrar *Larsson, Gelotte, Kristensson, Edbom* och *Borggren*, vilka likväl ej framlagt sin mening.

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

Herr von Stapelmohr: Herr talman, mina herrar! Det är känt, att näringslivet i vårt land lidit svårt under följderna av de krigiska förvecklingar, som uppstått. Detta har också gjort, att riksbankens förmåga att fullgöra sin skyldighet att inlösa sedlar med guld och att tillhandahålla rörelsen det erforderliga kapitalet satts på hårda prov. Av denna anledning har Kungl. Maj:t framlagt för riksdagen två lagförslag, avseende att under vissa svåra förhållanden stödja och stärka riksbankens ställning. Det ena förslaget avser rätt till suspension i vissa fall av bankens inlösningskyldighet, det andra rätt att under enahanda förhållanden öka sedelutgivningsrätten. Det första förslaget, som innefattar ändringar i grundlag, har remitterats till konstitutionsutskottet. Beträffande villkoren för konungens ifrågasatta rätt att mellan riksdagar vid förefallande behov ingripa skilja sig lagförslagen något från varandra. Jag har fått från konstitutionsutskottet mig meddelat, att i det betänkande, som kommer att i dag framläggas på kammarens bord, konstitutionsutskottet förordar Kungl. Maj:ts proposition rörande ändringar i 72 § regeringsformen, dock med vissa ändringar i avseende å konungens rätt, gående ut på, att förslaget skulle nära sammanfalla med nu föreliggande förslag och avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med formen för 6 § uti lagen om Sveriges riksbank, sådan den av Kungl. Maj:t är föreslagen. I ett par avseenden har konstitutionsutskottet emellertid gjort en avvikelse. Det har nämligen i tillägg till 72 § regeringsformen utbytt orden »i följd av» mot »med hänsyn till».

Vidare har konstitutionsutskottet i stället för orden i förvarande lagförslag »efter framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret» i sitt förslag använt orden »på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret». Då den förstnämnda ändringen, som avser, att »med hänsyn till» skulle träda i stället för »till följd av», synes mig vara välbetänkt, och då det från flera synpunkter är önskligt att lagförslagen, som ha stor frändskap med varandra, så vitt möjligt få i tillämpliga delar samma utformning, så hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets förslag med den ändringen i 6 §, att orden »till följd av» utbytas mot »med hänsyn till», vidare att »efter framställning» utbytes mot »på framställning» samt att »efter samråd» inflikas ordet »jämväl».

Herr Larsson, Jakob: Då för några dagar sedan kammaren förbereddes på en proposition med förslag till vissa ändringar i riksbankslagen och då det utsattes ett särskilt plenum för att mottaga denna proposition, visste man icke om annat,

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

än att den föreslagna ändringen skulle avse bemyndigande för riksbanken att i visst fall utgiva sedlar på en kronas valör och att denna fråga ansågs vara av synnerligen brådskande natur. Då propositionen kom, befanns det emellertid, att utom denna i och för sig ganska oviktiga ändring Kungl. Maj:ts föreslagit en annan ändring, som är desto mera viktig, nämligen den som återfinnes i förslaget under § 6.

Det första intrycket jag fick av den kungl. propositionen i denna del var en känsla av ganska stark reaktion mot att på ett så viktigt område riksdagen skulle avhända sig sin utslutande bestämmanderätt över riksbankens sedelutgivning. Under de dagar, som gått, sedan detta förslag behandlades i bankoutskottet, vilket ju skedde med ganska stor hastighet, emedan betänkan det skulle bordläggas redan sistlidna måndag, har jag emellertid haft någon anledning att närmare tänka på saken, och jag kan icke dölja för mig, att vissa förhållanden måhända kunna uppstå, medan riksdagen icke är samlad, som kunna utgöra en giltig anledning för en extraordinär ökning av riksbankens sedelutgivning. Men det kan icke förnekas, att detta förslag kommit något väl överraskande och att säkerligen en stor del av riksdagens ledamöter i likhet med mig icke varit i tillfälle att fullt överskåda, vilka konsekvenser en sådan ändring, som den nu föreslagna kan komma att i framtiden draga med sig. Det framkastades inom utskottet en tanke, att om man skulle tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition i denna del, man borde giva bestämmelsen därom provisorisk karaktär, så att den skulle komma att gälla endast till nästa riksdag, på det att riksdagen framdeles under, såsom vi få hoppas, lugnare förhållanden och efter att närmare hava satt sig in i detta spörsmål, som icke saknar mycket stor betydelse för hela vårt näringsliv, kunde ta denna fråga i förnyat överbäggande. Om denna bestämmelse på detta sätt skall givas en provisorisk karaktär, så behöver den självfallet omformuleras i vissa delar. Utskottets ärade ordförande har redan föreslagit en viss redaktionsförändring, som jag för min del icke har något att erinra mot, mer då det icke kan vara lämpligt att på stående fot framkomma med ett förslag till en sådan omformulering, som kan synas nödig för att giva stadgandet en provisorisk karaktär, skall jag, herr talman, tillåta mig, att, på samma gång jag icke har något att erinra mot ett bifall till den kungliga propositionen beträffande paragraferna 5 och 7 i lagen, yrka återremiss å 6 paragrafen, i det syfte jag nu angivit, och jag tror mig veta, att ett liknande yrkande kommer att framställas i andra kamraren.

Herr vice talmannen von Friesen: Om jag fattat den föregående talaren rätt, så var han rädd för, att riksdagen genom bifall till utskottets förslag skulle avhända sig sin utslutande rätt över riksbanken. Jag ber att få fästa den ärade

talarens uppmärksamhet på, att efter den senaste riksbankslagstiftningen på 1890-talet har riksdagen icke uteslutande rätt över riksbanken, ty riksbankens skötande regleras genom en av konung och riksdag gemensamt antagen lag. Således har ju riksdagen redan avstått en högst väsentlig del av sin uteslutande makt över riksbanken åt Kungl. Maj:t.

Vad den fråga, som nu föreligger, beträffar, så gäller den en av gammalt mycket omtvistad sak, nämligen grunderna för sedelutgivningsrätten. Jag vill icke trötta kammaren med att redogöra för de olika system, som i detta hänsäende tillämpas i olika länder. Vi ha vårt system, och nu är det enligt den föreliggande propositionen meningen, att detta system skulle bibehållas. Någon rationell grund för att sedelkontingenten, såsom den kallas, skulle vara den nuvarande eller 125 miljoner kronor, föreligger icke. Det är en siffra, som är tagen, och den siffran tror jag är ganska bra under normala förhållanden, men det kan komma abnorma förhållanden, då det fordras större elasticitet uti sedelutgivningsrätten, än som enligt nu gällande bestämmelser är medgiven. Den ärade talaren, tycktes det, hade icke något att invända mot själva saken, utan det var den form, den fått, som han hade att invända mot. Nu talar jag icke direkt på riksbankens vägnar utan å näringslivets vägnar, då jag påstår, att den rätt, som här är ifrågasatt, bör alltid förefinnas. Den bör kunna tillämpas, då riksdagen är samlad, men också när riksdagen icke är samlad. Härmed har jag vänt mig mot det påståendet, att denna bestämmelse skulle göras provisorisk. Jag tror icke, att det finnes någon anledning, att den skulle göras provisorisk. Jag har hört nämnas, att man på vissa håll skulle vilja, att denna bestämmelse skulle gälla endast till nästa riksdag. Ja, då är väl meningen, att den skulle gälla till den 15 januari 1915. Vem vet emellertid, huru ställningen är den 15 januari? Kanske det just då är nödvändigt att vidtaga åtgärder i det syfte, som förslaget avser, men då skulle det icke vara möjligt i rätt tid. Nog tror jag, att riksbanken kan sköta sig, men hur det går med näringslivet är en annan sak. Jag tror, att denna undantagsbestämmelse bör vara möjlig att tillämpa när som helst, och det är därför icke lämpligt att göra densamma provisorisk. Om den skall utformuleras på ett annat sätt i övrigt, därom vill jag icke yttra mig, men att göra den provisorisk synes mig vara ett motverka det ändamål, varför den är föreslagen och vilket är att skydda näringslivet för panik. Om det skulle komma därhän, att riksbanken på grund av nu gällande bestämmelser icke kunde verkställa för näringslivet nödvändig diskontering, skulle ett elände inträffa, som jag icke tror, att någöndera kammaren skulle vilja åtaga sig ansvaret för. Jag tror att blotta befintligheten av denna bestämmelse, som jag hoppas icke skall behöva tillämpas, kommer att verka lugnande på näringslivet och landet, och lugn under brydsamma förhållanden är det viktigaste.

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

Jag kan således icke finna, att icke denna undantagsbestämmelse bör vara gällande för beständigt.

Men — har man invänt — då skulle konungen här få en makt. Ja, det är sant, men makt har han redan. Enligt regeln skall ju sedelutgivningsrätten rätta sig efter av Konung och riksdag gemensamt antagna bestämmelser. Om det sålunda skall vara något undantag från regeln, bör väl såväl Konungen som riksdagen ha sitt ord med i den saken. Men att riksdagen skulle direkt ha sitt ord med, även då den icke är samlad, är väl för mycket begärt, ty då skulle den sammankallas för det ändamålet och frågan skulle väl icke heller tillräckligt hastigt kunna avgöras. Riksdagen har ju förtroendemän, och nu är det i föreliggande förslag överlämnat åt bankofullmäktige att inkomma med framställning, för att ett sådant här undantag skulle få äga rum. Det synes mig, att det är ett mycket stort förtroende att vara bankofullmäktig, men kan man lita på bankofullmäktige i fråga om att utgiva, vad skall jag säga, 331 miljoner kronor i sedlar, som bankofullmäktige f. n. ha rättighet att utgiva enligt lagen, så borde man kunna lita på bankofullmäktige i fråga om de extra 125 miljoner kronor, som här äro föreslagna. Jag kan sålunda icke se annat än den här bestämmelsen bör gälla för beständigt.

Man har sagt, att lagförslaget kommit överraskande. Men jag undrar, om icke riksdagen vant sig vid överraskningar under dessa dagar och om detta är det mest överraskande som inträffat. Jag tror, att mycket mera överraskande saker ha kommit mera häftigt på. Detta förslag har dock kommit efter två bordläggningar, men vi ha haft överraskande saker, som gått efter endast en bordläggning. Det synes mig således, att talet om överraskningar i dessa dagar, som nu äro, självt är något överraskande.

Talaren slutade med att säga, att denna bestämmelse har en stor betydelse för vårt näringsliv. Det är jag den förste att hålla på. Det är just för näringslivet, den har en mycket djup betydelse, och jag tror, att om riksdagen skulle avslå denna bestämmelse, skulle detta komma att verka synnerligen förlamande på näringslivet. För min del, herr talman, ber jag att få tillstyrka bifall till bankoutskottets förslag med den av dess ordförande, herr von Stapelmohr, föreslagna ändringen.

Herr Ekman, Johan Emilson: Jag kan nämna för kamraren, att tanken på att göra denna lag provisorisk icke var främmande för bankoutskottet. Vid första anblicken syntes det tilltalande, men om man tänkte sig närmare in i frågan, fann man, att det icke var något gagn att vinna med att göra den provisorisk. Saken är den, att numera bör man finna, att en sådan här åtgärd att göra bankens sedelutgivningsrätt mera elastisk är nödvändig och icke kan undvaras mellan riksdagarna. Det är väl ingen, som vill påtaga sig det påståendet, att när riksdagen skiljes i vanliga fall i maj, det inom den 15 januari

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges riks-
bank.*

(Forts.)

nästa år icke kan ifrågakomma att öka sedelutgivningsrätten på grund av ett hastigt påkommande krig. Då är det tydligt, att man måste vid varje riksdags slut vidtaga en sådan här åtgärd och giva regeringen den här rätten. Men vad är då vunnit därmed? När riksdagen är samlad, så har lagen ingen betydelse, ty då har riksdagen sitt ord med i laget. Och skall man då vid varje riksdags slut göra lagen gällande till nästa riksdag, vore det ju nästan som om lagen vore permanent. Jag kan för min del icke se, varför man skulle anse, att ett sådant här beslut innebure det minsta uppgivande av riksdagens allena rådande rätt över riksbanken. Det är ju ej fråga om att giva regeringen ensam någon rätt att öka sedelutgivningen, ännu mindre rätt att disponera över de medel, som på detta sätt beredas, utan det är riksdagens förtroendemän: banko- och riksgäldsfullmäktige, som på intet sätt äro beroende av regeringen, vilka hava att taga initiativ. Det är de, som först skola väcka förslag, och sedan kan regeringen bestämma saken. Att göra det utan regeringens medverkan torde vara omöjligt. Denna sak sammanhänger i så många hänseenden med andra finansiella förhållanden i landet, att det ej skulle vara möjligt för någon, som ej hade regeringen med sig, att göra något sådant. Jag tror, att om man nu skulle återremittera denna sak till bankoutskottet med anmodan till detta att tillse, om ej lagen kunde göras provisorisk, så skulle följderna endast bliva, att förslaget återkomme till riksdagen i samma form som nu med den modifikation, som här angivits, och jag kan ej förstå, vartill det skulle tjäna att göra denna omväg. Jag ber därför, herr talman, att få tillstyrka, att utskottets framställning bifalles, och jag vill uppge vad den sista ärade talaren sade, att nämligen detta skulle göra ett mycket gott intryck i landet. Det skulle bidra till att lugna stämningen inom penningmarknaden. Det är min tro, att vi ej komma att behöva anlita den ökade sedelutgivningsrätten, men om utgivningen ej får uppgå till mer än den mycket obetydliga summa, som under nuvarande förhållanden är tillåten, så skulle det kunna uppstå svår panik och många skulle ramla. Ej blott enskildas utan även statens affärer kunde därav lida. Jag tror, att det endast blir en åtgärd, som länder till lugnande och aldrig behöver anlitas, och därför är det ingen risk att vidtaga denna åtgärd, varför jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen att han med anledning av de yrkanden, som därunder förekommit, ville låta komma till avgörande först 6 § och därefter övriga delar av lagförslaget.

Härefter yttrade herr talmannen att beträffande berörda paragraf vore yrkat dels av herr *von Stapelmohr* att paragrafen skulle godkännas med den ändring att andra stycket avfattades sålunda:

*Om ändring
i vissa delar
av lagen för
Sveriges icke
bank.*
(Forts.)

Om sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt eller om riksdagen ej är samlad, Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva (o. s. v. lika med förslaget); dels ock att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare jämlikt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr von Stapelmohrs yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid ånyo skedd föredragning av sammansatta lag- och jordbruksutskottets den 21 och 22 innevarande augusti bordlagda memorial, nr 4, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld; samt

nr 5, angående ersättning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning,

biföll kammaren vad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 20 regeringsformen, dels ock väckt motion om ändring i nämnda lagrum,

biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets den 22 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1915,

biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och lagutskottets (nr 1) den 22 och 24 innevarande augusti bordlagda utlåtanden:

nr 1, i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 9, 14, 15, 23, 26, 31 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock till lag om tillägg till 37 § i samma lag, än även väckta motioner angående vissa ändringar i samma lag;

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts under punkt 19 av sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till pensionsförsäkringens genomförande ävensom väckt motion om anslag, utöver vad Kungl. Maj:t begärt, till bestridande av på staten belöpande kostnad för nämnda ändamål, dels ock Kungl. Mja:ts proposition angående förvaltningen av den i 11 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond samt angående disponerande av anslag för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befogenhet för pensionsstyrelsen att provisoriskt bevilja sådant understöd, som omförmäles i 33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 22 och 24 i denna månad bordlagda betänkande nr 28, angående brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande ävensom i samband därmed stående frågor.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

I detta betänkande hade utskottet till en början erinrat, huru som vid den ordinarie motionstidens utgång i början av riksdagen till bevillningsutskottet hänvisats, bland annat, följande motioner, nämligen:

dels från första kammaren:

nr 14 av herr *Karl Johan Ekman* med förslag till ändrad lydelse av 11 och 13 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin;

nr 15 av herr *Karl Johan Ekman* med förslag till ändrad lydelse av 7 § i förordningen angående försäljning av vin och öl;

nr 30 av herr *Ollas Ericsson m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker;

nr 31 av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till ny lagstiftning angående försäljning av rusdrycker;

nr 32 av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

nr 33 av herr *Kvarnzelius m. fl.* angående ändring av 13 § i maltdrycksskatteförordningen;

nr 34 av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i brännvinstillverkningsförordningen;

nr 35 av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till ändrad lydelse av § 1 i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

nr 36 av herr *von Mentzer* angående införande av vissa bestämmelser i en ny förordning om försäljning av rusdrycker;

nr 37 av herr *Boberg* angående skrivelse till Konungen ifråga om möjligheten att åstadkomma lagbestämmelser avseende förbud mot försäljning av spritdrycker med större alkoholhalt; samt

nr 38 av herr *Kvarnzelius m. fl.* med förslag till ändrad lydelse av 7 § i förordningen angående utvidgad näringsfrihet;

dels ock från *andra kammaren*:

nr 39 av herr *Olofsson i Ävik* om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och reglering av brännvinsförsäljningsbolagens förvaltningskostnader;

nr 109 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker;

nr 110 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

nr 111 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 112 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning om ändrad lydelse av 13 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 113 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

nr 114 av herr *Staaff m. fl.* med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juli 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

nr 115 av herr *Erlansson* med förslag till vissa bestämmelser att vid antagande av ny förordning om försäljning av rusdrycker införas i förordningen;

nr 116 av herr *Gustafsson* i Brånsta *m. fl.* om skrivelse till Kungl. Maj:t ifråga om begränsning av alkoholhalten i de spritdrycker, som må i riket försäljas;

nr 118 av herr *Källman m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker;

nr 162 av herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.* med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker jämte vissa därmed sammanhängande författningsändringar;

nr 163 av herr *Eriksson* i Grängesberg om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder från statens sida till understöd åt vissa arbetare, som till följd av antagande av ny förordning om försäljning av rusdrycker bliva arbetslösa; samt

nr 165 av herr *Jansson* i Kalmar med visst förslag i avseende å eventuellt införande av kommunal folkomröstning angående försäljning av rusdrycker.

Utskottet hade vidare yttrat bland annat följande:

Av nykterhetskommittén uppgjorda författningsförslag hade oförändrade framburits *dels* i motionerna I: 31—35 och 38 och i de med dessa likalydande motionerna II: 109—114, *dels* i motionen II: 162. Dessa motioner skiljde sig dock i så måtto, att i de förstnämnda intet särskilt yrkande i ersättningsfrågan vore framställt, under det att i den sistnämnda motionen och i den härmed sammanhängande motionen II: 163 yrkats, *dels* att ersättning icke måtte ifrågakomma till andra än gästgivare, som jämlikt 10 § i brännvinsförsäljningsförordningen hade brännvinsutskänkningsrättigheter, *dels* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville an hålla om utredning och framläggande för nästkommande riksdag av förslag till åtgärder i syfte att genom det allmännas kraftiga medverkan annat lämpligt arbete måtte vid inträffad arbetslöshet, försorsakad av den antagna försäljningsförordningen, skyndsamt beredas de arbetare, som vore anställda vid skattepliktiga bryggerier och hos vinhandlare, samt att dessa, till dess arbete kunnat erhållas måtte er hålla nödigt understöd ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Antagande av kommitténs förslag till förordning om försäljning av rusdrycker utom i fråga om ersättning till tillverkare av skattepliktiga maltdrycker och rättigheten att utskänka öl å inackorderingsställe påyrkades i de likalydande motionerna I: 30 och II: 118; de motionärer, som väckt sistnämnda motioner, hade i den av dem anförda motiveringen förklarat sig instämma i övriga av nykterhetskommittén framlagda författningsförslag, men hade, enär dessa förslag framburits av andra motionärer, icke ansett det erforderligt att väcka särskilda motioner om desamma.

I samband med denna grupp av motioner stöde följande, nämligen:

II: 165, som avsåge en viss bestämmelse i förslaget till förordning om försäljning av rusdrycker och vari hemstälts, att, därest vid innevarande riksmöte ny förordning angående försäljning av rusdrycker, innefattande även bestämmelser om s. k. kommunal folkomröstning, antoges, riksdagen ville besluta, att den majoritet, som därvid skulle krävas för förbuds införande eller upphävande, skulle beräknas ej efter antalet röstande, utan efter antalet i kommunen i denna fråga röstberättigade:

I: 14 och 15, vari hemstälts, att riksdagen, i stället för bestämmelser om kommunal folkomröstning, måtte besluta genomförande av fullständigt kommunalt veto i förening med kvalificerad majoritet, i vilket syfte motionären framlagt förslag till ändrad lydelse *dels* av 11 och 13 §§ i brännvinsförsäljningsförordningen, *dels* ock av 7 § i vin- och ölförsäljningsförordningen; samt

I: 36 och II: 115, som vore med varandra likalydande och vari föreslagits, att riksdagen måtte vid antagandet av ny förordning om försäljning av rusdrycker besluta, att däri skulle införas bestämmelser om »kommun-, härads- eller länsveto», på sätt motionären i motiveringen för sitt förslag närmare angivit.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Utom ramen för de förslag, som framburits på grundvalen av nykterhetskommitténs betänkande eller som härmed stode i samband, låge följande motioner, nämligen:

I: 37 och II: 116, som vore med varandra likalydande och vari hemstälts, att riksdagen ville ingå med en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande möjligheten av en lagstiftning, som avsåge att från och med 1916 eller något år senare inga spritdrycker måtte i riket få försälas, som innehölle mer än 40 procents alkoholstyrka samt att denna alkoholstyrka sedan under de närmast följande 10 åren skulle sänkas med 2 procent vid varje begynnande år; samt

II: 39, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta undersöka, om gällande brännvinsförsäljningsföreläggningens bestämmelser i fråga om arvoden åt funktionärerna inom bolagen och användningen av vinstmedlen vore fullt tillfredsställande och om vid de olika spritbolagen proportionsvis likformiga och skäligen förvaltningskostnader vore rådande samt därefter vidtaga sådana åtgärder, vartill undersökningen kunde giva anledning.

Sedan behandlingen av motionerna fortskridit så långt, att preliminära beslut förelågo i de flesta punkter, hade till utskottet hänvisats följande propositioner, nämligen:

propositionen nr 242, av den 24 juli 1914, vari Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker;
2) förordning angående försäljning av svagt alkoholhaltiga samt tillagade, alkoholfria drycker;

3) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

4) förordning om ändrad lydelse av 3, 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker; samt

5) förordningen om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; och

propositionen nr 258, likaledes av den 24 juli 1914, vari Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.;

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker vore berättigad att utskänka brännvin, måtte för rättighetens upphörande från och med år 1921 av staten utgivas ersättning med årligt belopp, som av

Konungens befallningshavande fastställdes efter de grunder, vilka funnes angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstode från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning, ävensom att änka efter manlig ersättningstagare måtte, därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens frånfalle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad;

Ang. brännvins- samt rin- och öl-handels ordnande m. m.

(Forts.)

samt bestämma, att gästgiveriägaren, om han ville komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skulle därom före den 1 september 1920 till Konungens befallningshavande i det län, varest gästgiveriet vore beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande vore till utskänkning berättigad;

dels medgiva, att till den, vilken på grund av 2 mom. i övergångsstadgandena uti förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker vore berättigad att utskänka vin eller maldrycker, måtte för rättighetens upphörande utgivas ersättning en gång för alla med belopp, som bestämdes av Kungl. Maj:t, dock att sådan ersättning i intet fall finge beviljas till högre belopp än vad som skäligen kunde antagas motsvara sammanlagt den behållna inkomsten av utskänkingsrörelsen för åren 1915—1919,

samt bestämma, att den, som ville komma i åtnjutande av nu nämnd ersättning, därom skulle före den 1 september 1920 till Konungens befallningshavande ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning och därvid såväl styrka, att han fortfarande vore till utskänkning berättigad, som ock förebringa den utredning, han för ersättningens bestämmande ville åberopa;

dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skulle utbetalas, måtte utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, och att till gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande finge utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1921.

I anledning av nämnda propositioner hade väckts åtskilliga motioner, vilka hänvisats till bevillningsutskottet, nämligen

dels i *första kammaren*:

nr 96 av herr *Ernst Lindblad*, som föreslagit, att jämväl å passagerarefartyg i inrikes fart rättighet till utskänkning av spritdrycker måtte kunna meddelas;

nr 97, av herr *Lyckholm*, som föreslagit sådana förändringar i 3 § i förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker, att dels alkoholhalten angäves icke i volymprocent utan i viktsprocent, dels definitionen å »lagrat dricka» bleve »varje maldryck, som ej är hänförlig till svagdricka och som ej innehåller mer

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
mande m. m.
(Forts.)

än tre viktsprocent alkohol, och är inbryggd med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 10 procent»;

nr 98 och 99, av herr *Thyrén*, som hemställt, att riksdagen måtte antaga dels i motionen intaget förslag till lag angående kommunal folkomröstning om förbud mot detaljhandel med spritdrycker, dels ock med detta förslag sammanhängande ändring i 18 § i Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker;

nr 102, av herr *Dahl*, som hemställt, att riksdagen för sin del ville besluta dels sådana ändringar i förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker, att utminuterung av öl måtte utövas av tillverkare, dels ock vissa av motionären utarbetade förslag till ändringar och tillägg i 4, 5, 22, 23, 24, 25, 32, 38 och 74 §§ i förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker;

nr 103, av herr *G. F. Östberg*, som yrkat

1) att i den förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker, som riksdagen på grund av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet kunde komma att besluta, måtte uteslutas alla stadganden, som avsåge försäljning av öl och vin, så att förordningen komme att avse endast försäljning av spritdrycker; samt

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande till nästa riksdag av förslag till förordning om försäljning av öl och vin;

nr 104, av friherre *Fleming*, som hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning i syfte att bereda full ersättning ej mindre åt tillverkare av skattepliktiga maltdrycker på grund av den förlust, som för dem uppkomme genom antagande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 242 framlagda förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker, än även åt övriga personer, vilkas utkomstmöjligheter genom den föreslagna lagstiftningen inskränktes, samt därefter för riksdagen i god tid före den nya förordningens ikraftträdande framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

nr 105, av friherre *Fleming*, som föreslagit, dels att riksdagen måtte för sin del besluta i enlighet med i motionen intagna förslag till ändrad lydelse av 3, 23 och 31 §§ i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, avseende annan benämning och bestämning å alkoholsvagare skattepliktiga maltdrycker, samt annan etikettering å kärl innehållande dessa drycker och svagdricka än som föreslagits i propositionen nr 242, dels att därav betingade förändringar måtte vidtagas i Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker;

dels ock i *andra kammaren*:

nr 262, av herr *Hamrin*, som hemställt, att riksdagen för sin del måtte godkänna i motionen intagna förslag till ändrad lydelse av 23 och 31 §§ i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, avseende föreskrift om annan etikettering å kärl innehållande svagdricka.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på återopade grunder hemställt,

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

1) att riksdagen,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 242 med förslag till förordning angående försäljning av alkoholhaltiga drycker även-som motionerna

I: 30 av herr Ollas Ericsson m. fl.;

I: 31, 32, 33, 34, 35 och 38 av herr Kvarnzelius m. fl.;

I: 102 av herr Dahl;

II: 109, 110, 111, 112, 113 och 114 av herr Staaß m. fl.;

II: 118 av herr Källman m. fl.; och

II: 162 av herr Eriksson i Grängesberg m. fl.;

med bifall till motionerna

II: 165 av herr Jeansson i Kalmar och

II: 262 av herr Hamrin;

samt med avslag å motionerna

I: 14 och 15 av herr Karl Johan Ekman,

I: 36 av herr von Mentzer,

I: 96 av herr Ernst Lindblad,

I: 98 och 99 av herr Thyrens,

I: 103 av herr G. F. Östberg,

I: 105 av friherre Fleming och

II: 115 av herr Erlansson;

måtte för sin del antaga vid betänkandet såsom bilagor fogade förslag till

a) förordning angående försäljning av rusdrycker;

b) förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

c) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

d) förordning om ändrad lydelse av 13 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

e) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

f) förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

2) att riksdagen under förutsättning att riksdagen antog ovanberörda författningsförslag, måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 258 om ersättning till vissa försäljare av brännvin samt vin och öl i anledning av införandet av förordningen angående försäljningen av alkoholhaltiga drycker,

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker vore berättigad att utskänka brännvin, måtte för rättighetens upphörande från och med år 1917 av staten utgivas ersättning med årligt belopp som av Konungens befallningshavande fastställdes efter de grunder, vilka funnes angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstå från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning, ävensom att änka efter manlig ersättningstagare måtte, därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens frånfälle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad,

samt bestämma, att gästgiveriägare, om han ville komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skulle därom före den 1 september 1916 till Konungens befallningshavande i det län. varest gästgiveriet vore beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande vore till utskänkning berättigad;

dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skulle utbetalas, måtte utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, och att till gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande måtte utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1917; samt

3) att motionerna

I: 37 av herr Boberg,

I: 97 av herr Lyckholm,

I: 104 av friherre Fleming,

II: 39 av herr Olofsson i Åvik,

II: 116 av herr Gustafsson i Brånsta m. fl. och

II: 163 av herr Eriksson i Grängesberg

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits av, utom andra, *dels* herr *Antons-son*, som hemställt, att såväl Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition som de i ämnet väckta motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock friherre *C. J. Beck-Friis*, herr *Lyckholm*, friherre *Fleming* och herr *Johan Östberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta:

1:o) att i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 242 samt i ämnet väckta motioner antaga tre vid reservationen såsom bilagor fogade förslag till

dels förordning angående försäljning av spritdrycker och vin (bil. A);

dels förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet (bil. B);

dels ock förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin (bil. C);

2:o) *att* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd ytterligare utredning för riksdagen framlägga förslag till dels förordning angående försäljning av maltdrycker dels ock bestämmelser angående beredande av full ersättning ej mindre åt tillverkare av maltdrycker på grund av förlust, som för dem uppkomme genom antagande av en dylik förordning, än även åt övriga personer, vilkas utkomstmöjligheter genom en sådan lagstiftning komme att inskränkas;

Ang. brännvins- samt vin- och öl-handels ordnande m. m.

(Forts.)

3:o) *att* godkänna vad Kungl. Maj:t i proposition nr 258 föreslagit med undantag för vad propositionen innehölle i fråga om utskänkning av maltdrycker, samt således, under förutsättning av antagandet av ovan angivna förordning om försäljning av spritdrycker och vin,

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av alkoholhaltiga drycker vore berättigad att utskänka brännvin, måtte för rättighetens upphörande från och med år 1921 av staten utgivas ersättning med årligt belopp, som av Konungens befallningshavande fastställdes efter de grunder, vilka funnes angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare som avstå från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning, ävensom att änka efter manlig ersättningsstagare måtte därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens frånfalle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad,

samt bestämma, att gästgiveriägare, om han ville komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skulle därom före den 1 september 1920 till Konungens befallningshavande i det län, varest gästgiveriet vore beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande vore till utskänkning berättigad;

dels medgiva, att till den, vilken på grund av 2 mom. i övergångsstadgandena uti förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av spritdrycker och vin vore berättigad att utskänka vin, måtte för rättighetens upphörande utgivas ersättning en gång för alla med belopp, som bestämdes av Kungl. Maj:t, dock att sådan ersättning i intet fall finge beviljas till högre belopp, än vad som skäligen kunde antagas motsvara sammanlagt den behållna inkomsten av vinutskänkingsrörelsen för åren 1915—1919,

samt att bestämma, att den, som ville komma i åtnjutande av nu nämnd ersättning, därom skulle före den 1 september 1920 till Konungens befallningshavande ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning och därvid såväl styrka, att han fortfarande vore till utskänkning berättigad, som ock förebriaga den utredning, han för ersättningens bestämmande ville åberopa;

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skulle utbetalas, finge utgå ur statsverkets fond av rusdryckmedel, och att till gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande finge utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1921;

4:o) samt *att* de i förevarande frågor väckta motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad under punkterna 1:o) och 2:o) i reservationen hemställdts, icke till någon riksdagens åtgärd föranledde.

Vidare hade reservation avgivits av herrar *Nilsson* i Bonarp, *Berg* i Staby och *von Hofsten*,

vilka yrkat i huvudsak bifall till Kungl. Maj:ts förslag med följande tillägg, där de ansett ändringar särskilt påkallade, nämligen:

att — i överenstämmelse med utskottets förslag i dess 19 § 8 mom. — första stycket i 20 § 8 mom. i Kungl. Maj:ts förslag måtte erhålla följande lydelse:

»8. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar kontrollstyrelsen, sedan *landsting* och i stad stadsfullmäktige samt på landet kommunalstämman avgivit yttrande i ärendet. Sådant yttrande skall till kontrollstyrelsen avgives före september månads utgång»;

att, med bifall i sak till herr Dahls motion I: 102, måtte — ävenledes i överenstämmelse med utskottets förslag i dess 19 § 10 mom. — i 20 § i Kungl. Maj:ts förslag *inrycktes ett moment 10*, så lydande:

»10. Finner någon åtgärd av bolag stå i strid med vad i denna förordning stadgas, må han, därest han tilltror sig kunna visa, att åtgärden kränker hans enskilda rätt eller strider emot förordningens syfte, hos kontrollstyrelsen göra framställning om åvägabringande av rättelse i det överklagade förhållandet»;

samt att, med bifall till yrkande i samma motion I: 102, 32 § 1 mom. tredje stycket i Kungl. Maj:ts förslag måtte erhålla följande lydelse:

»Bolag vare på anfordran av köpare, till vilken bolaget finner utminuterung kunna äga rum, pliktigt att, sedan erforderlig säkerhet nedsatts, söka till skäligt pris anskaffa sådana varusorter av spritdrycker, *öl eller vin*, som inom riket förekomma i handeln.»

Herr Karlsson, K. G.: Jag skall be att få föreslå följande föredragningsordning, nämligen att man först behandlar utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker, att fjärde kapitlet i detta förslag först upptages till behandling och att vid föredragningen av 29 § överläggningen må omfatta förslaget i dess helhet, att därpå föredrages 1 § och sedan övriga paragrafer med rubrik sist, att därefter må föredras övriga författningsförslag och slutligen utskottets hemstäl-

lan under punkterna 1 och 3, att förslaget text ej må behöva uppläsa i andra delar än sådana, beträffande vilka uppläsning begäres, att för den händelse förslaget kommer att i vissa delar återremitteras utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i de delar, vilka blivt med ändring till utskottet återsända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar kunna föranledas, samt att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kammarens beslut.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

a) *Utskottets förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.*

IV kap. (Angående kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker).

Friherre Fleming: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att i största korthet få redogöra för de principer, som varit bestämmande för oss vid avfattningen av den reservation, som är underskriven av friherre Beck-Friis och mig m. fl. Jag skall nu ej här ingå på detaljerna utan skall be att vid de särskilda punkterna få komma med de yrkanden, som möjligen kunna föranleda till mindre detaljförändringar.

Otvivelaktigt är den fråga, som nu föreligger, av en mycket stor betydelse. Jag säger detta därför, att var och en ju måste anse, att folknykterhetens befrämjande är ett mycket stort mål, vartill man bör sträva, men lika sant, som detta är, lika obestriddt torde det också vara, att folknykterheten ytterst beror på individen själv, på individens uppfattning och levnadsvanor, och att ingen lagstiftning, hurudan den än må vara, är mäktig att i och för sig utgöra en borgen för, att det målet nås. Man skulle ju kunna tycka, att den lagstiftning, till vilken nykterhetsorganisationerna sträva, eller det totala förbudet för alkoholhaltiga drycker, skulle vara en väg att nå målet, men det kan nog hända, och är till och med troligt, att en sådan lagstiftning ej skulle komma att visa sig så verksam, som mängen för närvarande anser.

Att bestämma, hur en lagstiftning bör läggas för att i mesta möjliga mån befrämja nykterheten utan att alltför mycket ingripa i medborgarnas levnadsvanor, är en synnerligen svår sak, och det är också därför meningarna bliva mycket delade, så snart nykterhetsfrågor komma på tal. För min egen del anser jag, att en lagstiftning på detta område ovillkorligen måste stödjas av gillande och förtroende från den stora allmänhetens sida. Gör den icke det, kan den ej uträtta vad därmed åsyftas, den kan

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

tvärtom komma att verka undergrävande på den auktoritet, som all lagstiftning bör äga. Detta är huvudskälet, varför jag anser det nödvändigt, att lagstiftningen går fram med en viss försiktighet.

Jag kan icke finna, att nykterhetskommittén med sitt förslag iakttagit denna mätta och försiktighet. En huvudprincip i detta förslag är det s. k. lokala vetot, d. v. s. förbud inom visst område på grund av allmän folkomröstning. Utan att här vilja ingå på alla de skäl, som kunna anföras för och emot en sådan folkomröstning vågar jag dock hålla före, att den icke omfattas med förtroende av det svenska folkets stora flertal. Låt vara, att en massa möten under denna sommar uttalat sig för och till och med *fordrat* en sådan anordning, och att från en organisation, som kallar sig »oktoberkommittén» har kommit en skrivelse, vari den uppgiver antalet av dem, som framställt detta krav till mer än 500,000 män och kvinnor — må så vara, säger jag, det kan väl likväl icke påstås, att dessa möten representera svenska folkets flertal. Därtill kommer, att många varma nykterhetsvänner tydligt uttalat, att det lokala vetot ur nykterhets-synpunkt ej är nödvändigt, ja till och med, att det är totalt utan värde. Man frågar sig då: vad ligger i detta uttryck? Ja, jag skulle vilja påstå, att detta uttryck »lokalt veto» har liksom orden »frisinne» och »liberal» blivit ett av dessa slagord, varmed mängden valman kan lätt nog suggereras, utan att han kanske så mycket vet innebörden däri, och nog får man väl medgiva, beträffande de sista uttrycken, att de totalt förlorat den betydelse, som ligger i orden, och nu betyda något annat. Jag tror, att det är så även med det »lokala vetot».

För att nu övergå till den kungl. propositionen, så har den ju också tagit bestämt avstånd från det lokala vetot, och den har även i många andra avseenden förtjänster framför nykterhetskommitténs förslag. Sålunda har i det kungl. förslaget icke föreslagits något visst system i avseende å försäljningen, och det kan väl också tyckas, att det icke vore klokt att just nu, då olika kontrollsystem äro under prövning, fastslå ett visst av dessa. Man bör väl i alla fall avvakta och se vad dessa system innebära och vilket som kan vara det bästa, och det är mycket troligt, att på olika orter olika system kunna visa sig behöfliga och medföra den största nyttan. Vidare har den kungl. propositionen tagit mera hänsyn till våra internationella förhållanden, och övergångstiden har ej gjorts så brådstörtad som i det andra förslaget.

Jag och mina medreservanter hava därför ansett, att man för att tillmötesgå kravet på en mera restriktiv lagstiftning i fråga om alkoholhaltiga drycker skulle kunna i stort sett godkänna de riktlinjer, som blivit av Kungl. Maj:t framlagda, för att därpå bygga den lagstiftning, som kan synas önskelig och behöflig. Men vi hava ansett, att emot det kungl. förslaget kunna i visst avseende riktas samma betänkligheter som mot nyk-

terhetskommitténs förslag, nämligen därutinnan, att även i detta förslag de svaga maltdryckerna med en alkoholprocent av 4—5 procent likställas med det starka brännvinet med 35—50 procent. I likhet med motionärer här i kammaren anse vi, att dessa dryckers betydelse som måltidsdrycker, särskilt med hänsyn till att Sverige ej är något vinproducerande land, är mycket stor, och då dessa dryckers lagring, förvaring, distribution m. m. icke kan ske på samma sätt som i fråga om de starka spritdryckerna, har det syntts oss lämpligt, att de sammanföras under en särskild förordning. Vi styrkas i denna vår uppfattning särskilt av ett uttalande, som förekommer i utskottets betänkande på sid. 14, där utskottet efter att hava redogjort för önskvärdheten av, att det finnes tillgång till en smaklig, alkoholsvag dryck och efter att hava påpekat, att någon utredning härom icke finnes, slutar med de orden:

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

»Vid sådant förhållande, och då intet förslag, grundat på tillräcklig utredning föreligger, vilket samtidigt som det tillgodoser det ovan angivna önskemålet om en smaklig alkoholsvag maltdryck även garanterar att försäljningen härav icke innebär vådor ur nykterhetssynpunkt, får utskottet avstyrka Kungl. Maj:ts förslag.»

Man skulle ju kunna tycka, att det efter denna inledning snarare borde komma till det resultat, att det är för tidigt att lagstifta på detta område, men utskottet har i stället kommit därhän att visserligen erkänna behovet av ny utredning men i alla fall säga, att det är bättre att redan nu lagfästa bestämmelsen därom.

Jag tror sålunda, att vi just i detta uttalande fått ett gott stöd för, att lagstiftningen i fråga om de svagare maltdryckerna icke är mogen för lösning. Beträffande denna sak skulle jag vilja säga, att om det svenska folket kunde vänja sig vid att avstå från brännvinet och mera hålla sig till de svaga maltdryckerna, så skulle säkerligen därmed mycket vara vunnet, ty det är ej dessa senare, som ensamma verka skada, utan de göra det endast i förening med brännvinet. Skall man emellertid komma därhän, att de svagare dryckerna komma mera till bruks, så är det ju nödvändigt, att de äro lättare tillgängliga och ej ligga under samma lagstiftning som de starkare dryckerna, ty då kan man ju ej tänka sig, att lagstiftningen når målet. Då komma de starka dryckerna i alla fall att bli lika förhärskande.

Därtill kommer ju, att en lagstiftning, varigenom man till äventyrs skulle riskera en stor industris bestånd, icke kan vara med statens egen fördel förenlig, och nog måste man väl erkänna, att bestämmelserna om den ersättning, som till äventyrs bör utgå till dem, som bliva ekonomiskt lidande, givetvis böra behandlas *samtidigt* med nykterhetslagstiftningen själv.

Av dessa skäl, som jag nu i korthet anfört, hava reservanterna ansett, att den lagstiftning, som nu kan anses vara mogen för sin lösning, endast borde omfatta spritdrycker och vin, och

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

att frågan om maltdryckerna borde underkastas förnyad opartisk utredning. Vi hava alltså, som jag redan förut sagt, velat följa de riktlinjer, som ligga i det kungl. förslaget beträffande de områden, som kunna anses mogna för en ny lagstiftning, och då en förnyad utredning angående maltdryckerna mycket väl kan komma till stånd, innan lagen skulle träda i kraft, och vid denna utredning de erfarenheter, som kunna vinnas genom de redan vidtagna förändringarna i brännvinslagstiftningen och de olika kontrollsystemen, kunna komma till beaktande, ha vi ansett, att vi med den ståndpunkt, vi intagit, lika bra eller kanske bättre än de övriga förslagen främja det stora mål, som vi alla sträva efter, nämligen folknykterhetens höjande. Med anledning av detta, herr talman, kommer jag att sedermera yrka bifall till reservationen och skall nu inskränka mig till att bedja att få yrka avslag på § 29.

Herr Karlsson: Herr talman, mina herrar! Då man vid den nu föredragna punkten får uttala sig om förslaget i dess helhet, skall jag begagna tillfället att göra detta och även i övrigt beröra det läge, vari nykterhetsfrågan nu befinner sig.

Som kammaren väl vet, grundar sig utskottets förslag på nykterhetskommitténs betänkande, ehuru med iakttagande av några smärre ändringar, som förorsakats av anmärkningar från olika myndigheter, såsom vissa Konungens befallningshavande, generaltullstyrelsen, medicinalstyrelsen o. s. v.

Då som sagt utskottets betänkande i huvudsak överensstämmer med nykterhetskommitténs förslag, är det ju icke något att undra på, om jag med ett par ord vill beröra det sätt, varpå nykterhetskommitténs förslag mottagits på olika håll. Reservanterna ha ju med en viss tillfredsställelse framhållit den opposition, som nykterhetskommitténs förslag har mött på vissa håll, men jag vill fråga, om det är något särdeles märkvärdigt, att ett så genomgripande förslag, som man måste erkänna, att nykterhetskommitténs förslag är, på håll, där man i allmänhet brukar tycka, att det är bra som det är, mottagits med skarpt ogillande. Mig förefaller detta tvärt om naturligt, och jag kan gärna förklara rent ut, att det säkerligen av var och en av nykterhetskommitténs ledamöter var väntat, att man ifrån dessa håll skulle möta motstånd och kritik. Kritik är mycket nyttig, och jag tror, att den här i vissa fall har åstadkommit förbättringar, i det att utskottet har tagit hänsyn till de framkomna anmärkningarna, i den mån man ansett detta möjligt.

Man har framför allt anmärkt emot detta förslag, att ett antagande av detsamma skulle innebära, att man alltför mycket vände sig emot *bruket* av rusedrycker, under det att man bort vända sig emot *missbruket*. För min del erkänner jag gärna, att det ligger något berättigat i den meningen, att lagstiftningen bör rikta sig emot missbruket, men jag får å andra sidan säga, att jag skulle vara mycket tacksam, om någon ville draga

upp gränsen mellan bruk och missbruk. Jag tror icke, att det finnes någon lagstiftning, som verkligen drabbar missbruket utan att på samma gång träffa bruket. Jag vågar om kommitténs förslag säga, att det är väl genomtänkt i sina olika detaljer, det är ett sammanhängande helt, som, om man rubbar på det, såsom reservanterna ha gjort, icke får den effekt, som man därmed har avsett.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.
(Forts.)

Då man emellertid talar om att kommitténs betänkande har rönt motstånd, opposition och stark kritik från vissa håll, så bör man å andra sidan icke glömma, att det har rönt stark anslutning på många håll. Jag tillät mig nyss yttra, att det har utsatts för den skarpaste kritiken från sådana håll, där man anser, att förhållandena i samhället, åtminstone i stort sett, äro bra som de äro. Men vilka är det, som givit förslaget sitt understöd? Jo, mina herrar, det är alldeles bestämt de, som allra starkast lida under följderna av rusdrycksmissbruket, och det förefaller mig, som om det skulle vara riksdagens plikt att i någon mån lyssna till rösterna från detta håll. Jag vågar påstå, att just i de kretsar, där man i årtal kämpat för att åstadkomma bättre förhållanden på detta område, har nykterhetskommitténs förslag vunnit mycket stark anslutning och starkt gillande. Jag tror för min del, att det icke innebär någon överdrift, då man i dessa kretsar har velat betrakta den fråga, vi här behandla, som en inre försvarsfråga, väl jämförbar med den försvarsfråga, för vars lösning denna riksdag är samlad. Det kan visserligen synas för oss, som åtminstone i allmänhet leva på livets solsida, som om det låge en ofantlig överdrift i ett dylikt påstående, men jag är övertygad om att så förefaller det icke dem, som leva under trycket av rusdrycksmissbrukets följder. Jag tror, att om man vänder sig till dem, som bo i de av rusdrycksbruket och missbruket härjade hemmen, och tänker på den erfarenhet, som de ha, skall man icke bliva förvånad, om de betrakta lösningen av nykterhetsfrågan på ett verkligt effektivt sätt som en av de största reformer, som i vårt land kunde genomföras. För min egen del får jag erkänna, att jag rönt ett ganska starkt intryck av den rörelse, som vi känna under namnet förbudsomröstningen. Här sades av den föregående talaren, att det lokala vetot är en reform, som icke har understöd från flertalet av landets innevanare. Jag tror verkligen, att det var ett något vågat påstående. Om man ville verkställa en folkomröstning över hela landet om denna reform, så skulle nog friherre Fleming få se, att den har det stora flertalet för sig. Även utan att en sådan omröstning ägt rum vågar jag göra detta påstående, och det icke minst på grund av den framgång, som omröstningen om införande av rusdrycksförbud, alltså en mycket längre gående åtgärd, hade i vårt land. Jag erinrar mig livligt vissa intryck, som jag mottog under den tid denna omröstning pågick. Jag är personligen icke absolutist och kan icke tillskriva mig

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

någon förtjänst av det arbete, som nykterhetsvännerna nedlagt, men man kan utan att vara absolutist högt skatta det arbete, som har utförts av andra på detta område, även om man icke själv har deltagit i detsamma på något mera effektivt sätt. En mig närstående person deltog i insamlandet av röster på listorna, och jag minnes, huru hon omtalade för mig, att när hon kom till de burgna hemmen, möttes hon av ett överlägset hån och en axelryckning, som tycktes säga: vad skola sådana där reformer tjäna till? Men det var något helt annat, då hon kom till de fattiga hemmen. Där kunde man icke förstå, hur någon ville motsätta sig till och med så långt gående åtgärder, som det då var fråga om. För min del fick jag den gången ett intryck av att det var ett verkligt nödrop, som gick från de sämre situerade i landet, vilket borde nå riksdagen, ett nödrop, innehållande en bön, att man skulle vidtaga verkligt effektiva åtgärder på ifrågavarande område.

Det har, mina herrar, i dessa dagar talats så mycket om samling. Gud skall veta, att man på vissa håll har slagit omkring sig med detta ord på ett egendomligt sätt och även velat effektuera samlingar på ett egendomligt sätt, men i alla fall — skulle det icke vara skäl, att man på denna punkt sökte åstadkomma en samling? Det är nu så, att man hoppas, att vår egentliga försvarsfråga genom tillmötesgående skall kunna lösas. När jag säger detta, ber jag, att ingen skall komma och säga, att jag har velat uppställa något villkor för lösningen av försvarsfrågan. Här är icke fråga om villkor, icke fråga om bytespolitik, utan det är fråga om ett frivilligt närmande samhällsklasserna emellan. Det har ju varit så, att försvarsfrågan — det låter nog icke förneka sig —, under fredens dagar åtminstone, mera har intresserat de välsituerade i samhället än övriga klasser — detta kan nog icke förnekas, och jag finner det ganska naturligt för övrigt — under det å andra sidan nykterhetsfrågan, likaledes helt naturligt, mest har intresserat de bredare lagren. För min del tror jag, herr talman, att det skulle verka i hög grad upplyftande och stärkande för vårt folk, om båda dessa klasser kunde mötas vid denna riksdag, om man, samtidigt med att försvarsfrågan löses, även kunde uppnå en sådan lösning av den nu föreliggande frågan, att den även inom de bredare lagren kunde anses vara tillfredsställande. Då jag talar om en tillfredsställande lösning för dessa bredare folklager, vill jag understryka, att det härför ovillkorligen fordras, att man biträder just den nu föredragna punkten om det lokala vetot. Jag vet, att man på många håll hyser en verklig skräck för denna reform, och jag klandrar visst icke dem, som anse, att exempelvis ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag borde vara en tillfredsställande lösning, men jag vill framhålla, att det folkpsykologiskt skulle te sig som ett uppgivande av en bland de viktigaste positioner, som de breda folklagren ifråga om lagstiftningen i denna fråga intagit. Därför vågar jag påstå,

att det är omöjligt att anse en lösning utan det lokala vetot som tillfredsställande.

Den förre talaren försvarade ju den reservation, som han tillsammans med andra reservanter ifrån denna kammare avgivit. Han sade, att denna reservation i stort sett sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag. Ja, men den innebär dock ett högst väsentligt avsteg från Kungl. Maj:ts förslag, i det den vill frigiva ölet. Visserligen tröstade oss talaren därmed, att om man blott tar detta förslag nu, så kan man sedan utreda frågan om ölet, och om man finner det lämpligt — jag fattade honom åtminstone så — sedermera få in ölet under denna lagstiftning. Ja, men som vi alla veta, visar erfarenheten, att när en lag väl blivit antagen — och detta gäller icke minst en lag av denna natur — så är det icke synnerligen lätt att inom några få år kunna genomdriva en ändring. Det skulle vilja sådana skäl, sådana missförhållanden, till att få en ändring, att man väl må draga sig för att frammana dem. Enligt mitt förmenande är det verkligen så, att om man lägger brännvinet under de stränga restriktioner, som här avses, men släpper ölet löst, så kommer detta att utöva synnerligen stora skadeverkningar. I denna min uppfattning har jag blivit ytterligare styrkt genom samtal med personer här i huvudstaden, som haft synnerligen gott tillfälle att göra iakttagelser på detta område, och det har sagts, att ett frigivande av ölet skulle ha, såsom jag sade, mycket svåra skadliga verkningar. Det är ju icke nu fullt samma restriktioner gällande som skulle bli fallet när denna lagstiftning skulle ha blivit genomförd, men redan nu, med de bestämmelser som finnas angående brännvinsförsäljning och utminuterung, har man den erfarenheten, att ölets skadliga verkningar ha i högst väsentlig grad ökats.

Emellertid är det ju så, att denna punkt, som nu föredragits och som vi behandla, är den, som säkerligen här i kammaren kommer att möta det starkaste motståndet. Det ser man redan av reservationerna, som avgivits såväl av ledamöter från denna kammare som från andra kammarens högerparti och som innebära ett avslag på det lokala vetot.

Varför, skulle jag vilja fråga, är man så förskräckt för detta lokala veto, för denna kommunala folkomröstning. Vi ha ju redan nu — och det skulle vi få i ännu större grad genom ett bifall till denna kungl. proposition och till och med genom ett bifall till reservationen — ett kommunalt veto. D. v. s. kommunen kan genom sin representation hindra handel med alkoholhaltiga drycker inom kommunen. Är det då ett så förskräckligt stort steg att från denna representation överflytta ifrågakvarande rätt på kommunens myndiga män och kvinnor direkt? För min del kan jag icke finna detta, allra helst sedan utskottet för att underlätta ett tillmötesgående från första kammarens sida enhälligt frångått nykterhetskommitténs omröstningsbestämmelser i så måtto, att den majoritet, som kräves för införande eller

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

upphävande av ett lokalt veto, skulle icke vara en majoritet ibland de röstande utan en majoritet bland de röstberättigade.

Man kan fråga, varför skall just denna sak vara underkastad en annan kommunal behandling än andra kommunala frågor. Jag tror, att utskottet träffat rätt, när det säger, att frågans egenartade beskaffenhet gör, att man här verkligen med fog kan fordra ett annat behandlingssätt. Det är nämligen så, att rusdryckshandteringen har vissa verkningar, vissa fördärliga verkningar just på hemmen, och det synes då som om man här skulle kunna låta alla myndiga såväl män som kvinnor deltaga i behandlingen av dessa frågor. Det har ju hittills visat sig vid många tillfällen, och det är naturligtvis det, som framdrivit kravet, på denna folkomröstning inom kommunerna, att myndigheternas beslut mycket ofta gått emot folkflertalets mening, och jag vågar i likhet med utskottet påstå, att den omständigheten, att om i en sådan fråga, som är en sådan hjärtefråga som hithörande för både män och kvinnor, myndigheternas beslut går mot folkflertalet, så verkar det vida ohälsosammare för samhället än den agitation, som man befarar skulle uppstå genom införande av det kommunala folkomröstningsinstitutet.

Ja, mina herrar, i utskottet har jag vid upprepade tillfällen, försökt att föra den samhällsfridens talan, som jag gjort här. Det har visserligen där varit förgäves, men jag har ändå tänkt mig, att kanske skulle det kunna inträffa, att här i kammaren tillräckligt många av högerns ledamöter skulle inse vikten av, att man i dessa dagar visar tillmötesgående, jag säger tillräckligt många, för att ett bifall till utskottets förslag i förevarande punkt skulle kunna ifrågasättas. Jag vågar hoppas detta, och jag yrkar, herr talman, bifall till den föredragna punkten.

Herr Ericsson, Ollas: I detta skede av debatten tänkte även jag begagna tillfället att uttala mig mera allmänt om hela det föreliggande förslaget. Nu har jag emellertid i en hel del punkter blivit förekommen av den föregående talaren, och jag skall därför endast be att få framhålla några synpunkter, som icke blivit berörda av honom. Det kan ju dock hända, att jag i en eller annan punkt kommer att stryka under vad han sagt, men i det stora hela skall jag förbigå de delar, som nu äro framhållna utav honom.

Det är visserligen sant, att hela det föreliggande förslaget, som är byggt på nykterhetskommitténs förslag, icke förut blivit debatterat inom riksdagen. Men det är i alla fall lika sant att i detta betänkande upptagits en hel del bestämmelser, som varit föremål för riksdagens behandling vid flera föregående tillfällen. Jag kan erinra kammaren därom, att nykterhetskommittén har som grundval för utarbetandet av detta förslag haft att behandla icke mindre än fem särskilda riksdagsskrivelser på området.

Så har man t. ex. förut vid flera tillfällen inom riksdagen debatterat frågan om lokalt veto. Likaså om borttagandet av de tillfälliga rättigheterna, så har man debatterat frågan om att få till stånd strängare restriktioner på försäljningsområdet etc. Då har nykterhetskommittén gått ut ifrån, att det i fortsättningen icke duger att följa det gamla systemet, att lappa och lappa, utan i stället söka få till stånd något helt. Det har nämligen visat sig att då man sökt stänga de vanliga fårorna för rusdrycksfloden, har man gjort det på sådant sätt att floden funnit andra fåror. Man måste därför se till, att man stänger så, att den icke banar sig väg i nya fåror, utan i stället ordnar så att floden torkar. Det har, som sagt, varit dessa synpunkter, som varit ledande för kommitténs förslag och likaså för utskottet. Då vill jag likväl genast framhålla att här icke varit meningen att hindra bruket, utan endast missbruket. Men för att hindra missbruket måste naturligtvis det lojala bruket underkasta sig ökat besvär vid anskaffandet av dessa varor, men enligt detta förslag är det icke alls omöjligt i något avseende, att komma åt dryckerna för det lojala bruket. Jag tror således, att det är en stor överdrift, då man i detta fall talar om nykterhetsfantaster, det talet är härvidlag alldeles obefogat.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Nu sade den förste ärade talaren att han ansåg, att det icke fanns någon verklig folkmening bakom ett sådant förslag som det föreliggande. Ja, jag känner icke varifrån han erhållit skäl för en sådan uppfattning, han lemnade ingen som helst upplysning därom. Men jag skall nämna för herrarna, att till mig kommit icke mindre än 450 skrivelser från möten och sammankomster, varvid man debatterat den föreliggande frågan, och på alla dessa möten har man framställt det bestämda kravet, att riksdagen skulle godkänna förslaget med det lokala vetot. Huru många som dessa 450 möten representera, det kan jag icke säga, därför att man icke uppgivit antalet mötesdeltagare på alla ställen, men man har i alla fall uppgivit antalet på en del ställen, och då jag sammanräknat dem, så uppgå de till omkring 115,000.

Sedan har till mig överlämnats en liknande framställning, från ordföranden och sekreteraren i den s. k. oktoberkommittén, och de ha uppgivit, att de, som stått bakom den, representera ungefär ett antal av 500,000. Och får jag döma efter förhållandena i det län där jag är hemma och som jag bäst känner, så är det stora skaror som icke deltagit i dessa uttalanden, men som hysa samma uppfattning. Därav kan man fatta, att det är en verklig folkrörelse som står bakom detta förslag. Ja, jag säger, att man kan med fog göra det påståendet. Jag gör det så mycket säkrare, som man i vintras var vittne till, att försök anordnades för en motresolution. Det var en bras-kande notis i en tidning om ett möte i Göteborg, där man behandlat denna fråga och där man protesterat mot nykterhetskommitténs förslag på det bestämdaste och där man tillkännagav

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

gav, att man skulle fortsätta landet runt att samla liknande protester, men vad har det blivit av den där rörelsen? Ja, om någon rörelse någonsin gjort fiasko, så var det väl den omförmälda motrörelsen. Jag är förvissad om, att om det skulle vara så, som den förste talaren insinuerade, att det icke ligger någon folkmening bakom det nu föreliggande förslaget så skulle den där rörelsen säkerligen tagit fart, men det har blivit, som sagt, ingenting utav den.

Rörande den nu föredragna §, så har jag såväl i kommitén som i utskottet hävdad en annan anordning för den lokala folkomröstningen, men då jag icke har fått tillräckligt understöd för denna min mening, så har jag lämnat den för tillfället och icke reserverat mig i det hänseendet. Och vill icke heller nu framställa något annat yrkande vid förevarande paragraf än bifall till densamma, men har velat göra en antydning därom.

Jag skall då sluta med att endast tillägga några ord. Det sades här för några dagar sedan, att kvinnorna i landet framställde en bön, att riksdagen skulle giva dem politisk rösträtt. Men jag kan försäkra herrarna, att dessas antal äro jämförelsevis litet mot det antal kvinnor i vårt land, vilka bedja, att riksdagen i så stor utsträckning som möjligt befriar landet från rusdryckerna. Denna bön framföres säkerligen dagligen i tiotusentals hem på knä och under bittra tårar i omtanke för hem, make och barn, och jag måste säga: det är *grymt* att neka dem bönhörelse.

Den föregående talaren har gjort en del erinringar rörande en annan fråga, som föreligger till behandling vid denna riksdag. Även jag vill stryka under riktigheten av hans tankegång i det fallet och vill liksom han påpeka, att det är en del av vår befolkning, som visat sig äga ojämförligt större intresse för den ena frågan, och den andra delen omfattar lösningen av den andra med iver. De, som ägnat sin varmaste omtanke åt vårt försvar, torde nu i stort sett få sina önskningar uppfyllda. Jag vädjar då till dessa att de må bidra därtill att även de, som i nykterhetsfrågan se ett av de största hjälpmedlen till landets hälsa och välmåga måtte få sina önskningar uppfyllda.

Genom att biträda bevillningsutskottets föreliggande förslag skulle första kammaren enligt min mening ute i landet skaffa sig det största möjliga erkännande, särskilt från de massor, som fått göra den värsta bekantskapen med och tyngst måst känna förödelsen av den framflödande rusdrycksfloden. Det skulle säkerligen bli en allmän tillfredsställelse ute i landet och leda till samling omkring nationella mål, därest de båda stora huvudfrågorna nu löstes. 1914 års sommarriksdag skulle därigenom säkerligen till långt fram i tiden komma att intaga en bestämd rangplats i vår riksdagshistoria.

Herr talman! Jag kan för min del icke annat än på det varmaste förorda bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna paragrafen.

Herr Hedenlund: Herr talman! Redan vid remissen av den kungl. propositionen i nykterhetsfrågan riktades från markerrat och ledande nykterhetshåll en bitter kritik mot det kungl. förslaget och denna kritik har åtminstone delvis upprepats i det nu föreliggande utskottsbetänkandet. Huruvida denna kritik är befogad, tillkommer det ej mig att avgöra, men säkert är, att den har i hög grad dekuragerat dem av oss, och vi äro många, som anse, att nykterhetstillståndet i vårt land icke är vad det borde och kunde vara, men som å andra sidan bestämt hålla före, att vårt folk ej är så hemfallet åt alkoholmissbruket, att vare sig lokala eller totala förbud behöva tillgripas. Vi, som hysa denna uppfattning, vilja med alla till buds stående medel bekämpa alkoholmissbruket, vi vilja underkasta oss mycket långt gående kontrollåtgärder och restriktioner, men vi vilja icke lägga ett absolut hinder för det måttliga bruket, och vi vilja icke vara med om en ytterlighetslagstiftning, som den övervägande delen av vårt folk skulle finna förhatlig och vilken skulle leda till reaktion och i längden skada själva den sak, vi vilja gagna, nykterhets-saken. Vilja därför icke de organiserade nykterhetsvännerna något släppa på sina fordringar, vilja de icke uppgiva en enda position, vilja de ej ens reflektera på det goda, som till äventyrs kan ligga i det kungl. förslaget — detta förslag, som dock betecknats såsom ett av de radikalaste, man i något land framburit — då fruktar jag, att nykterhetsfrågan faller vid denna riksdag, och jag tror icke, att den faller framåt.

Vid granskningen av utskottets betänkande, finner man, att flera förstakammarreservanter ansett, att det kungl. förslaget gått alldeles för långt, och en reservant finnes till och med, som yrkar rent avslag. I denna omständighet ser jag för min del ett tecken, att det ej duger att spänna bågen för hårt om man vill åstadkomma en lösning, en förbättring av nykterhetsfrågans läge och icke vill av ena eller andra skälet hålla densamma svävande.

Jag vill nu ingalunda påstå, att det kungl. förslaget täcker alla önskemål, eller att detsamma är i alla avseenden fulländat, men jag är viss om, att det skulle i hög grad befrämja nykterheten inom landet. För var och en, som sökt sätta sig in i denna nykterhetsfråga, skall det för övrigt med säkerhet stå klart, att den icke kan lösas utan att såväl det ena som det andra intresset måste en liten smula få maka åt sig. Det gäller nämligen vad jag skulle vilja kalla att tillgodose fyra olika intressen: nykterhetens, allmänhetens, industriens och handelns och slutligen statens. Och för så vitt jag kan förstå äro dessa intressen i detta fall ingalunda parallella.

Söker jag nu emellertid skärskåda, huru det kungl. förslaget sökt tillgodose dessa olika intressen, har jag likvisst trott mig finna, att intetdera blivit vad jag skulle vilja kalla trampat under fötterna. Vad först nykterheten beträffar, torde väl ingen kunna bestrida att genom det kungl. förslagets antagande ett det

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

kraftigaste slag bleve riktat mot själva alkoholmissbruket. I likhet med vad utskottet föreslår skulle nämligen handeln med alkoholhaltiga drycker så ordnas, att den helt skulle komma att läggas under bolag och sålunda det enskilda vinstintresset, vinstbegäret härigenom bliva helt och hållet borteliminerat. På denna punkt skiljer sig det kungl. förslaget från utskottets huvudsakligen endast däri, att övergångstiderna blivt rundligare tilltagna, vilket väl måste anses nödvändigt om man ej alltför grovt vill kränka den enskildes rätt. Landet skulle komma att uppdelas i kontrollområden. Inom varje sådant område skulle ett bolag handhava försäljningen och genom noggranna individuella kontrollåtgärder tillse, att missbruk omöjliggjordes, och att kända missbrukare helt avstängdes från möjligheten att köpa. Det kungl. förslaget skulle vidare åt de kommunala myndigheterna inrymma en större bestämmanderätt än vad nuvarande lagstiftning medgiver, så att exempelvis ej ens tillfälliga rättigheter skulle kunna beviljas utan kommunens medgivande. Och man kan säga, att ett fullständigt kommunalt veto skulle bliva rådande, om man undantager vin och öl vid badorter, där den resande allmänheten dock har så stora intressen, att dessa ej böra underställas vederbörande stadsfullmäktiges eller kommunalstämmas avgörande. Genom att lägga handeln med *alla* alkoholhaltiga drycker hållande en alkoholhalt av över 3,6 volymprocent under bolag skulle — det är min fulla förvissning — en enhetlighet i handeln med alkoholhaltiga drycker vinnas, som i hög grad skulle befrämja det allmänna nykterhetstillståndet i landet.

Givetvis måste man fråga om genom dylika bestämmelser den konsumerande allmänhetens intressen skulle komma att trädas allt för nära. Intet tvivel borde väl råda därom, att icke på många håll de stränga kontrollbestämmelserna skulle väcka åtskilligt missnöje åtminstone till en början. Men jag kan icke föreställa mig möjligheten av att icke den stora allmänheten mycket snart skulle finna sig i desamma — exempel härpå ha vi ju redan här i Stockholm m. fl. ställen — då det ju dock gäller att bekämpa ett samhällsont, i kampen mot vilket den enskildes vanor och bekvämlighet måste vika. För den måttlige alkoholförbrukaren skulle ju dessutom alltid stå öppet att kunna förskaffa sig den vara, han just önskar, dels genom rätten att hos vederbörande bolag rekvirera det eller det märket, dels genom möjligheten att direkt importera vin och mot särskilt tillståndsbevis även spirituosa. I detta sistnämnda avseende skiljer sig det kungl. förslaget väsentligt från utskottets förslag, som endast medgiver import åt bolag och åt den, som enligt § 13 erhållit tillstånd utöva partihandel med rusdrycker. Vid jämförelse mellan de båda förslagen i detta avseende skall var och en finna till vilka konsekvenser det kunde leda, om man avstängde den fria handeln med särskilt det stora vinlandet Frankrike, där vinhandlartintresset är lika stort som mäktigt. För övrigt ser jag i

den fria importen av det ur nykterhetssynpunkt relativt ofarliga vinet en säkerhetsventil för att en fullgod vara under alla förhållanden skall vara åtkomlig, och för att den konsumerande allmänhetens intressen skola bli något så när tillgodosedda.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Jag vill nu övergå till vad jag skulle vilja kalla den tredje intressegruppen, vinhandlarna och maltdrycksindustrien. Jag vill då på intet sätt söka göra gällande, att dessa näringar genom det kungl. förslaget blivit till fullo tillgodosedda, men detta är väl vid varje nykterhetslagstiftning så gott som omöjligt, om ej staten alltför hårt skall ekonomiskt träda emellan. Genom övergångstiderna 1921 för spirituosa-handeln och malt-drycksindustrien och 1939 för de fåtaliga egentliga vinhandlarna har dock möjlighet beretts för dessa näringsidkare och deras personal att kunna förbereda sig och drägligt existera och genom övergångstiden 1921 har åt de öl- och vinhandlare, som driva dessa affärer tillsammans med annan handel, möjlighet beretts att kunna i denna del avveckla sina affärer. Vad den stora och betydelsefulla ölindustrien beträffar, så är det naturligtvis ytterligt svårt att avgöra, huruvida den skulle kunna finna en nöjaktig ersättning i den friare ställningen av de svagt alkoholhaltiga drycker, som ej innehålla mera än 3,6 volymprocent alkohol, men jag har trots mig finna, att dessa välsmakande och för den svenska smaken väl avpassade drycker ha en stor framtid för sig, och jag tror, att de till nykterhetens fromma så småningom skulle komma att uttränga det starkare ölet, vilket enligt det kungl. förslaget endast skulle kunna försäljas genom bolag. För att detta önskemål skall kunna nås, är det emellertid enligt min bestämda uppfattning nödvändigt att alkoholgränsen ej sättes under 3,6 volymprocent, detta både av tekniska och praktiska skäl, ty svårighet möter att framställa en fullt välsmakande vara med lägre alkoholhalt och den ölkonsumerande allmänheten kommer icke att vänja sig vid de malt-drycker, som nu gå under benämningen svagdricka och vilka hålla under $2\frac{1}{4}$ volymprocent, vilken gräns utskottet vill bibehålla för de fria dryckerna. Självt har jag avsmakat ej blott de svenska svagdrickorna, utan även norska och danska malt-drycker av motsvarande alkoholstyrka, och kommit till den bestämda uppfattningen, att de för den stora allmänheten ej bli någon ersättningsdryck för ölet. Jag tror därför, att man motarbetar nykterhetsintresset genom att hindra frigivandet av dessa lagrade drickor, vilka dock måste inrangeras såsom ofarliga. De äro alkoholsvagare än ölet, de kunna ej förtäras i samma myckenhet, och jag upprepar det, de skulle komma att konkurrera med det verkliga ölet och som jag hoppas möjliggöra för industrien att existera.

Med denna uppfattning, och då jag icke anser, att en effektiv nykterhetslagstiftning kan komma till stånd, utan att den även omfattar malt-dryckerna, kan jag icke rösta för den av friherre Beck-Friis m. fl. avgivna reservationen, huru rädd jag

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

än må vara att störande ingripa på en så omfattande industri, som maldrycksindustrien onekligen är.

Jag kommer nu till sist till huru långt den kungl. propositionen tillgodosett statens intressen, och vill jag då först som sist konstatera, att det kungl. förslaget, ehuru byggt på nykterhetskommitténs, med sina mjukare bestämmelser och längre övergångstider helt kunnat skjuta ersättningsfrågan åsido. Skulle denna ersättningsfråga genom en kort övergångstid i sin helhet behöva rullas upp, är det svårt att se, var den skulle sluta, och det ligger nära till hands att antaga, att både staten och näringsidkarna till sist skulle bliva lidande. Nykterheten i i vårt land går ju dock år efter år så framåt, att några års dröjsmål med de stora reformerna ej kan innebära någon fara, men det är högst viktigt, att en lagstiftning kommer till stånd, så att näringidkarna må veta, vad de ha att vänta och inrätta sig därefter.

Nu föreligga i bevillningsutskottets betänkande vad jag skulle vilja kalla fyra huvudyrkanden, utskottets, herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation, vilken i huvudsak går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag med några smärre ändringar, vilka jag anser vara förbättringar, herr friherre Beck-Friis m. fl. reservation, vilken tillstyrker de av Kungl. Maj:it givna riktlinjerna, men avsöndrar från lagstiftningen lagbestämmelserna angående försäljningen av öl, undantager tillfälliga utskänkingsrättigheter från den kommunala bestämmanderätten samt i övrigt gör några smärre jämkningar, och slutligen herr Antonsons yrkande om rent avslag.

Mig synes att denna kammare ej bör stanna vid någondera av ytterlinjerna utan gå den medelväg, som anvisas i herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation, till vilken jag, när vi komma till punkt 1, skall ha äran yrka bifall.

Såväl utskottets ärade ordförande som den näst föregående talaren manade i varma ord kammaren till samling. Jag skall följa deras exempel och även jag mana kammaren till samling, men jag manar kammaren till samling även i denna fråga om den regering, som under dessa för vårt land så allvarliga tider allt mer och mer tillvunnit sig varje partis förtroende. — För närvarande, herr talman, skall jag inskränka mig till att yrka avslag på föreliggande punkten 29.

Herr Lindblad, Anders: Jag har icke begärt ordet för att gå in på frågan i sin helhet, utan närmast för att avgiva en deklARATION om det lokala vetot, som det här närmast gäller.

Det är alldeles uppenbart, att i denna fråga olika meningar skola göra sig gällande, och det finnes naturligtvis även inom vår lilla grupp i denna kammare olika meningar om, huru långt man bör gå vid tillämpningen av det lokala vetot. Men det lokala vetot innehåller en princip, som vi socialdemokrater naturligtvis framför allt måste se till att få erkänd. Det inne-

håller kravet på den allmänna, lika och direkta rösträtten, och det är just ur denna synpunkt som vi samtliga kunnat enas om att rösta för det förslag, som föreligger.

Jag tror också i likhet med den föregående talaren — jag skall för övrigt icke gå in på frågan, såsom jag förut antytt — att första kammaren nu gjorde klokt i att på något sätt gå de krav till mötes, som här föreligga, för att äntligen denna fråga skall komma ur världen, så att vi sedan kunna ägna oss åt andra stora och viktiga frågor. Det kommer ju undan för undan sådana frågor, som tvinga sig fram och vilka vi då kunna ägna ett större mått av intresse.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Herr Östberg, Johan: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt att begära ordet i nu förevarande fråga, men då bevillningsutskottets ärade ordförande karakteriserade vårt förslag på det sätt, såvitt jag fattade honom rätt, att vi, reserveranter från denna kammare, icke önskade någon lagstiftning angående maltdryckerna, så finner jag mig föranlåten framhålla, att vår ståndpunkt är den, att vi ställa oss på Kungl. Maj:ts förslag i de delar, där man anser, att utredning tillräckligt föreligger, och där större enighet kan vinnas, nämligen i fråga om en restriktiv lagstiftning beträffande spritdrycker och vin, men då vi anse det mycket litet utrett, huru lagstiftningen bör förhålla sig till maltdryckerna, anse vi den frågan böra göras till föremål för ytterligare undersökning. Och vi hysa den förhoppning, att då hithörande lagstiftning är enligt Kungl. Maj:ts förslag ämnad att träda i kraft först år 1921, man får god tid på sig. Kanske redan till nästa riksdag man kan få ett förslag angående handeln med och tillverkningen av maltdrycker. Det är sålunda vår ståndpunkt, att i denna fråga, som nu så hastigt förts fram, vi vilja skjuta undan och vilja hava så att säga en andra läsning av den mest omtvistade delen av den kungl. propositionen, den, som rör maltdrycksindustrien och maltdryckskonsumtionen, men vi vilja icke alldeles taga bort alla restriktioner för dessa senare. Då jag nu fått ordet och de övriga talarna yttrat sig mera ingående om vissa detaljer, skall jag be att få tillägga några ord.

Alla måste medge, att denna fråga, så ingående som lagförslaget är, kommer före denna riksdag ganska överraskande, och man kan ju spörja sig, varför det skall vara nödvändigt att redan nu i år vid denna extra riksdag besluta en lagstiftning, som enligt Kungl. Maj:ts förslag först skulle träda i kraft år 1921. Man kan naturligtvis härtill svara att övergångstiden tagits till så lång på det att hithörande industrier skola kunna inrätta sig för den nya sakernas ordning. Det torde dock icke vara för mycket att här framhålla, att övergångstiden kan göras kortare, om bestämmelserna bli mindre restriktiva. Hela denna fråga har säkerligen bland den stora allmänheten och till äventyrs bland riksdagsmännen själva blivit bra

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.

(Forts.)

litet granskad i sömmarna. Jag stärkes i denna min åsikt, då jag hört en person som haft tillfälle att taga mycket livlig del i hithörande lagstiftningsarbete, missuppfatta en huvudbestämmelse i den föreslagna lagen.

Det har då synts reservanterna från denna kammare vara den mera betänksamma lagstiftarens skyldighet att se till, att något förhastat icke sker, och att man bör ytterligare tänka sig för, särskilt i de delar, där den största tveksamheten råder. Det har icke synts oss vara för mycket begärt, då vi, som dock haft tillfälle att något sätta oss in, mera än riksdagsmännen i allmänhet, i hithörande frågor, men finna att särskilt på en punkt svårigheterna äro mycket stora, anhålla om uppskov med ordnande av den punkten för en närmare undersökning därav.

Det är ju dock så, att det budet gäller även här och kanske mest på nykterhetslagstiftningens område, att man icke skall förlita sig för mycket på lagar. Ett folks nykterhet beror dock slutligen på individernas egen uppfattning och vars och ens karaktär. Men karaktärsegenskaper har man väl svårt att framtvunga på lagstiftningens väg — de måste danas på den väg, som heter uppfostran. Jag har visserligen på en stor nykterhetsfest här i staden hört, att nykterhetsvännerna nu skulle ha tröttnat att gå den hjälpande och uppfostrande vägen. Men det förefaller mig vara ett något underligt tal, att de drivande krafterna i vår nykterhetsrörelse, vilken omfattats med så stort intresse och även av statsmakterna erhållit så frikostigt understöd, skulle ha tröttnat att gå den uppfostrande och hjälpande vägen och i stället vilja helt och hållet lita till lagstiftningen. Ty därmed tror jag, att man är inne på en ganska oriktig väg.

Det är för övrigt så, att om man vill verka för nykterheten, så bör väl detta i sin mån ske därigenom, att de mera alkoholsvaga dryckerna få en större utbredning. Man kan icke säga annat än att vårt folk å senare tider gjort framsteg i nykterhet, och jag vill fästa uppmärksamheten på, att efter 1905 års lagstiftning minskades konsumtionen av starkare spirituosa med omkring 10 procent och konsumtionen av maltdrycker med mer än 25 procent. Man kan nu i förbigående erinra härvid att då industrien kunnat bära denna minskning det kanske icke heller blir så farligt med de nu föreslagna restriktionerna. Men det är klart, att industrien kunnat bära den förra minskningen genom större koncentrerings och i viss mån höjda pris, men lika så klart är även, att starkare minskning kan icke på det sättet bäras, och ju restriktivare lagstiftning man inför, desto skarpare måste därför *ersättningsfrågan* komma fram.

Vad särskilt bryggeriindustrien beträffar representerar den för närvarande ett kapital av mer än 100 miljoner och dess avlöningar för år uppgå till omkring 9 miljoner kronor. Nu kan efter utskottets förslag, om det lokala vetot införes, ett bryggeri på den orten helt och hållet bliva utan möjlighet att försälja, praktiskt taget. Och enligt Kungl. Maj:ts förslag, om system-

bolag icke kommer till stånd i en ort, kan även ett bryggeri på den orten vara berövat, praktiskt taget, sina existensmöjligheter. Men oaktat allt detta finnes icke ordnad frågan om ersättning för sådana fall.

Om man emellertid på detta sätt skapar en överhängande fara för industrien att slås ihjäl, är det väl också lagstiftningens plikt att sörja för ersättning till vederbörande. Det är just därför att denna ersättningsfråga icke blivit nöjaktigt utredd, särskilt vad beträffar maltdrycksindustrien, som vi reservanter från denna kammare yrkat uppskov i denna del.

Nu sade den föregående ärade talaren, att i Kungl. Maj:ts förslag låg den förtjänsten, att importen av öl eller vin skulle därigenom lättare kunna få ske och därigenom skulle försäljningen även här i landet kunna regleras. Men jag frågar, om det kan vara i det svenska näringslivets intresse att gynna import av hithörande varor på bekostnad av den inhemska tillverkningen. Jag föreställer mig, att särskilt denna kammare vill beakta den synpunkten, och häri ligger efter mitt förmenande ett skäl till att nu biträda reservanternas från denna kammare förslag.

Detta förslag utgör ingalunda, såsom en talare velat karakterisera det, ett ytterlighetsförslag. Det intager tvärtom en medlingsståndpunkt. Det ställer sig på Kungl. Maj:ts linje i de delar, där större enighet råder, men skjuter undan dem, där de största förbistringarna äga rum, och det vill ställa lagstiftningen i detta avseende något på framtiden. Det förefaller mig, som om detta vore en lycklig medelväg, och kammaren kanske bör erinra sig, att en av nykterhetens förkämpar i vår stad karakteriserat Kungl. Maj:ts förslag som det mest radikala någon regering i Europa framlagt. Ett dylikt förslag vill man emellertid å sina håll nu anse som ett minimum, och man skall icke kunna komma på andra sidan om det. Jag tror, att reservanternas från denna kammare förslag intager en lycklig medelväg, och jag skall därför be att få rekommendera det förslaget, när vi komma till den punkten.

Vad nu särskilt det lokala vetot beträffar är det ju redan från flera håll bekämpat, och man har påvisat vilka stora oegentligheter ligga i detsamma. En ärad talare framhöll nyss här, att man ville hava det lokala vetot, därför att det var inkörsporten till den kommunala lika rösträtten. Ja, det kan jag förstå. Det är en rent *politisk* synpunkt. Men det lokala vetot har av socialstyrelsen ur *nykterhetssynpunkt* karakteriserats såsom en mycket tvivelaktig åtgärd som lätt kan leda till motsatsen mot nykterhetens gagnande. Och det lokala vetot kan efter min mening icke jämföras med det, att man vid *val till vissa uppdrag* har lika rösträtt, ty genom det lokala vetot vill man företaga en lagstiftning mot andra samhällsmedlemmar eller mot alla i samhället. Det är en särskild lagstiftningsakt, som på det sättet skulle få utövas, och för denna lagstiftning blir

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

det icke lagstiftaren själv som tager direkt ansvar. Han säger i stället, om det lokala vetot införes, spritdryckerna böra förbjudas, men jag vill icke taga det på mitt ansvar utan överlämnar det till omröstning inom de olika kommunerna. Det är att krypa bakom och undandraga sig det ansvar som lagstiftaren bör taga.

Skola spritdryckerna förbjudas i större eller mindre utsträckning, bör det ske genom en lagstiftningsakt. Och man kan icke, synes det mig, neka till ett totalförbud då innebär större konsekvens samt befriar oss från alla dessa trakasserier och alla dessa snärjande bestämmelser, vars innebörd allmänheten har svårt att fatta och förstå. Det totala rusdrycksförbudet utgör ju också det mål, man på många håll vill komma till genom det lokala vetot, men varför man då skall behöva gå den omvägen är mycket svårt att fatta. Om det är målet, bör det likaväl kunna införas direkt, och då kommer också ersättningsfrågan för de näringsidkare, som genom ett sådant förbud bliva lidande, genast upp och på sin rätta plattform. Såsom nu är, föreligger som sagt icke denna senare fråga så utredd, att man kan besluta, särskilt icke vad beträffar maltdryckstillverkningen.

Innan jag slutar, vill jag endast framhålla ytterligare en sak. Bevillningsutskottets ärade ordförande yttrade, att nykterhetsfrågan skulle särskilt röna motstånd hos högern. Jag tror icke, att detta är riktigt. Jag tror, att inom alla partier finnes olika uppfattning om nykterhetsfrågan, så snart man ser till det sakliga. Det finns olika uppfattning om vart man kommer på restriktionernas väg, och det finnes olika uppfattning huru långt lagstiftningen bör i de särskilda fallen gå. Men jag fruktar, att det lokala vetot har man icke sett ur synpunkten av vad som därigenom kan vinnas för nykterhetssaken, utan man har uteslutande betraktat det såsom ett politiskt maktmedel. Jag fick åtminstone det intrycket av förhandlingarna inom utskottet, att man hellre ville hava lokalt veto än absolut nykterhet. Man satte det lokala vetot så högt, att det blev en avgud, som man föll ned och tillbad.

Jag tror, att alla äro med om sådana praktiska åtgärder, som kunna leda till större nykterhet för vårt folk. Men de betänksamma i denna fråga de tro, att vi ej få förlita oss allt för mycket på lagar, och vi veta, att av förhastade lagar framkallas missbruk, som undandraga sig kontroll. Det är därför som reservanterna hava ansett, att man nu gjorde klokt i att följa den medelväg, som vi sökt intaga, och därför skall jag, då vi komma till 1 § i föreliggande förslag, tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Berglund, Jan Erik: Herr talman! Den fråga, vi i dag behandla, är en av de viktigaste för vårt land, som behandlats av denna riksdag. Även jag anser mig därför ha skyldighet att säga min mening.

Vad som förvånat mig mest under behandlingen av frågan inom såväl utskottet som riksdagen, är den sorgliga okunnighet, som är rådande om ölets fördärliga inverkan på vårt folks ekonomi, fysiska styrka och sedlighet. Man synes tro, att det endast är brännvinet, som är fördärvbringande, men så är dessvärre icke förhållandet. Ölet är lättare att tillgå, därför är dess verkningar farligare. Flera tusental av vårt folk börja sin dag med att dricka öl. I en stor del familjer gives det till och med till barn. Går man ut på arbetsplatser, synnerligast bland byggnads- och utarbetare, skall man finna, hur ölet dagligen förtäres även emellan måltiderna, och till sent på kvällarna finner man ölkaféerna överbefolkade.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Att icke dessa levnadsvanor kunna skapa ett ekonomiskt bärkraftigt folk, torde ej vara svårt att förstå. Fysiken kan ej håller stärkas av detta onaturliga levnadssätt, och moralen, ja, vad skall man tillmäta dem för moral, som på kaféet eller krogen lägga ner största delen av sin arbetsförtjänst, då hustrun och vad värre är barnen sakna det nödvändigaste.

Emellertid skall jag icke hålla någon vanlig nykterhetspredikan för kammaren. Jag skall endast tala om erfarenheter från den plats, jag bäst känner till, nämligen en del av Stockholm.

Jag har under de senare åren varit bosatt i staden mellan broarna. På denna plats, där så många viktiga händelser fordom timat, som erhållit omnämnande i historien, inträffa även nu händelser, som av fosterlandsvännerna mer borde uppmärksammas.

Inom denna lilla del av staden, som utgör det minsta av alla polisdistrikten, beivras $\frac{1}{4}$ av alla fylleriförseelser, som förekomma i Stockholm. Där finnes på grund av arbetets tillfälliga natur vid hamnarna en mängd s. k. löst folk. De många härbergena och den lätta tillgången till rusdrycker gör, att de stanna där även under fritiden och natten.

För att giva en föreställning om, hur förhållandet verkligen är inom denna del av Stockholm, vill jag citera några rader av ett yttrande, som jag hade vid Stockholms stadsfullmäktiges sammanträde den 1 december förra året. Det är endast några drag jag här vill anföra, därför att de äro nog så betecknande för förhållandena därstädes särskilt vad beträffar öltrafiken.

»För närvarande», nämnde jag, »är förhållandet sådant, att familjer egentligen icke kunna skicka ut sina barn att leka på någon plats i hela stadsdelen. Gårdar finnas praktiskt taget icke i staden mellan broarna, och på de större gatorna och trafiklederna rulla automobiler, spårvagnar och arbetsåkdon fram i ilande fart. Det är omöjligt för barnen att vistas där. I gränderna och brinkarna kunna barnen ständigt stöta på berusade personer, som icke äro lämpligt sällskap för dem. Stenläggningen i gränderna och i brinkarna är nedsmord med snusspott, urin samt ofta med uppkastningar. Att föräldrar icke under sådana förhållanden kunna släppa ut sina barn därstädes, därest de äro rädda om deras hälsa, är begripligt. För övrigt är det föga bättre ställt för de äldre, som ständigt skola hava detta för ögonen och därjämte t. o. m. mitt i natten störas av skrik

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

och skrän, som icke skulle tillåtas inom något annat polisdistrikt.

Jag skall framdraga såsom ett litet exempel härpå, vad jag såg en enda natt. —

Den 3 september detta år kom jag Österlånggatan fram. Nedanför Bennikebrinken stod ett sällskap på ungefär 10—12 personer, som skreko och sjöngo med full hals. Klockan var då tjugo minuter över elva. Jag stannade för att se, vad resultatet skulle bliva, och vänta fick jag. Det dröjde precis 30 minuter, tills någon poliskonstapel blev synlig. Då kommo ett par konstaplar, som varit borta och tagit reda på en slagskämpe, och de kunde icke komma förrän de burat in honom på vaktkontoret. Sedan de avstyrat ofoget, skulle de fortsätta att leta efter en kniv, som slagskämpen haft. De begåvo sig ned i Packhusgränd, och jag följde med dem. Kniven hittade vi icke, men vid skenet av deras elektriska ficklampor sågo vi något annat: utefter hela gränden på båda sidor, ungefär på var eller varannan meter, lågo högar av uppkastningar efter berusade personer, som spredo en olidlig stank.» — Det är att märka att i närheten ligger ett kafé, som folkhumorn givit namnet »Tullfördärvet». — »Medan jag väntade på poliskonstaplarna, hade jag observerat tre barn, som jag trodde vara husvilla, men det befunns, att de väntade på sin mor, som var ute på något arbete. De bodde i gränden med fönstren mot norr, så att aldrig en solstråle kunde komma in i deras bostad, och även utanför deras fönster lågo högar av uppkastningar och spredo sin stank.»

Jag nämnde förut ordet »härbärgen». Deras tillvaro är i och för sig ett bevis på, att det är något galet ställt i samhället, då unga friska människor, som åtminstone tidvis tjäna lika mycket, om ej mer än många familjeförsörjare, kunna finna sig i att bo i härbärgen, där all bekvämlighet saknas och där luften är sådan, att om fönsterna öppnas, blir luften ute på gatan förpestad. Sådana härbärgen finnas så gott som vägg om vägg med överståthållarehuset och ej mer än omkring 100 meter från Kungl. slottet.

Jag vill även anföra en annan verklighetsbild.

Jag bor vid en gata av precis 4 husfasaders längd: då min verksamhet — bl. a. som riksdagsman — ej är så regelbunden, passerar jag under alla tider på dygnet denna gata, och jag kan bestämt påstå, att från kl. 9 f. m. till 11 e. m. kan man ingen gång passera denna gatstump, utan att stöta på någon eller några berusade, stundom är det hela klungor. Vid denna gata finnes det ett kafé och ett A.-B. Stockholms-Systemets utskänkningsställe. Alla, som bo eller ha sin verksamhet i närheten, äro eniga därom, att utskänkningsstället är till ringa skada, då däremot kaféet är det, som sprider denna styggelse omkring sig. Framställningar hava gjorts till polismyndigheten, för att råda bot härför, men hittills har det icke lett till något resultat.

Nu kan man naturligtvis säga, att detta tillstånd inom staden mellan broarna är beroende på polismyndigheternas slapphet, och till stor del är detta riktigt, ty nog skulle åtskilligt kunna förbättras även med nuvarande bestämmelser, men fullt effektivt blir det

dock icke, förr än man får ölförsäljningen lagd under samma bestämmelser, som brännvinet.

Jag skall även föredraga en kort tidningsnotis, som klart och tydligt understryker vad jag har sagt:

»Från landstormslivets skuggsidor.

En i allo ordentlig verktadsarbetare — familjefader för övrigt — med förläggningssort i en av Stockholms omgivningar, har, ehuru han icke tillhör den roten, fått rycka in som fältkamrat till landstormsmännen i Nikolairoten (Staden inom broarna).

Med nöje drog han ut i fosterlandets tjänst, har han försäkrat en av Afton-Tidningens meddelare, men över sina kmarater hade han inga lovord.

Utom det att flesta av dem i vämjelig måtto tugga snus och spotta utan hänsyn till, var mullbänksresterna vid det täta utslungandet hamna, har långt ifrån det minsta antalet av dem visat sig vara sådana ohyresspridare, att det är stor skam att tala om'et. Ännu har jag icke fått någon nattro. Och sådant sällskap ledsnar man på, hur gärna man än söker hålla humöret uppe, yttrade han under en betecknande gest.

Vidare berättade han, att några av landstormsmännen, som nu voro i avsaknad av sprit, fått s. k. fyllslag (eller »pippi», såsom det på kolingsspråket heter, då ej uttrycket »dille» användes) och därför måst »hemförlovas.»

Vad skall fosterlandet ha för gagn av dylika försvarare, kan man väl fråga sig, och ändå är det omkring 2,000 man i Stockholm, som ej ha annat hem än kaféer och härbärgen. Nästan samtliga av dessa äro i den ålder, att de skulle kunna användas i försvarets tjänst, om de därtill ägde krafter.

Här föreligger nu ett förslag till försäljningsförordning, som icke hindrar någon ordentlig människa att få sitt behov tillfredsställt av såväl öl som starkare dryckesvaror. Därför är det nödvändigt att antaga denna lag, som säkert skulle kunna rädda hundraden av dessa människor åt samhället. Här vill man naturligtvis invända, att människor som äro i så hög grad begivna på rusdrycker, ej kunna räddas, utan de komma att skaffa sig än sämre surrogat, såsom denaturerad sprit och dylikt. Jag medgiver, att ej alla kunna räddas, men för de flesta är det dock den lätta tillgången till rusdrycker, som drar dem ned i fördärvet. Dessutom bör man väl tänka på de unga, som oavbrutet rekrytera den kår, jag här huvudsakligast har talat om, och som oemotståndligt dras med, mången gång på grund av en missriktad kamratkänsla.

Herr talman! Jag tror mig ha framfört tillräckliga skäl för, att ölförsäljningen lika väl som brännvinsförsäljningen behöver starka restriktioner, varför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Eklund: Då kammaren den 6 sista juni förehade till avgörande andra kammarens hemställan om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av de väckta motionerna i nykterhetsfrågan, yttrade ledaren för första kammarens majoritetsparti, hr

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

Trygger, bl. a. följande. »En lycklig lösning av nykterhetsfrågan ej mindre än av försvarsfrågan anse vi vara för landet av utomordentlig vikt». Jag antar, att den ärade talaren, eftersom han använde ordet »vi» icke blott talade å egna utan ock å sitt partis vägnar. Av yttrandet i övrigt framgick, att han var beredd att skrida till beslut, således avseende en lycklig lösning, när en kungl. proposition i ämnet kommit riksdagen tillhanda och ärendet sålunda fått nödig förberedande behandling. Nu har Kungl. Maj:t avgivit proposition i ämnet och vederbörande utskott behandlat densamma ävensom de väckta motionerna. Förutsättningen för en lösning av frågan är således för handen. Men med hänsyn till de fem förstakammarledamöternas reservationer har man verkligen skäl att fråga: Är en lösning nu möjlig, och om en sådan kommer till stånd, kan den bli lycklig? Om första kammaren ej vill gå längre än de fyra reservanterna med friherre Beck-Friis i spetsen, kan den väl näppeligen själv anse sig ha löst nykterhetsfrågan, än mindre åstadkommit en god lösning. Vad innebär reservanternas förslag? Så vitt jag kan fatta, går det i stort sett ut på status quo i avseende å rusdryckslagstiftningen. Att lägga vinhandeln under bolagskontroll efter 25 år, således 1939, innebär för det närvarande ingen förbättring snarare en försämring, i det att ett beslut härom skulle klavbinda statsmakterna på denna punkt under ett kvarts sekel och därunder omöjliggöra varje förändring eller, om sådan ifrågasattes, skapa ett nytt ersättningsspörsmål. Kungl. Maj:t har i sin proposition, även om han i avseende å vinhandeln föreslår samma övergångsstadgande som reservanterna, dock inom något så när rimlig tid velat lägga ölhandeln under bolagskontroll, men detta ha de fyra reservanterna icke velat vara med om. Ölhandeln — framför allt landsbygdens plåga — får enligt reservanternas mening ej underkastas något intrång utöver nuvarande bestämmelser.

Herr Östberg har visserligen i det anförande, han nyss höll, velat göra gällande, att uteslutandet ur författningsförslaget från reservanternas sida av alla bestämmelser om ölförsäljningen skulle vara av tillfällig natur. Men denna hans uppgift förändrar icke det faktiska förhållandet, att några bestämmelser angående ölhandeln icke förefinnes i deras nu framlagda författningsförslag. Vad framdeles därom kan genom lag bestämmas eller huru länge man skall vänta på ett sådant beslut, det vet man för närvarande icke. Om den riktning, vari lagstiftningen om ölhandeln enligt ifrågavarande talares uppfattning skulle gå, fick man dock en liten vägledning i hans anförande, ty han uppfattade — åtminstone såsom jag förstod honom — saken så, att vid en sådan lagstiftnings utarbetande huvudsynpunkten skulle vara bryggeriindustriens ekonomiska intresse och icke folknykterhetens intresse. Vi å vår sida hava givetvis icke förbisett bryggerinäringens ekonomiska intresse och därmed förknippade ersättningsspörsmål, men vi hava i alla händelser ansett, att i

denna för landet så oerhört viktiga fråga folknykterhetssynpunkten bör vara den huvudsakliga.

Visserligen ha reservanterna ur Kungl. Maj:ts förslag upptagit en och annan ny restriktion i avseende å försäljning av spritdrycker, men de ha tillika i andra avseenden så modifierat det samma, att deras förslag till försäljningsförordning kan i sak betecknas såsom ett bibehållande av nu gällande bestämmelser. Så är förhållandet t. ex. i avseende å de tillfälliga spritutskänkingsrättigheterna, vilka reservanterna, i strid till och med mot Kungl. Maj:ts förslag, bibehålla. Detta bibehållande av dessa rättigheter är t. o. m. i strid mot vad riksdagen, således även första kammaren och där utan någon opposition, så sent som år 1911 uttalat. Riksdagen skrev nämnda år till Kungl. Maj:t och begärde utredning i syfte, dels att den K. Maj:ts befallningshavande enligt brännvinsförsäljningsförordningens 16 § tillkommande befogenhet att meddela tillstånd till brännvinsutskänkning göres mindre omfattande — detta gäller särskilt spritutskänkning i ångbåtar — dels att, vad angår de i sagda paragrafs 1, 2 och 4 mom. avsedda utskänkingsrättigheter, i den mån de anses fortfarande böra ifrågakomma — klubbar, badortsrättigheter och tillfälliga sådana — vederbörande kommunala myndigheter alltid må höras, och mot dessas avstyrkande tillstånd till dylika rättigheter icke meddelas. Skulle det vara en lycklig lösning av nykterhetsfrågan, om riksdagen, på första kammarens tillskyndan, trampade under fötterna vad den för tre år sedan skrev till K. Maj:t om?

Även i fråga om ölhandeln, utminuterung såväl som utskänkning, skrev riksdagen samma år och begärde utredning, i syfte att tillstånd till utskänkning av vin och öl samt till försäljning till avhämtning av sådana drycker må i vidare mån än för närvarande är händelsen göras beroende av vederbörande kommunalmyndigheters bestämmande. Utskottet liksom Kungl. Maj:t har i båda fallen tagit konsekvenserna av riksdagens skrivelse och givit de kommunala myndigheterna ökat inflytande. Reservanterna utesluta helt och hållet ölet ur den föreslagna lagstiftningen och begära nytt förslag till förordning angående försäljning av maltdrycker, vilket förslag de vilja ha sammankopplat med en lösning av ersättningsfrågan. Enbart den omständigheten, att i reservanternas förslag alla bestämmelser rörande ölhandeln uteslutits, omöjliggör deras förslag såsom en lösning av nu föreliggande fråga.

Herr Hedenlund riktade i sitt anförande för några ögonblick sedan en admonition till de organiserade nykterhetsvännerna i riksdagen samt även till utskottet för bristande tillmötesgående. Han förklarade, att om de icke i någon mån ville mildra sina fordringar, skulle nykterhetsfrågan icke hava utsikt till lösning. Det förefaller mig, som om han med mycket större skäl bort i främsta rummet rikta sin admonition till de fem partikamraterna från denna kammare, vilka ansett att till och med det kungliga

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandeln ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

förslaget, som den ärade talaren för sin del förordade, går alldeles för långt.

Redan 1910 förklarade herr Trygger i denna kammare sin övertygelse vara, »att Sverige går en stor och ljus framtid till mötes, ifall nykterhetsfrågan löses på ett verkligen tillfredsställande sätt». Detta sades 1910. Nu ha fyra år förflutit sedan dess, och det synes verkligen vara på tiden, att denna kammare allvarligen överväger, huruvida den icke äntligen skall kunna vara med om en verkligen tillfredsställande lösning. En sådan lösning måste ske *med* folket och *ej emot* folket. Att det svenska folket ej önskar en lagstiftning av det slag, reservanterna framkommit med, det har jag visat genom att påpeka att själva riksdagen redan 1911 uttalade sig emot vissa bestämmelser, som reservanterna upptagit i sitt lagförslag. Tror någon då, att folkets flertal skulle finna det verkligen tillfredsställande? Jag tillåter mig i detta sammanhang att gent emot den första ärade talaren, friherre Fleming, göra det påståendet, att meningen bland svenska folket uppenbarligen går i riktning mot erkännande och godtagande av det förslag, som ursprungligen nykterhetskommittén och sedan bevillningsutskottet för sin del framlagt.

Det är alldeles uppenbart, att de 1,884,294 svenska män och kvinnor — mer än hälften av den vuxna befolkningen — när de år 1909 vid den då anordnade förbudsomröstningen petitionerade om en lagstiftning i förbudsriktning, minst krävde möjlighet till ernående av lokalt förbud. Det är vidare lika tydligt, att de 1,044 kommunalstämmor, som 1908 petitionerade om lokalt veto, böra känna sig mera tillfredsställda med utskottets författningsförslag, som just innehåller bestämmelser om sådant veto. Och under pågående riksdag ha hundratusende medborgare genom resolutioner, som tillställts respektive riksdagsmän, anslutit sig till de motioner, som upptagit nykterhetskommitténs förslag, och på det bevekligaste anhållit, att riksdagen måtte i enlighet därmed lösa nykterhetsfrågan.

Vill man lösa den på ett lyckligt sätt, ett tillfredsställande sätt, så måste lagstiftningen läggas så, att den omfattar alla slag av rusdrycker, öl och vin såväl som spritdrycker, och att något så när likartad kontroll fastställes för samtliga drycker, så att en, som är lättare tillgänglig, ej kan tjäna såsom ersättningsmedel för en annan, som är svårare att åtkomma. Slutligen bör ock i författningen ingå bestämmelser, som medgiva s. k. lokalt veto.

Mot förslaget att införa lokalvetoinstitutet eller »kommunal folkomröstning» som det heter i den nu föredragna §, har rests kraftigt motstånd huvudsakligen på principiell grund. Genom detsamma skulle införas en ny form för kommunala ärendens behandling, heter det. Det lokala vetot är visserligen en nyhet för vårt land, men det är tillämpat i andra, t. ex. i Norge sedan 1894, och har nyligen beslutits för Skottland att

där inom några år träda i kraft. Inom dessa länder har man ansett skäl föreligga för att låta frågan om rusdrycksförsäljning avgöras på ett alldeles särskilt sätt. Och vill man utan förutfattad mening bedöma saken, måste den tanken ligga nära till hands, att om i någon kommunal angelägenhet personlighetsprincipen skall få sin fulla tillämpning, så bör det vara i fråga om rusdryckshandeln, vars verkningar alldeles särskilt gripa in i familjelivet. Därför bör det här vara personerna, icke röstetalen, som bestämma. Framför allt synes det befogat, att kvinnorna, mödrar och hustrur, vilka jämte barnen oftast äro de, som mest få lida utav följderna av männens dryckenskap, få ett ord med i laget. Denna medkänslans synpunkt har i alla de länder, där lokalvetoomröstning är införd, vunnit beaktande. Skulle den ej kunna även i vårt land vinna erkännande?

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Jag måste i detta sammanhang protestera mot herr Johan Östbergs påstående, att vännerna av det lokala vetot, yrka på dess införande uteslutande ur politisk synpunkt och vilja använda detsamma såsom ett maktmedel. För min personliga del vill jag säga — och jag tror att jag kan tala å heladen svenska nykterhetsrörelsens vägnar — att kravet på det stora flertalets medbestämmande i nykterhetsfrågan innebär intet annat, än att man tror sig därigenom kunna i mycket hög grad befordra nykterhetsintresset och nykterhetssaken.

Den historiska utvecklingen i avseende å avgörande av dessa försäljningsfrågor har överallt, där nykterhetsintresse varit med vid lagstiftningen, gått i riktning mot att de, som beröras av försäljningen, fått allt större och större inflytande. Från att ursprungligen vara en personlig rättighet, gjordes rättigheten att utskänka brännvin så småningom beroende av tillstånd, till en början av administrativ myndighet, sedermera av kommunalrepresentationen. Redan det utskott, som utarbetade 1855 års brännvinsförsäljningsförordning, förklarade, att brännvinshandel, beroende på tillstånd, ej borde få utövas mot menigheternas vilja, uttalad av deras kommunala myndigheter. I allt större utsträckning ha de kommunala myndigheterna tid efter annan erhållit ökat inflytande över rusdryckshandeln. Det synes åtminstone mig helt naturligt, att nästa steg blir, att folket självt får uttala sig i frågan.

Att en omröstningsanordning rörande förbud mot upplåtande av försäljningsrättigheter inom kommunen skulle komma att — såsom det invändes — uppväcka strävanden att utsträcka denna form för visst ärendes avgörande även till andra områden, tror jag icke på. För att ett sådant strävande skulle ha utsikt att lyckas, finge väl de andra områden, varom kunde bli fråga, vara något så när likställda med ärendet angående försäljning av rusdrycker. Vad skulle kunna likställas med denna? Finns det för närvarande en enda kommunalfråga, som kan anses intaga en med rusdrycksförsäljningsfrågan likartad ställning? I andra länder, där lokalvetoinstitutet är införd, ha inga sådana krav

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.

rests. I Norge, där lokalt veto existerat sedan 20 år tillbaka, har mig veterligt icke några anspråk i nämnd riktning förekommmit.

Ur många synpunkter kunde det vara en fördel, om kommunens befolkning bereddtes tillfälle att få direkt och utan sammankoppling med andra frågor giva tillkänna sin mening angående rusdryckshandeln inom kommunen.

Den omständigheten, att under de senare åren den kommunala rösträtten betydligt begränsats, innebär icke, så länge personlighetsprincipen härutinnan icke kommit till sin fulla rätt, vilket väl näppeligen låter tänka sig, något skäl, varför lokalvetoinstitutet skulle övergivias.

Jag inser mer än väl, att utskottets förslag, särskilt vad beträffar lokalt veto, har ringa utsikt att godtagas av denna kammare, men jag vågar likväl påminna om, att röster höjts även inom kammarens majoritetsparti för den ifrågavarande reformens införande. Och jag vädjar till kammaren att räcka det svenska folket, för vilket nykterhetsfrågans lösning med rätta, såsom herr Trygger sade, är av utomordentlig betydelse, en hjälpande hand i dess befrielsekamp mot dryckesvarorna. Nykterhetsfrågan har med fullt fog karaktäriserats som en försvarsfråga, en inre försvarsfråga. Om man nu erkänner, att det här gäller en inre försvarsfråga av stor räckvidd, så måste man ock erkänna det storslagna och för landet betydelsefulla uti, att det är folket självt, dess djupa och breda lager, som bär upp denna inre försvarsfråga. I dess kamp mot en fiende till dess andliga och fysiska hälsa samt ekonomiska bärkraft bör det ha stöd av lagstiftningen och uppmuntran i annan form än i vackra fraser. Giv icke stenar utan bröd! Det säges ofta och det med rätta, att upplysnings- och övertygelsearbetet dock är det viktigaste i nykterhetsfrågan. Och ingen önskar, så vitt jag förstår, att detta arbete skall upphöra eller förminska. Men för att detta icke skall bliva fallet, är det nödvändigt, att nykterhetslagstiftningen lägges så, att det är möjligt att med bestående kraft befästa de landvinningar, som på upplysnings väg kunna nås. Om därvid vissa svårigheter för s. k. legitima alkoholförbrukare skulle uppstå, så få de väl för en förbättrad folknykterhets skull, för nationens skull, finna sig däri. Lägg därför nykterhetsfrågan genom det lokala vetoinstitutet förtroendefullt i folkets egen hand. Därmed skola moraliska och självbevarande krafter, som nu slumra, väckas till liv.

Jag yrkar bifall till den föreslagna paragrafen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Thyren: Då jag är motionär i föreliggande fråga, har jag tillåtit mig att på detta stadium begära ordet, dock

endast för några korta och mera allmänna anmärkningar, jag skall ej heller för närvarande framställa något yrkande.

Egentligen borde jag vara skyldig att föra en strid på två fronter, dels mot dem som under inga villkor vilja hava något lokalt veto och dels mot dem som anse, att det lokala vetot mot endast spritdrycker är för litet och alldeles förfelat. Men, som sagt, jag skall icke vara vidlyftig, och jag skall icke inlåta mig på någon egentlig strid utan åtnöja mig att taga position åt båda dessa håll.

Vad den första av dessa båda grupper av motståndare angår, är det väl synnerligast två argument som i den allmänna diskussionen gjort sig hörda och även mer eller mindre varit framme här i dag, såsom var att vänta. Det ena är faran av rubbandet utav principen för den kommunala omröstningen, i det att gärdet därmed skulle vara uppgivet, så att man kunde befara den konsekvensen, att kommunal rösträtt över huvud egaliserades.

Det andra är detta över allt sedda och hörda åtskiljande mellan missbruk och bruk, varom vi i dag redan hört en del talas.

Vad först beträffar den principiella grundvalen för den kommunala rösträtten tror jag icke, att man bör fullt så lätt avfärda de redan befintliga precedensfall, som en föregående talare gjorde, då han inskränkte sig till att säga, att det var stor åtskillnad mellan å ena sidan de *val*, då denna princip var frånträdd, och å andra sidan ett sådant fall, som här är ifråga, då en verklig *lagstiftning* skulle läggas i kommunens händer. Det är väl här egentligen icke fråga om »lagstiftning» i annan mån, än när Konungens befallningshavande fattar enahanda beslut. Å andra sidan äro väl *val* icke till sin natur så mycket oskyldigare eller likgiltigare än dylik »lagstiftning». Exempelvis valen till första kammaren äro väl den punkt, där man *framför allt annat* fruktar för att rubba den kommunala rösträtten. Således tror jag icke, att den gränslinjen är övertygande. Jag tror tvärt om, att, genom den i fjol beslutade bestämmelsen om val av pensionsnämnd, principen redan rubbats och det på en punkt som är farligare än den nu föreliggande.

Men bortsett därifrån hemställer jag till de ärade ledamöter av första kammaren, som hava den uppfattningen: är det verkligen ett sådant axiom att, om man är rädd för att rubba på grundvalen för första kammaren och för beslut angående kommuners ekonomi o. d., man då skall intaga en nonpossumus — ståndpunkt i klump och säga: för att icke *släppa allt* måste vi *hålla på allt* utan åtskillnad? Är det så klokt? Är det icke klokare att från början göra klart för sig, vilket område man vill befästa, avskära allt, som icke är nödvändigt att befästa, och sedan omgiva det verkligen viktiga och nödvändiga med så starka, oövervinnerliga murar som möjligt. Jag är så fullt övertygad som någon om att under nuvarande förhållanden

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.

(Forts.)

det absolut icke är tillrådligt att varken direkt eller indirekt rubba på grunden för första kammaren. Och allt detta, som så ofta anföres från motsidan, exempel från det ena eller det andra främmande landet, försäkringar, att det ligger i »utvecklingens» riktning, att det i alla fall måste gå därhän etc., det reducerar sig för mig till den sats, att, därför att andra möjligen ha gjort den eller den dumheten, eller därför att det anses givet, att den eller den dumheten förr eller senare kommer att göras, bör man se till, att man ögonblickligen gör den.

Jag skall därför vara med om vilken garanti som helst, som jag anser för garanti, men jag ser icke någon garanti däri, att likt och olik, som befinner sig inom området för den kommunala rösträtten, skyddas med samma styrka och samma envishet, för att man icke helt oförhappandes mot sin vilja skall släppa de punkter man vill hålla på. Jag tror, att man står säkrare, om man från början gör en bestämd utsöndring av det, som man på den kommunala rösträttens område verkligen vill hålla på. Detta *måste* man hålla på, men icke hava det misstroendet mot sig själv, att man fruktar att genom att släppa efter på det likgiltiga förlora förmågan att hålla på det nödvändiga. Man bör släppa efter, där det finns skäl att släppa efter, *just för att* så mycket bestämdare kunna hålla på resten.

Vad nu beträffar här ifrågavarande område får jag säga, att det är väl ändå rätt svårt att förstå för den som ser frågan med av partiställning oförvillade ögon, att alla dessa fattiga — icke minst dessa fattiga *kvinnor* — i en given kommun, på vilka olägenheterna av spritmissbruket närmast trycka, ovillkorligen skola hava mindre att säga än alla förmögna i kommunen, på vilka dessa olägenheter i varje fall trycka mindre. Det lär icke kunna sökas ut några åtminstone teoretiska skäl, varför dessa fattiga skulle få mindre att säga där, och icke kan det rimligen motiveras med nödvändigheten att icke rubba på första kammarens grund eller på den kommunala beslutanderätten i ekonomiska frågor o. d. Det har ju funnits tider, då den fråga varom vi nu tala var av eminent ekonomisk natur, men det är den icke nu, och hade så varit, så hade man varit pliktig att skilja den sociala sidan från den ekonomiska — alldeles som redan skett.

Vidare tror jag det vara svårt att betvivla, att ett beslut, fotat på allmän kommunal omröstning — låt vara att det en eller annan gång leder till förhastade och omogna beslut, *vilket jag anser sannolikt* — snart kommer att verka uppfostrande på den stora massan. Det skall *i längden* hava bättre verkan, än om de kunna låta intala sig, att det blott är de förmögnares likgiltighet, som gör, att spritdrycker förekomma så mycket som de göra. Lagg saken, *småningom och försiktigt*, i deras egna händer; tag risken av en och annan förlöpfung, ett misstag: det jämnar ut sig, och verkar uppfostrande, därigenom att de veta

sig själva bära ansvaret! Därmed har man på rätta sättet tagit vara på den glädjande självbevarelseinstinkt hos de breda lagren, som framträder i deras energiska kamp mot alkoholen.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.

(Forts.)

Vad beträffar det andra argumentet — *missbruket contra bruket* — har det sagts här i dag, att den gränslinjen är svår att draga. Det kan man medgiva, men jag tror, att man vid närmare eftertanke skall erkänna att, även om den linjen kunde dragas den vore rätt litet värd. Vi känna litet var tillräckligt förhållandena på den svenska landsbygden för några årtionden sedan för att veta, att det verkligen förhöll sig så, att i äldre tider förekommo otvivelaktigt mera i ögonen fallande missbruk av brännvin än nu. Det var någonting mycket vanligt, att även aktningvärt, stadgat folk tog sig ett »lördagsrus», marknadsrus o. s. v., och detta ansågs icke på den tiden såsom något särskilt stötande. Uppenbarligen skulle alla sådana yttringar numera uppfattas såsom *missbruk*, efter den skillnad, som nu uppdrages. Men jag är övertygad om att dagarna däremellan ett stort antal av dessa personer, som på lördagen uppenbarade sig i rusigt tillstånd, voro ganska nyktra och skötte sitt arbete ordentligt. Om man tänker sig den förändringen i samhället, att det övergått från ett tillstånd, då det förekom enstaka fall av berusning en dag i veckan med opassande uppträdande på gator och vägar, till ett sådant tillstånd där detta försvunnit, men där familjefadern, såsom rätt ofta i stor utsträckning äger rum i städer och inom industricentra, tillbringa varje eftermiddag, varje kväll på krogen, utan att ändå egentligen berusa sig, då frågas vilket av dessa tillstånd är mera förkastligt? Är det det tillstånd då »missbruken» voro flera eller det, då »missbruken» alldeles försvunnit? Nu är det visserligen till stor del nykterhetsrörelsens egen skull, att den från början inriktats något snett, att »missbruket» accentuerats, så att den indirekta verkan kommit att träda tillbaka, i stället för att det borde hava varit tvärt om. I förbigående vill jag säga att man kan icke undgå att stötas av det meskina, ganska olämpliga uttrycket »rusdrycker» som utskottet så envist fasthåller. Det är i sig själv rätt obefogat, och dessutom har det den allvarliga olägenheten med sig, att det riktar in huvuduppmärksamheten på *rus* i vanlig mening. Men ruset är icke huvudsaken, utan huvudsaken är att, så snart människor hopas i stora massor, vilket lätt inträffar på grund av industriförhållandena, många, kanske flertalet familjefäder komma att spilla bort familjens hemtrevnad och möjligheten att åstadkomma ett visst ekonomiskt västånd genom detta, låt vara fullt *honnetta* dagliga krogliv. — På samma sätt kan man fortsätta att draga upp jämförelser på många håll. Skall det betraktas såsom *missbruk* eller såsom *bruk* av spritdrycker att en mängd ungdom av båda könen, i synnerhet av mankön, icke precis berusa sig men under inflytande av alkohol ådraga sig könssjukdomar? I de flesta fall torde spritdryckerna hava något med sådant ådra-

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

gande att göra. Visserligen får man ej inbilla sig, att denna samhällsolycka skulle försvinna blott därigenom, att man tager bort spriten. Men väl kan det sägas, att man icke kan komma åt den samma utan att först taga bort spriten. Ty uppenbarligen är det icke »missbruket» utan *det reguljära allmänna bruket av sprit bland ungdom* som här är huvudsaken.

Man kunde fortsätta på detta sätt åt många håll och även inom kriminalistikens område, men jag skall ej draga för stora växlar på kammarens tålmod, som är tillräckligt anlitat ändå. Jag tror, att jag har gjort min mening någorlunda klar. Blott den reflexionen skall jag tillåta mig, att man på den sidan, där man gör denna skillnad mellan missbruk och bruk, allt för litet uppmärksammat, att den nuvarande lagstiftningen icke följt den grundtanken att uppdraga en dylik skiljelinje. Då skulle motbokssystem o. d. vara de enda åtgärder, som lagen känner. Men huru då förklara det *förbud* som redan nu finnes. Åstadkommet genom Konungens befallningshavande och på vanlig kommunal beslutandeväg? Det är klart, att lagstiftaren haft en känsla av att jämte missbruket kan det finnas fall, då det är nödvändigt att komma åt även bruket.

Jag vill nu rikta några allmänna anmärkningar åt det andra hållet. Jag vill då först och främst säga, att jag för min del tror, att det ligger mera sanning i vad reservanterna anfört och flera föregående talare sagt, än vad man på nykterhetshåll torde vara benägen att medgiva. Här finnes mycket mer outrett ifråga om öl och vin än vad herrarna gärna medgiva. Vad som kan anses outrett och varför det så kan anses, skall jag icke inlåta mig på. Nog av, jag tror att man i sakens eget intresse bör taga små steg och icke på en gång ett så stort steg, som ett lokalt veto omfattande alla alkoholhaltiga drycker. Men även om saken vore mycket mer utredd än den är, inklusive ersättningsfrågan, kommer härtill någonting annat. När det gäller en strid mot seden, mot folkseden, kan man aldrig vara nog försiktig, så att man icke går längre, än att man har någorlunda kännning med den allmänna folkmeningen. Jag tror, att herrarna av vänstern härvid överskattat betydelsen av det faktum, att de på sitt program hava upptagit det lokala vetot såsom programpunkt. Jag tror icke, att det bakom denna programpunkt står någon så enhällig opinion ens bland herrarnas egna valmän som herrarna tro. Och överhuvud befinner sig intresset i landet för verkligt genomgripande nykterhetsreformer knappast i stigande.

Vad är förklaringen? Den ligger ej långt borta. Herrarna av nykterheten ha spelat sina kort icke så alldeles väl under de senaste åren. Först och främst tror jag, att herrarna gjort mycket orätt uti ett försumma det tillfälle, som fanns, att från början klart fatta och betona sammanhanget mellan försvarsfrågan och nykterhetsfrågan. Är det verkligen så, att ett litet land som vårt i de tider, som nu äro eller nu stunda,

behöver spänna varje yttersta fiber för att kunna vara någorlunda säkert på sin självständighet, då är detta och intet annat den rätta synpunkten för att få fram en effektiv nykterhetslagstiftning och då skola många personer gå med på experimentet med totalförbud eller vad det vara må, personer, som annars icke skulle inlåta sig på något dylikt. Är det så, då har man häri enligt min mening det kraftigaste argument som finnes.

Ang. brännvins- samt vin- och öl-handelns ordnande m. m.
(Forts.)

Och enligt min tanke är det så, att en liten stat hädanefter icke kan bekosta sig lyxen att vara fri och självständig, om den icke gör kolossala uppoffringar, vida större, helt andra än vi nu tänka oss. I det sammanhanget kommer frågan om nykterheten att framträda som en mycket viktig faktor. Om det är möjligt att få folket sanerat genom en dylik reform, om man väsentligt kan minska antalet könssjukdomar, om man väsentligt kan öka trevnaden i de fattiga familjerna genom att familjefäderna hålla sig mera hemma, om med ökad sparsamhet kan åstadkommas ett mera jämt välstånd bland dessa fattiga klasser än som torde vara möjligt uppnå så länge spritbruket, icke missbruket utan bruket, finnes i dess nuvarande form — om allt detta är möjligt, då har man, enligt min mening, vunnit ett betydligt plus i utsikterna att bevara landets självständighet. Den reflexionen borde herrarna ha gjort för länge sedan och tagit konsekvenserna därav. Det ha herrarna icke gjort.

Vidare en annan sak. Om man verkligen anser — efter min mening med rätta — att det är nödvändigt att använda hårda medel, ja tvång, om ock med förstånd och försiktighet, på denna punkt, hur är det då möjligt, tillåt mig säga det, *hur är det möjligt*, att dessa samma personer, som äro så drakoniska gent emot pilsnerdrickat — jag rättar mig nu efter den omständigheten att i debatten här om dagen, då det gällde sedlighetsfrågan, allt motståndet var att söka på vänsterhåll — hur är det möjligt, att, när man efter programmet vill marschera genom de och de restriktiva åtgärderna »fram mot allmänt rusdrycksförbud», som det heter, och sålunda draga blankt mot bland annat pilsnerdrickat, att man, då det var fråga om allt det vi då talade om — såsom de stora städernas offentliga danslokaler, dessa pesthårdar, som de verkligen äro, och all denna dålighet inom litteratur etc. — icke ville höra talas om det minsta tvång utan med de vanliga fraserna vädjade till »upplysning» och dylikt. Det kan väl icke gå ihop. Det är väl ingen reson i att hänga på alla dessa produkter den skyddande skylten »konst och poesi». Jag kan inte finna mera konst och poesi där än i pilsnerdrickat; de kunna taga varandra i hand, blott att den förstnämnda »poesien» är åtskilligt farligare än pilsnerdrickats. Skall man komma någon väg, skall man övertyga dem som icke i förväg äro övertygade, då skall det finnas konsekvens och sammanhang, ty det är den *konsekventa* tanken, som i längden kanske kan segra. Men icke är *det* att visa konsekvens att i en enstaka punkt hugga blint löst utan att se något annat.

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

Jag har härmed icke sagt, att man bör vara för mycket drakonisk åt vare sig det ena eller andra hållet, och jag är icke tolk för någon önskan om onödiga tvångsåtgärder vare sig mot litteraturen eller mot något annat, men det måste väl ligga någon jämnhet och hållning hos reformatorn, så att han icke är obönhörligt sträng på *en* punkt och ohjälpligt slapp på en annan.

Jag vill icke vidare upptaga kammarens tid utan blott sammanfatta detta sista så, att det beror på den ståndpunkt nykterhetsvännerna intaga, huruvida deras strävanden skola framstå såsom en oresonlig, trångbröstad fanatism, den där icke frågar efter annat än att få bort spriten, tror på detta såsom ett universalmedel och föreställer sig, att allt gott i samhället skall vinnas och allt ont försvinna, om blott spriten försvinner; *eller* om deras strävanden å andra sidan skola uppfattas såsom ett led, ingående i en genomtänkt planmässig och, gärna för mig, hänsynslös kamp mot *allt* sådant, som kan minska nationens utsikter till självständighet, en kamp således *för* allt sådant, som kan öka nationens styrka till kropp och själ, öka välståndet, sparsamheten o. s. v. Jag tror, att om nykterhetsvännerna göra en verkligt genomgripande frontförändring i denna riktning, skola de förr eller senare komma fram och, under en tämligen nära framtid, vinna så mycket, som kan vinnas, under det att jag är övertygad om, att med det andra stridssättet kommer man icke längre än vi för närvarande äro. — Jag skall, herr talman, som sagt, icke nu framställa något yrkande.

Herr Olsson, Oscar: Till en början skall jag be att få säga några ord beträffande det av herr Thyren påstådda sambandet mellan försvarsfrågan och nykterhetsfrågan.

Nykterhetsfrågan har väl kvar sin stora betydelse för försvaret och för landets säkerhet, även om högern sätter sina ekonomiska intressen och sina njutningsintressen före försvaret. Följaktligen, hur herr Thyren än resonerar, kan jag icke se, att tiden på något sätt är försuttet för herr Thyrens del i det arbete, herr Thyren i nykterhetens intresse kan vilja förorda.

Det har här förut i dag talats om och herr Thyren talade också om den nationella samlingen och jag får säga det, att, kunde vi få nationell samling på grund av stora ord och löften från den svenska högern, nog borde vi haft det för länge sedan, men det finnes en säker garanti *mot* den nationella samlingen, och det är, att denna kammare alltid visat sig hava både vilja och makt att förhindra denna samling, när den varit ganska nära att bliva en verklighet. Det är nu så också i denna fråga.

Det var med någon förvåning jag hörde det resonemang, som fördes av ett par försvarare av reservationerna här i kammaren, den förste ärade talaren under debatten och herr Hedenlund, då de gjorde vissa påståenden beträffande folkstämningen i denna fråga. Den förste ärade talaren sade, att det lokala vetot visst icke omfattades med förståelse av folkets stora flertal, och herr Hedenlund vågade

sig på, vi kunna ju för att begagna ett mildt uttryck säga, det djärva påståendet, att dylika åtgärder skulle vara förhatliga för den övervägande delen av vårt folk.

Det är bra underbart, kanske t. o. m. upplyftande, att taga i betraktande dessa herrars djärvhet, när man samtidigt tager i betraktande resultatet av den stora förbudsomröstningen, då mer än hälften av svenska folkets vuxna män och kvinnor uttalade sig för rusdrycksförbud. Det synes mig ändå, som om man kunde vara litet varsammare vid väljandet av de vapen man vill använda mot nykterhetsfolket.

Det var en ärad talare, som på tal om det lokala vetot satte detta i samband med en del andra vackra saker. Han ville påvisa, att med lokalt veto menar man icke lokalt veto utan något annat, liksom man menar något annat med de vackra orden *frisinnad, liberal* och jag antager det endast var av blygsamhet den ärade talaren icke fortsatte med *moderat, fosterländsk, försvaret främst* och så vidare. Men om man kan hava någon säkerhet för en verkligt stark och bärande folkstämmning i någon fråga, torde det vara beträffande det lokala vetot, och detta icke endast på grund av den stora förbudsomröstningen. Åren 1907, 1908, 1910 och 1911 beslöt andra kammaren med jämt och ständigt växande majoritet att uttala sig för lokalt förbud. Det är således ingen tillfällig stämning, det här varit fråga om, utan det är en stämning, som, sedan den folkvalda delen av representationen första gången fattade beslut i frågan, hunnit bliva åtta år gammal och växa sig allt starkare för vart och ett av dessa år, som gått.

Det är ju icke tal om, att icke första kammaren nu i denna fråga realiserar sitt program om den nationella samlingen på det sättet, att kammaren låter nykterhetsreformen falla. Men en sådan första kammarens åtgärd kommer i bra egendomlig belysning i jämförelse med denna kammarens fosterländska och sedliga intressen.

Det var några herrar här i kammaren och även i andra kammaren, ledande män inom de partier, som älska kalla sig fosterländska framför oss andra, vilka hade avgivit en sedlighetsmotion med statistik och en mycket talande statistik; så sade de själva åtminstone. Denna statistik visade bland annat, att antalet brott mot offentlig myndighet var i förfärande tillväxt, i så förfärande tillväxt, att herrar Trygger och Lindman och hela partiet bakom dem ansågo samhällets grundvalar på grund av denna stegring vara allvarligt hotade. Så upplystes det i kammaren, att denna stegring, denna starka stegring i antalet brott mot offentlig myndighet, gick hand i hand med en alldeles likadan stegring i fråga om fylleribrotten. Man tycker då, att detta parti, som är så intresserat av sedligheten, varom herr Thyrén nyss också erinrade, och som är så intresserat av samhällets grundvalar, skulle vara angeläget att se till, att orsaken till detta hot mot samhällets grundvalar, som skulle ligga i den stora anhopningen av brott mot offentlig myndighet, avlägnades så radikalt som möjligt. Det påvisades också, att den övervägande delen av sexuella förbrytelser hade sin orsak i rusdrycksbruket, nä-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels orö-
nande m. m.

(Forts.)

got som icke kunde motsägas. Hur i all världen kan detta parti, som framför andra vill bära på sig sedlighetsmärket liksom det fosterländska märket, opponera mot tillräckligt radikala åtgärder för borttagande av den förnämsta orsaken till sedlighetsbrotten här i landet? Varför icke taga dessa effektiva medel i stället för skärpta strafflagsparagrafer? Ja, denna fråga kan man verkligen göra sig: Varför icke taga de effektiva medlen i stället för skärpta strafflagsparagrafer? Svaret är ganska enkelt: Det sistnämnda är så billigt; det kostar ingenting och det, som icke kostar något, kan man ha råd att kosta på sig.

Ty, vilka äro de skäl vi hört framföras här i dag mot den radikala nykterhetsreformen? Jo, huvudsakligen de ekonomiska skälen; det är särskilt bryggeriindustriens intressen, som förts fram på ett mycket kraftigt sätt. Här har talats om att vi måste skydda näringslivet: sprithantering, maltdryckshantering. Vore icke dessa lovliga näringar, vore vi icke tvungna att skydda kapitalet, skydda näringarna? Ibland händer det emellertid, att man icke är så angelägen att få statsintresset in i näringsintressena. När till exempel näringsidkarna förtjäna kopiöst med pengar på sina näringar och staten säger, att den vill ha litet med därav, säger man: Det är alldeles oriktigt; näringsidkaren står ju sin risk, och när han står sin risk, skall han ha frukterna av sitt arbete obeskurta. Däremot, när det visar sig vara någon risk för näringsidkaren, då skall han icke »stå sin risk» utan då skall samhället hjälpa honom. De båda sakerna tycker jag icke stå i logiskt sammanhang med varandra.

Den industri det nu är fråga om är en industri, vilken vi med ett visst fog kunna kalla samhällsvädlig. Det är en industri, som dock ockrar på svenska folkets laster och svagheter, och detta anser man vara fullkomligt tillbörligt. Det finns mycket lojalt folk, som är invecklat i denna industri, antagligen mycket fosterländskt folk också, och antagligen anses industrien synnerligen fosterländsk, ty den bär sig utmärkt bra. Man skulle kanske likväl kunna taga i betraktande, att det icke bara gäller att jämt och ständigt skydda näringsidkarna: det kan också någon gång få gälla att skydda dem, som utplundras på ett eller annat sätt, dem som utplundras ekonomiskt eller utplundras moraliskt, genom utövandet av en visserligen laglig hantering, men en hantering, som, trots sin laglighet, årtionde efter årtionde visar, att den åtföljes av nöd och elände i folkets breda lager. Dessa ekonomiska skäl, som stå mot lokalt veto och rusdrycksförbud, tycker jag stå mycket litet i samklang med fosterländskheten hos ett stort parti.

Så äro vi då inne på den andra stora gruppen av skäl, som framföras mot dessa nykterhetskrav. Det är överklassens, rikemännens njutningsintressen. Fattigt folk har icke så mycket njutningar här i världen. Man har sagt med en viss rätt, att brännvinet, ruset, är fattigmännens enda poesi. Men fattigman är icke angelägen att behålla kvar denna poesi i sitt liv. Fattigman har sagt ifrån här i landet, att han vill vara fri från dessa frestelser, dessa för fattigmännens liv alldeles överväldigande lockelser, som ligga i

sprit. Men rikemannen, som har tillgång till alla ädla njutningar, som finns här i världen, och har tillfälle att använda sig av dem, säger ifrån, att här avstås ingenting: eftersom vi kunna använda spritdrycker, utan att de göra oss någon skada får fattigman behålla dem också, och hur skulle det gå för fattigman, om han icke hade denna träning för sin karaktär att taga sin tillflykt till; han kunde ju rent av bli en ynkrygg.

Det sades av bevillningsutskottets ärade ordförande, att när de, som gingo omkring för att samla namn under rusdryckspetitionen, kommo till de fattiga hemmen och de burgna hemmen, var det olika tonarter, som mötte dem. Ja, i denna fråga kunna vi verkligen tala om »de två nationerna». Det är verkligen så, att de burgna hemmen i denna fråga icke förstå de fattiga hemmen, och kanske så, att de fattiga hemmen icke kunna förstå de burgna hemmens ställning i en fråga, som så djupt berör fattigman i hans eländiga liv. Ett belysande exempel på hur omöjligt det i det fallet tycks vara att få samma tungomål i de båda olika samhällsklasserna gav den förste ärade talaren, då han ville minska brännvinsbruket genom höjd ölkonsumtion. Det är verkligen så, att de lägre folkklasserna äro ursäktade, om de icke riktigt tro på ärligheten i det talet. Naturligtvis tror jag på och är övertygad om ärligheten i det talet från den ärade representant, som framförde denna sats, men jag måste ändå hålla på, att fattigt folk verkligen är ursäktat, om det icke kan tro därpå.

Här ha vi nu en fråga, som i högre grad än alla andra frågor, försvarsfrågan inbegripen, har fångslat vårt folk sedan årtionden. Här har första kammaren i dag verkligen ett tillfälle att något minska den djupa och vida klyftan mellan de två nationerna, låt vara, att det just icke är någon fara för att första kammaren skall begagna denna sin möjlighet. I denna fråga stå, praktiskt taget, båda vänsterpartierna alldeles ense. Både liberaler och socialdemokrater komma, därom är jag övertygad, att med så gott som varenda representant rösta för bifall till det lokala vetot. Det finnes även en del av högern, men en mycket ringa del, som går samma väg. Det sades av en av mina partikamrater för en stund sedan något, som jag tror missuppfattades; åtminstone missuppfattade herr Johan Östberg det. Herr Östberg uppfattade saken så, som om denne min partikamrat skulle ha sagt, att socialdemokraterna äro ense om principen *lokalt veto* av partipolitiska skäl men icke av nykterhetsskäl. Såvitt jag förstod denna representant rätt, sade han, att alla socialdemokrater vore ense om principen *lokalt veto*, ehuru det även bland dem kunde finnas skilda meningar om hur stor effektivitet i nykterhetsavseende det lokala vetot kunde ha; och detta är då en annan sak.

Nu står således saken så här i landet, att hela vänstern och en del av högern — så gott som alla vänsterrepresentanterna i båda kamrarna och några av högerrepresentanterna — vilja tillmötesgå det gamla, det djupt kända folkkravet att gå den väg mot vårt för närvarande kanske största samhällsönda, som andra kammaren re-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelsordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

dan för åtta år sedan genom sitt då fattade beslut för första gången visade hän på. Vidare är ställningen sådan, säger högern, att vi behöva samling här i landet. Det är då likväl beträffande denna fråga — som den stora majoriteten av vårt folk, vid sidan av försvarsfrågan, anser för landets för närvarande allra viktigaste fråga — så, att representanter finnas inom denna kammare för en visserligen mycket liten klick av det svenska folket, vilka äro i tillfälle att störta hela frågan.

Det är på grund av att, som jag redan förut sagt, det nu verkliga föreligger ett tillfälle att i någon mån minska klyftan mellan fattigt folk och rikemän här i landet, det är på grund härav jag ändå, ehuru utan illusioner, ber att få yrka bifall till 29 § i föreliggande förslag.

Herr Lindblad, Ernst: Trots herr Thyréns försäkran att, enligt hans uppfattning, kammaren skulle göra klokt i att antaga det lokala vetot i en viss av honom föreslagen form, tror jag, att vi böra vara Kungl. Maj:ts regering tacksamma för att icke Kungl. Maj:t har på något som helst sätt upptagit dessa bestämmelser. Ty ehuru här uttalats mycket vackra saker om detta lokala veto, vågar jag påstå, att det har en ganska betydlig bismak, en bismak av politik, och vi hörde det nyss av min granne till vänster, då han försäkrade, att det parti, som han företräder, trots olika ståndpunkter i själva sakfrågan, dock hade enat sig att antaga det lokala vetot, därför att det överensstämde med partiets principer i fråga om den kommunala omröstningen; och detta var skäl nog för partiet att här bliva enigt och befordra det större intresset med detta mindre intresse, som han ansåg nykterhetsfrågan vara. Jag fick det intrycket av hans tal, och trots den siste talarens försäkran, att däri icke låge denna mening, tror jag, att det stenografiska protokollet, när det blir tillgängligt, skall upplysa, att detta varit hans uttalande.

Det lokala vetot har nog större betydelse just i sådant avseende än vad man här vill påskina, och jag hämtar bevis därför av ett litet brev, som jag fått i dag från en nykterhetsförening på den torrlagda landsbygden i Södermanland. Socken är belägen fyra mil från närmaste stad och jag vågar påstå, att dit komma aldrig några bryggarevagnar och knappast någon sprit annat än på rekvisition, vid högtidliga tillfällen, jul, påsk, midsommar o. s. v. Men jag tror att nykterhetstillståndet är över huvud taget gott. Icke förty äro föreningens 180 medlemmar besjälade av ett livligt intresse att utskottets förslag skall bifallas med dess lokala veto och alla dess välsignelser. Där se vi klart innebörden av de 452 skrivelser, som herr Ollas Ericsson talade om att han mottagit. De ha kommit till icke blott från trakter, där det finnes sorgliga erfarenheter av rusdryckernas verkningar, utan de ha sitt ursprung lika myc-

ket och kanske långt talrikare från orter, där man av enbar sympati för nykterhetssträvandena och en allmän uppfattning om sakens nytta önskat framgång åt frågan. Och där se vi vad detta lokala veto i framtiden skulle komma att spela för en roll och huru män och kvinnor skulle bli utsatta för all möjlig *agitation*; det skulle blott behövas t. ex. en uppmaning från Aftontidningen eller dess redaktör att »för all del bekämpa det olyckliga tillståndet i eder kommun», vare sig något sådant existerade eller icke, för att åstadkomma en resolution i den riktningen, så att blotta tanken på bolag skulle bringas ur världen.

Ang. brännvins- samt vin- och öl-handelns ordnande m. m.

(Forts.)

När man nu går, efter viss övergångstid, att lagstifta för som jag tor en lång framtid, torde det vara skäl att man gör klart för sig både innebörden hos förslaget och hur det skulle komma att verka i sina detaljer i praktiken. Om jag då vänder mig till Södermanland, som jag känner bättre till än andra trakter, tror jag att det skulle vara ganska lätt att efter vederbörlig preparation få ett lokalt veto till stånd i samtliga städer, även i Nyköping, Eskilstuna och Torshälla m. fl., där det nu förekommer brännvinsbolag och bryggeriindustri. Detta förbud skulle medföra att den industri av detta slag, som finnes inom dessa samhällen owillkorligen skulle upphöra, ty det förstå vi att när ett skattepliktigt bryggeri ej får sälja annat än svagdricka med 2,25 % alkohol och skall tävla med de skattefria bryggerierna, måste den förra bryggeriindustrien ställas på avskrivning. Provinsen skulle då vara hänvisad att försöka sig här ifrån Stockholm, och jag undrar, om det skulle i stort sett befördra nykterheten att man toge spritdrycker från andra orter. Jag är övertygad att i de stora städerna Stockholm, Göteborg och Malmö skulle icke det lokala vetot kunna införas. Man vill vidare ställa all utminuterung så strängt, att man icke ens får köpa en butelj pilsnerdricka i de vanliga affärerna, utan det skulle ske genom bolags förmedling. Vidare förekommer en paragraf i utskottets förslag, där det heter att man icke får lämna ut i detaljhandeln dessa »rusdrycker» till personer som icke fyllt 21 år. Således skulle man icke få skicka t. ex. sin jungfru, som kanske blott är 20 år, att avhämta en flaska pilsnerdricka i bolagsaffärer, utan man måste gå själv, ty det står i en annan paragraf att ingen får åtaga sig att emot ersättning biträda med anskaffande av rusdrycker, det är 79 §, vars 2 mom. lyder så: »Det vare ock i andra fall än 1 mom. avses förbjudet att yrkesmässigt eller *eljest mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av rusdrycker.*» Såvitt jag kan läsa paragrafen rätt, kan jag ej finna att man har rättighet att skicka ett stadsbud att köpa detta, och således får man varken sända sin jungfru, om hon icke fyllt 21 år, eller skicka ett betalt bud efter allt detta. Är det klokt att lagstifta på det sättet för en så stor stad som Stockholm med dess avståndsförhållanden? Där skulle man icke vidare få köpa ens

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

en butelj pilsnerdricka i våra vanliga minuthandelsaffärer, som nu tillhandahålla det.

Jag tror att det är ett så betydande steg man är i begrepp att taga, att man bör ställa sig mycket betänksam när det här påyrkas att gå på utskottets förslag. Ty då kommer man nog till en reaktion, när den stora allmänheten finner att här har man lockat in den på något som kallas nykterhet, men som endast är ägnat att skapa trakasserier, och den saken tror jag icke att vårt folk kan underkasta sig.

Det har talats så vackert om att denna fråga skulle vara ägnad att åstadkomma samling inom nationen, den skulle vara »en inre försvarsfråga», och kammaren och riksdagen gjorde klokt om man nu löste dessa båda försvarsfrågor. Jag tror att vi böra tänka på att lösa var sak för sig, och den stora fråga, som här från början varit föremål för denna riksdags uppmärksamhet och utgjort dess förnämsta mål, den torde nog ha bästa nyttan av att få lösas för sig själv. Och jag tror att om vi se på en nation i söder, som långt tidigare förstått att lösa sin försvarsfråga och gjort det på ett sätt, som ådragit den Europas uppmärksamhet och förvåning att icke säga beundran, har denna nation aldrig hittills varit med om och kommer helt visst aldrig någonsin att underkasta sig sådana bestämmelser, som man nu i nykterhetens missbrukade namn vill införa i vårt land. Jag ber därför att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av friherre Beck-Friis m. fl. förstakammarreservanter, i förhoppning att, om andra kammaren önskar en samling till nykterhet, den skall kunna med hjälp av det kungl. förslaget få en verklig lösning av frågan, och att vi med lugnt samvete kunna säga att vi också bidragit till nykterhetsfrågans lösning, kanske icke minst första kammaren.

Herr Kvarnzelius: Då fråga förelåg här i kammaren om tillsättande av ett särskilt utskott för att behandla nykterhetsfrågan, uttalades från ledamöter av högern, att de icke på allvar ville ingå uti prövning av detta spörsmål förrän det förelåg en kungl. proposition. Men de uttalade tillika, att, därest det komme från Kungl. Maj:t ett förslag, skulle också det moderata partiet, d. v. s. majoritetspartiet i denna kammare, komma att ägna nykterhetsfrågan all den uppmärksamhet den förtjänade. Det var därför med en viss nyfikenhet jag emotsåg bevillningsutskottets betänkande för att få se i vad mån detta hade tagit form i den reservation som skulle frambäras -- därom hade jag kännedom -- av denna kammarmajoritets reservanter inom utskottet. Men jag får säga, att när jag tog del av denna reservation får man ett mycket starkt intryck av att de som av icke om att dessa personer känt det allvar för denna fråga, vilket den enligt min uppfattning kräver. När man tager del av denna reservation får man ett mycket starkt intryck av att de som avgivit den alls icke känt alkoholfrågans stora sociala innebörd.

En av de föregående ärade talarne, herr Thyrén, berörde i början av sitt anförande denna sak, vilken stor betydelse alkoholproblemet har i nationernas liv och för den allmänna folkhälsan. Jag skall i det fallet endast bedja att med några ord få komplettera vad herr Thyrén i det hänsendat anförde. Enligt den tillgängliga statistiken hava omkring 70 % av alla straffade brott sin orsak i alkoholmissbruket, omkring $\frac{1}{3}$ av vår fattigvårdskostnad är förorsakad av alkoholmissbruket och en stor del av de tuberkulösa, som vi hava så gott om här i landet, ha missbruket av alkoholen att tacka för att de fallit offer för denna folkförhärjare. Om man går ut i arbetarekvarteren särskilt i våra större städer och ser de undernärda barnen, då skall man uti nio fall av tio finna, att orsaken till deras undernäring är alkoholbruket. Vad det betyder för nationen i framtiden, när det uppväxande släktet är undernärt och fått en mindre god vård, det förstår var och en som något så när försökt att tänka sig in i dessa förhållanden. Om man ser på de mångtusende skövlade hemmen, där orsaken till eländet också är att söka i alkoholkonsumtionen, tror jag att man får en bild framför sig så allvarlig att, om man lugnt och samvetsgrannt prövar detta spörsmål, man icke kan avfärda det så lättvindigt som det förefaller mig att första kammarens reservanter gjort, då de tagit ställning till frågan. Jag vågar påstå, att icke heller i Kungl. Maj:ts proposition behovet av snabba och effektiva åtgärder, beaktats ty annorledes kan jag icke förstå, den långa övergångstid för förslaget ikraftträdande som Kungl. Maj:ts förslag innebär. När en så allvarlig fara hotar nationen, synes det ej rimligt att de stadganden, som föreslås för att råda bot för detta, först skola träda i kraft 1921 resp. 1939. Det är icke rimligt, då det ej kan påvisas att det reser sig allvarliga och svåra hinder för att få denna lagstiftning att tidigare träda i kraft. Den som närmare sysslat med dessa spörsmål och har känsla för alla de faror alkoholbruket för med sig, alla dessa sociala faror, den har också klart för sig, att, om man vill råda bot för dessa missförhållanden, går det ej an att nöja sig med det slags lagstiftning som förut under årtionden försökts, att blott göra några små inskränkningar, som icke kännas så synnerligen tryckande eller besvärande för den enskilde medborgaren. Om man vill vinna något bestående här, är det enligt min uppfattning nödvändigt att de enskilda individerna underkasta sig rätt stora olägenheter och inskränkningar i fråga om åtkomsten av rusdrycken. Jag vill fästa uppmärksamheten på att sedan 1855 ha utfärdats 208 författningar angående försäljning och tillverkning av alkoholhaltiga drycker och sedan 1905, då den nuvarande lagstiftningen beslöts av riksdagen, har det väckts ett sjuttiofem motioner rörande förändring i brännvinsförsäljningsförfattningarna samt ett fyrtiofem angående förändring i förordningen om vin- och ölförsäljning. Det är tydligt, att om lagstiftningen söker komma fram på sådana vägar det skall göras lika bekvämt för den en-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

skilde individen i fortsättningen som förut att åtkomma rusdrycker, finnes ingen möjlighet att åstadkomma något resultat till folknykterhetens höjande, och jag får säga, att det är föga bevänt med en lagstiftning, som ej åstadkommer det resultat som man åsyftar därmed.

Det förslag som av nykterhetskommittén utarbetats grundar sig på ganska ingående studier av spörsmålet och där ha suttit personer med mycket stark kritisk blick, personer som nedlagt mycket arbete på att utsöndra allt från förslaget som kunde vara ägnat att betraktas mera såsom trakasserier än verkligt värdefullt ur nykterhetssynpunkt. Efter den ytterligare granskning detta förslag underkastats i bevillningsutskottet utgör det samma enligt min uppfattning ett sammanhängande helt, som man icke utan risk kan sönderbryta. Jag vill i detta sammanhang i anledning av herr Thyrens yttrande säga, att om man vill se saken praktiskt, är det fullkomligt likgiltigt om ruset åstadkommits av spritdrycker eller av öl eller vin — det som är det väsentliga är att ruset åstadkommits av alkoholmissbruk, och vill man mota det, måste man taga alla slag av rusdrycker med i beräkning, när man här vill lagstifta. Därför bör man icke utgallra en del alkoholsvaga drycker och ställa dem under en lindrigare lagstiftning, de måste vara underkastade samma lagar, om man vill vara säker om att effekten skall bli den man önskar.

Om det förslag som framställdes av reservanterna, vilka företräda majoriteten inom första kammaren, blir antaget, så är såvitt jag kan förstå, stor fara för att hela förslaget faller vid denna riksdag. Att det då faller framåt, därom är jag övertygad, ty det finnes en så stark folkmening för lösande av denna fråga, att det går icke i längden att avvisa densamma; får den icke sin lösning i år, måste den bli löst en av de närmaste riksdagarna. Och det vill jag säga, att Sveriges nykterhetsfolk och folk långt utanför de organiserade nykterhetsleden hålla så fast vid det lokala vetot, att de anse, att en lösning av nykterhetsfrågan icke ägt rum, därest icke i denna lösning inrymmes även beslutet om det lokala vetot, varigenom beredes tillfälle för alla myndiga män och kvinnor att genom omröstning avgöra, huruvida rusdrycksförsäljning skall få förekomma inom deras kommuner eller icke. Den saken få herrarna försöka göra klart för sig. En tillfredsställande lösning av denna fråga vinnas icke med mindre, majoriteten i denna kammare sträcker sig därefter i tillmötesgående att låta detta reformkrav utformas i svensk lagstiftning. Herrarna få icke göra sig några illusioner och tro att ni skola åstadkomma någon lösning av denna fråga om ni låta bryggeriidkareföreningen hålla pennan, när det gäller att utforma den nya lagstiftningen. Sådant skulle aldrig vinna folkets gillande och det komme aldrig att känna sig tillfredsställt därmed.

Det är en gammal kutym, en heder för den svenska riksdagen, att när den gjort utfästelser i vissa frågor, söker den också att

infria desamma. När riksdagen i en eller annan fråga, som förelegat till dess avgörande, icke kunnat sträcka sig längre än till att avlåta ett skrivelseförslag, däri det gjorts utfästelser från båda kamrarnas sida, brukar man sedan, då förslaget återkommit till riksdagen finna riksdagen beredd att taga konsekvenserna av sitt tidigare åtgörande. Här står nu emellertid kammaren inför eventualiteten att vägra godkännande av ett uttalande, som den förut gjort, därest reservanternas förslag skulle vinna kammarens bifall.

Ang. brännvins- samt vin- och öl-handlens ordnande m. m.
(Forts.)

Såsom av bevillningsutskottets ärade ordförande anförts, har av riksdagen avlåtits en skrivelse, däri man begärt utredning om huru kommunerna skulle kunna beredas mera fullständig självbestämmanderätt i fråga om försäljning av rusdrycker. Vidare har riksdagen i skrivelse begärt borttagande av en hel del av de s. k. tillfälliga rättigheterna eller i de fall, då icke fullständigt borttagande av dem kan äga rum att, ytterligare begränsning måtte vidtagas i deras rätt vid försäljning. I den reservation, som jag nu omnämnt och som åtföljer betänkandet, ha förstakammarreservanterna åter infört i sitt förslag alla de tillfälliga rättigheter och bestämmelser angående desamma, som finnas i nu gällande författningar angående försäljning av spirituösa drycker, öl och vin. Man borde kunna hoppas, synes det mig, att när riksdagen avlåtits en skrivelse, den enklaste konsekvensen därav skulle vara, att när en tillfyllestgörande utredning på området föreligger — och att en sådan finnes, det vägar jag påstå, som fullständigt bevisar både önskvärdheten och riktigheten av att kommunerna få en sådan självbestämmanderätt på detta område — då synes det mig som första kammaren borde vara beredd att taga konsekvenserna av denna skrivelse.

I dessa allvarstider då vårt land och dess folk stå redo att åtaga sig stora bördor för värnande av landets oberoende och självständighet och för detta ändamål är redo att underkasta sig stora offer, synes det mig vara väl på sin plats att man jämväl, beträffande landets inre styrka, dess inre hälsa och kraft underkastar sig de offer, som äro erforderliga för att man även i detta avseende skall kunna få landet så starkt som möjligt. Här är ett tillfälle för Sveriges höger att göra detta offer. Det innebär icke någon uppoffring av berättigade enskilda ekonomiska intressen, utan endast av egen bekvämlighet av lättare tillfällen och möjligheter till njutningar, men detta är offer, som borde väga fjäderlätt i jämförelse med vad man skulle vinna, om man gör *dessa* offer, då man tänker på alla de olyckliga, som finnas i detta land vars olycka har sin orsak i den nu förekommande försäljningen av rusdrycker.

Jag ber, då tiden är långt framskriden och man nu icke lämpligen kan fördjupa sig i detaljer, endast att få yrka bifall till den del av bevillningsutskottets förslag, som nu föredragits.

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

Herr Gullberg: Herr talman! Med anledning av herr Johan Östbergs anförande, i vilket han framhöll, att förslaget om det lokala vetot skulle vara något förhastat, något som skulle komma att verka som en överraskning ute i landet, vill jag nämna, att frågan om lokalt veto redan under år 1908, således för sex år sedan, var så aktuell, att icke mindre än 1,044 kommunalstämmor i landet uttalade sig för införandet av lokalt veto, och jämte dessa kommunalstämmor uttalade sig under samma år stora folkmöten för detsamma. För övrigt vill jag helt ansluta mig till herr Ollas Ericssons varm- hjärtade vädjan till första kammaren att i dag tillmötesgå denna önskan och antaga förslaget om lokalt veto.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Meurling: Det ser icke mycket förhoppningsfullt ut att den föreliggande frågan skall kunna få sin lösning vid denna riksdag och detta är ganska nedslående och ledsamt och en miss- räkning på många håll i vårt land. Nu har här från flera håll sagts, att om man vill en lösning av denna fråga måste man gå med på det lokala vetot, och en talare här har omtalat att ett helt politiskt parti har enat sig om denna punkt för att i kommunala frågor få fastställd den rösträttsprincip, som de så livligt önska. Det kan väl icke starkare betonas, att denna fråga om lokalt veto är en parti- politisk fråga. Denna fråga är också den stora stötestenen i ut- skottets förslag. Om man nödvändigt vill fastbinda nykterhetsre- formen med denna fråga, får man två grupper till motståndare, näm- ligen dels dem, som icke vilja hava någon synnerlig inskränkning i rusdryckstrafiken men också dem, som icke kunna gå med på att införa en inkörspport till den allmänna rösträtten även inom kommu- nerna. Så länge de två grupperna få höra tillsammans, utgöra de nog majoritet i denna kammare, men om den politiska partifrågan lösgöres från övriga nykterhetsreformer, som äskas, då lösgör man också den senare gruppen från motståndarnas antal. Om detta får ske, då är det icke så lätt att säga vad som blir majoritet i denna kammare. Ty när vid andra tillfällen, då nykterhetsreformer fått vara avskilda från de partipolitiska bihangen, ha de också flera gånger gått igenom i denna kammare. Av flera talare har erinrats om att då man begärde fullständigt genomförande av det kommu- nala vetot gick det igenom i första kammaren. Den stora inlös- ningen av vinsten utav rusdryckerna i avsikt att kommunerna skulle bli oberoende av dessa, gick också igenom i denna kammare, och därför skulle det utan tvivel finnas stora utsikter till, att betydliga inskränkningar i rusdrycksförsäljningen och rusdryckernas tillhan- dahållande skulle kunna bifallas, om man blott bleve kvitt det parti- politiska bihanget, det lokala vetot. Nu kan man visserligen säga att om man vill främja folknykterheten och på allvar befordra den- na sak, borde man kunna släppa anspråket på att det lokala vetot icke skall följa med. Ja, det kunde man möjligen göra, om man verkligen vore säker på att det lokala vetot är så högst nödvändigt för folknykterheten som det av flera talare framställts. Men jag

kan icke förstå att så är förhållandet, ty vi må tänka oss huru enligt utskottets förslag det lokala vetot skulle tillämpas enligt 30 §, som lyder så: »Om vid kommunal folkomröstning minst hälften av de i röstlängden uppförda röstberättigade uttalat sig för förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker, vare förbud i sådant avseende för kommunen gällande», om vi tänka oss. säger jag, detta stadgandes tillämpning, ja då skulle alla de frånvarande, de som icke deltagit i denna folkomröstning, räknas för att hava röstat *nej* mot förbudet. Således alla hemmasittande myndiga män och kvinnor inom kommunen, alla som av sjukdom varit förhindrade att deltaga, alla som voro på resor och därför icke kunnat infinna sig, även om de vore aldrig så entusiastiska förbudsvänner, alla dessa skola vid dessa tillfällen anses som om de röstat *nej* emot förbudet, och om några dött sedan röstlängden justerades, skulle de också räknas för att hava röstat *nej*. Kan man verkligen tro, att det på den vägen finnes bättre utsikt att få bort rusdryckerna från en kommun än om saken får avgöras på det sätt, som kommunala frågor i allmänhet avgöras inom kommunerna. Jag kan icke finna det. Man har hänvisat till förbudspetitionen. Ja då gick man ur hus och i hus för att samla underskrifter och man begärde endast tillstånd att få teckna vederbörandes namn. Ingen motagitation förekom. Likväl gick antalet av dem som underskrevo förbudspetitionen icke till mer än något över hälften av dem som kunnat underskriva densamma. För min del tror jag således knappast, att det lokala vetot får någon nämnvärd betydelse för själva nykterhets-saken.

Man har också sagt, att hela den stora samlingen av nykterhetsvänner i landet skulle vara eniga om att yrka på lokalt veto. Jag bestrider detta. Jag tror mig något känna till ställningen ibland personer, som äro lika varma nykterhetsvänner som motionärerna, och tror mig veta, att allt flera ibland dem börja förstå, att det lokala vetot icke har den betydelse man velat tillmäta detsamma, och att det oeftergivliga yrkandet på lokalt veto anses av dem mera hindra än gagna framstegen på nykterhetslagstiftningens område.

Nu vore det gruvligt ledsamt, om det icke skulle kunna bli någon lösning av denna fråga vid innevarande riksdag. Kanske det kan bli en sammanjämkning, som har någon utsikt att vinna bägge kamrarnas bifall. Här har det talats om att böner inkommit från personer att man skulle försöka befria folket ifrån rusdryckseländet. Det är väl värt att man lyssnar till dessa böner. Men på samma gång tror jag, att vi behöva ställa den bönen till nykterhetsvännerna, att de måtte befria de äskade reformerna på nykterhetslagstiftningens område från det partipolitiska bihang, som heter lokalt veto, på det att folkets bön om befrielse från rusdryckseländet måtte hava utsikt att mera bli hörd än hittills varit fallet.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Det nationella partiets ledare i denna kammare uttalade år 1911, då frågan om införande av lokalt veto var på tal, dels något, som rörde nykterhetsspörsmålet

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.
(Forts.)

i allmänhet, dels också något om sin personliga ställning till själva vetokravet. Han sade om frågan i allmänhet följande, som jag tror ännu i dag har sin giltighet: »Sveriges folk går en lycklig och stor framtid till mötes, ifall nykterhetsfrågan löses på ett tillfredsställande sätt.» Beträffande själva det yrkande, som då förelåg, angående det lokala vetot, förklarade han sig icke kunna gå med på saken av det skäl, att samtidigt i kammaren förelåg ett förslag om utredning av nykterhetsfrågan i hela dess vidd. Han ville emellertid, när utredningen föreläge färdig, pröva jämväl detta medel att förbättra nykterhetstillståndet. För såvitt jag förstår, föreligger väl därför nu den situationen, då man har att påräkna en allsidig och ingående prövning från nämnda håll just av detta medel för nykterhetssakens upphjälpande, det lokala vetot.

För min del skall jag försöka att motivera vetoförslaget genom en granskning av de huvudanmärkningar, som blivit riktade mot det lokala vetot. De äro återgivna dels i den kungl. propositionen, där herr finansministern mera refererande återgiver desamma, och dels i reservanternas uttalande vid detta betänkande, ett uttalande som punkt för punkt ungefär sammanfaller med det referat, som finansministern gjort i sin proposition. Jag räknar sålunda med att jag här möter huvudinvändningarna i sak mot det lokala vetots införande, och att det gäller att pröva beskaffenheten av de anförda skälen.

Sålunda säges i detta avseende på sidan 10 i utskottets betänkande — det är samma anmärkning, som framkommit här under diskussionen flera gånger förut —: »Det lokala vetot innebure en ny form för fattande av beslut i kommunala angelägenheter med tillämpande av den lika rösträtten, utan att särskilda skäl kunde påvisas, varför här mera än på andra områden en avvikelse mot den eljest vid omröstningen i kommunala frågor tillämpliga anordningen vore påkallad.» I reservanternas yttrande återgives samma skäl i följande sats: »Det kan ur lagstiftningssynpunkt icke vara riktigt att, vid sidan av eljest lagstadgade former för kommunala beslutsfattande, införa en ny form, som skulle framkalla omfattande agitation och där resultatet skulle bestämmas genom en tillfällig omröstning efter allmän och lika rösträtt.» Man för sålunda fram i första ledet den anmärkningen, att det här gäller att mota en ny sönderbrytande form för den kommunala rösträttens utövande.

Vad är det då, som enligt konservativa begrepp konstituerar och bör konstituera rösträttens utövning inom en kommun? Jo, såvitt jag förstår är det uteslutande och enbart intressesynpunkten. Kommunalekonomiskt uttryckes detta i den populära satsen, att den, som givit mycket till kommunen, bör ha ökat inflytande, när det gäller att bestämma om medlens användning m. m. Jag tror sålunda, att man, utan att göra sig skyldig till förtal, kan säga, att det är intressesynpunkten, som enligt högerns betraktelsesätt är grundläggande för den kommunala rösträttens utövning och samtidigt motiverar den graderade röstskalan.

Nu förhåller det sig så, att, efter den reform, som genomförts

i fråga om det allmännas frigörande från ekonomiskt beroende av rusdryckshanteringen, och ännu mer efter antagande av det föreliggande utskottsförslaget, det icke finnes några ekonomiska hänsyn för kommunerna vid fattande av sådana beslut. De båda omständigheter man har att taga hänsyn till äro dels de inom kommunen boendes bekvämlighet i fråga om verkställande av inköp, dels den frestelse, som kan ligga i försäljningens tillvaro inom kommunen. Det är dessa båda omständigheter, som, såvitt jag förstår, utgöra grundvalen för besluts fattande å denna punkt. Nu äro ostridigt de inom kommunen boende fattiga med avseende på den första omständigheten precis lika mycket intresserade och med avseende på den senare omständigheten mera intresserade än i kommunen boende burgna personer. Vid sådant förhållande utgör den nuvarande anordningen ett sakligt avsteg från den princip, som eljest konstituerar den kommunala rösträttens utövande inom kommunerna. Jag vill belysa detta med ett exempel. Jag var för någon tid sedan själv röstberättigad i en kommun, där det gällde att besluta över en begärd utskänkingsrättighet. Folket var mycket intresserat, och såväl småbönder som arbetare togo sig ledigt för att gå och rösta mot utskänkingsrättighetens beviljande. Men frågan avgjordes genom fullmakter från bolag, utfärdade av personer, som endast någon gång besökt kommunen och som bodde långt ifrån den ort, varom fråga var. Är det icke då naturligt, att dessa arbetare och småbönder, när de efter voteringen gingo hem från stämman, kände en berättigad motvilja mot alla de kommunala rösträttsbestämmelser, som gällde jämväl för ifrågavarande omröstning? Det är alldeles uppenbart, att bevarandet av en sådan rösträtt på ifrågavarande område undergräver, underminerar och försvårar bibehållandet av den kommunala rösträtten i dess nuvarande form på andra områden, där man verkligen kan tillämpa den princip, som jag tidigare hävdadt vara grundläggande för rösträttens utövning inom kommunerna. Det är, såvitt jag förstår och såsom också herr Thyrén anförde, att fullständigt motverka bibehållandet av denna rösträtt på punkter, där man verkligen kan anföra sakliga skäl för den graderade röstskalans bibehållande.

Det andra skälet som förekommer såväl i Kungl. Maj:ts referat som ock i reservationen, lyder i den kungl. propositionen på följande sätt: »Något behov av en sålunda anordnad form för omröstning kunde ej anses förefinnas, då de myndigheter, som handlade rättighetsupplåtelse, redan nu i tillräcklig grad tillgodosåge nykterhetsintresset.» Samma sak uttryckes av reservanterna på följande sätt: »Införandet av lokalt veto å förevarande område torde dessutom vara så mycket mindre påkallat, som de numera genomförda begränsningarna av den kommunala rösträtten medfört en stark demokratisering av de kommunalt beslutande församlingarna.» Ja, men är det icke ändå så — jag kan påvisa den statistik, som förekommer i nykterhetskommitténs betänkande — att under år 1911 Konungens befallningshavande beviljat utskänkingsrättigheter mot magistrats eller polisstyrelses avstyrkande i 11 fall, mot kom-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.

(Forts.)

munalnämnds eller kommunalfullmäktiges i 54 fall, mot stadsfullmäktiges eller Allmän rådstugas i 9 fall och mot kommunalstämmas i 66 fall, summa 140 fall för det året. Det förekom sålunda ungefär var tredje dag eller till och med något oftare ett fall, där tillåtelse givits i strid mot antingen de för kommunernas beslut ansvariga lokala myndigheternas votum eller mot befolkningens votum, uttryckt genom beslut på kommunalstämma. Det är, såvitt jag förstår, precis 140 fall för mycket för det året. Dessutom bör man ihågkomma, att bryggeriernas rätt att sälja till avhämtning icke i nu gällande lagstiftning beröres på annat sätt, än att Konungens befallningshavande äger att i vissa fall ingripa och reglera eller förbjuda försäljning från dylika bryggerier. Men i detta avseende ber jag att få hänvisa herrarna till sid. 164 och följande i nykterhetskommitténs betänkande nr 5. Här angivas åtskilliga fall, där missbruk i försäljningsavseende förekommit från tillverkarnas sida, som åstadkommit förlust och oordning i synnerligt stor utsträckning. Dessa uppgifter grunda sig uteslutande på rapporter från länsmän, och jag ber att få hänvisa till dessa officiellt avgivna rapporter. Dessa fall äro för närvarande icke reglerade, och i betänkandet refereras flera fall, där stridigheter förekommit mellan ortsbefolkningens intresse å ena sidan och tillverkarnas intresse å den andra. Man har kunnat påvisa, att hundratals personer i dagar och veckor gått utan arbete i närheten av dylika bryggerier och uppehållit sig med konsumtion av varor från sådana tillverkningsställen. När man påstår, att de nuvarande förhållandena äro sådana, att myndigheterna i tillräcklig grad tillgodose nykterhetsintresset på ifrågavarande område, vågar jag däremot säga ett bestämt: nej, så är icke fallet, och jag ber att få hänvisa till den mängd officiella uttalanden, som i detta avseende föra ett bestämt och klart språk.

Det tredje skälet, som jämväl förekommer såväl i Kungl. Maj:ts proposition som ock i reservationen, lyder i den kungl. propositionen sålunda: »Resultatet av en sådan omröstning kunde med skäl befaras icke bliva ett uttryck för ett lugnt övervägande, utan komma till stånd efter häftig agitation.» Reservanterna referera samma sak — såsom herrarna höra, är det för första gången en ny synpunkt som reservanterna grunda sin mening på — så: »resultatet skulle bestämmas efter allmän och lika rösträtt», och så fortsätta de: »man skulle även på detta sätt flytta avgörandet i en viktig samhällsfråga samt ansvaret för följderna därav från lagstiftarna själva och göra saken beroende av en för tillfället uppagiterad folkmening». Jag måste säga, att jag icke riktigt förstår, vad reservanterna mena med den del av deras uttalande, som icke har någon motsvarighet i Kungl. Maj:ts referat, och vari de göra gällande, att genom införande av lokalt veto avgörandet i en viktig samhällsfråga samt ansvaret för följderna därav skulle avlyftas från lagstiftarna själva. Om man menar att själva vetoakten, själva skapandet av förbudet är ett stycke lagstiftning, och att den, som meddelat förbudet, är »lagstiftaren», skulle i förevarande avseende, nu Konungens befallningshavande vara lagstiftare, under det att en-

ligt den nya ordningen de inom kommunen boende skulle vara de, som kunde så betecknas. Ja, om det är så, är det, enligt min mening — synnerligast när man ställer det i samband med vad reservanterna i annat sammanhang säga — naturligt och riktigt, att kommunernas egna medlemmar få bära ansvaret och följderna. Reservanterna säga nämligen själva, att »folknykterheten slutligen måste bero av de olika individernas egen uppfattning och levnadsvanor. Utan att en lagstiftning på detta område stödes av ett allmännares gillande och förtroende kan den icke uträtta tillfyllest». Det är just vad man begär skall få äga rum vid tillämpningen av lokalt veto. Då realiserar den princip, vars tillämpning reservanterna säga vara nödvändig för att verkligt resultat skall kunna uppnås, men den realiserar icke, det är raka motsatsen som åstadkommes, när man förfar så, att Konungens befallningshavande är lagstiftare i saken. Genom den nya synpunkt, som reservanterna anlagt, rikta de sålunda fullständigt udden av sin värja mot eget bröst.

Nu kan jag icke, såsom detta kommittéförslag är lagt, tänka mig ett ur konservativ synpunkt mera ideellt röstsätt än här föreslås, där man kan rösta nej till förbudskraven genom att endast sitta hemma. Man behöver icke rycka ögonbrynen en gång. Detta röstsätt borde väl här i kammaren vinna gillande, och åtminstone kan från högerynpunkt icke mot detsamma göras några anmärkningar. Den siste ärade talaren, som uppträdde före mig, har emellertid påvisat detta som en synnerligt stark olägenhet, och han säger, att det blir mycket svårt att åstadkomma tillräcklig majoritet, och att han därför är emot saken. Men vad inträffar då, herr Meurling, i sådana fall, där icke någon majoritet kan åstadkommas? Jo, det inträffar ingenting annat, än att man i den kammaren kvarstår i det tillstånd, som herr Meurling anser vara det bästa. Risken är sålunda ingen annan, än att, om man icke kan uppnå den större effekt, som ligger i det lokala vetot, man faller tillbaka på det tillstånd herr Meurling förordat, och då begriper jag icke, huru man från hans synpunkt kan rikta några anmärkningar mot förslaget i detta avseende.

Dessutom föreslås nu såväl i utskottets som i andra förslag, att omröstningen skall kunna verkställas endast vart tredje år. Det är uppenbart, att vid tillfällen, då både städer och landsbygd välja kommunala styrelser, strider om nykterhetsfrågan därefter mera sällan skola förekomma. Det är i allmänhet så, att man tycker mycket illa om att vid kommunala och politiska val nykterhetssynpunkten anlägges, och jag erkänner, att det kan hända, att vid val lämpliga kandidater få stå tillbaka för andra mindre dugande, därför att det finnes ett starkt nykterhetsintresse, som begär att i de kommunala myndigheterna få särskilt bli representerat. Efter införande av lokalt veto skulle dessa myndigheters befattningstagande med nykterhetsfrågan upphöra, och de synpunkter, som nu förmenas gripa in förtryckande, försvärande och förvillande skulle utmönstras från det kommunala valprogrammet, därför att man ej vidare hade något med dem att göra. Man finge gå till val endast med hänsyn

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 63. 5

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.
(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.

(Forts.)

till andra kvalifikationer hos de ifrågasatta kandidaterna. Jag kan icke förstå annat än att just de, som bruka tala hårda ord om dem, som »leva på nykterhetsintresset», om dessa »yrkesnykterister», som skaffa sig befattningar på grund av sin nykterhetsagitation, med synnerlig tacksamhet böra antaga ett förslag, som rensar hela kommunalförvaltningen från nykterister, därför att de kommunala myndigheterna icke i fortsättningen få någon motsvarande speciell uppgift på detta område. Jag skulle vilja säga, att det är fullständigt orimligt, när man ur synpunkten av det önskvärda i att slippa en kommunal agitation, grundad på ett livligt nykterhetsintresse, icke vill vara med om det lokala vetot. Det förefaller mig sålunda, som om jämväl i detta avseende de ärade reservanterna icke pejat frågans djup utan endast skummat ytan.

Slutligen säges i det sammandragna referatet av invändningarna mot det lokala vetot, att det skulle vara synnerligen betänkligt därför att det skulle medföra konsekvenser av ekonomisk art av synnerlig omfattning.

Departementschefen refererar detta på följande sätt: »Och slutligen kunde av detsamma följa överskådliga konsekvenser av ekonomisk art, vilka ej kunde undgå att ådraga stat eller kommun ersättningsskyldighet i betydande utsträckning.» Jag måste säga, att jag i viss mån har svårt att förstå, att herr finansministern upp-tager detta skäl bland dem, som anförts såsom varande av synnerligen allvarlig art. Ty vad innebär det i verkligheten, om genom en sådan omläggning det skulle uppstå överskådliga konsekvenser av ekonomisk art, vilka ej kunde undgå att ådraga stat eller kommun ersättningsskyldighet i betydande utsträckning? Jo, det måste innebära, att man nu i strid mot folkmeningen inom kommunerna beviljat utskänkingsrättigheter i sådan omfattning att, om folkmeningen verkligen finge göra sig gällande, därav skulle följa en så vådlig begränsning och inskränkning. Men är det icke ett hårt omdöme om de beslutande myndigheterna? Och kan det anföras några starkare skäl, varför man i detta fall bör låta folkmeningen vara avgörande, än det, att det verkligen förhåller sig så, att i strid mot befolkningens mening existera utskänkingsrättigheter av sådan art och omfattning, att därigenom skapats en helt annan ekonomisk situation än vad som skulle varit fallet, om folkmeningen fått göra sig gällande? Jag kan icke tro, att detta skäl har den betydelse man velat giva detsamma, ty det skulle vara synnerligen sorgligt, om så vore fallet.

I ett uttalande i pressen i går afton — man har varit vänlig nog att sända varje riksdagsman ett nummer av tidningen i fråga — däri denna kammare manas att för sin del icke gå med på utskottets förslag, vill man nästan göra gällande, att huvudsyftet med reformen skulle vara att tvinga till nedläggande av betydande industrier, som nu »sprida allmän välmåga och giva uppehälle åt tusentals arbetare, vilka eljest skulle gå brödlösa». Nu kan man visserligen säga, att en hel del arbetare äro sysselsatta på detta industriella område, men i nykterhetskommitténs betänkande uppvisas att, om sam-

ma kapital placerades på andra näringsområden, det skulle giva arbete i ökad omfattning mot vad fallet är på det ifrågavarande området. Vi sakna icke här i landet tillfälle till produktivt arbete, men vi lida brist på kapital. Näringslivet skulle kunna utvidgas, om vi hade tillfälle att däri nedlägga större kapital. Vi bryta själva vår malm, men den inkomstbringande förädlingen av densamma överlämna vi åt utlännigar, emedan vi sakna tillräckligt kapital. En förändrad kapitalplacering i detta avseende skulle giva ökat arbete åt dem, som äro anställda i denna näring. Och dessutom, vad man än kan säga om denna industri, blir resultatet av kapitalets nedläggande däri icke, att därigenom sprides allmän välmåga. Jag ber att i det avseendet få hänvisa till, hurusom i rusdrycksmedelskommitténs betänkande visats, att vid en undersökning, som vidtagits i Stockholm för år 1909, det befunnits, att spritmissbruket i Stockholms kommuner i 3,143 fall såsom huvudorsak vållat kommunerna en totalutgift av 453,349 kr. och i 1,830 fall såsom biorsak föränlett en utgift på 283,834 kr., tillsammans 737,183 kr. Samma post på denna kommunalbudget hade till år 1911 växt så, att spritmissbruket då vållade såsom huvudorsak i 3,677 fall utgifter till belopp av 518,836 kr. och såsom biorsak i 2,870 fall utgifter till belopp av 418,036 kr. eller sammanlagt 936,872 kr., en summa, som ingalunda vittnar om, att näringen såsom helhet skapat någon ekonomisk välmåga utan i stället lämnar bevis för motsatsen. Vi hava motsvarande siffror från Göteborg med flera städer, som vittna om samma sak, fränsett den omständigheten, att massor av människor på grund av denna industris tillvaro leva på gränsen av det ekonomiska uppehållets möjligheter, och sålunda befinna sig i ett tillstånd rakt motsatt »allmän välmåga».

Jag har nu gått igenom alla i betänkandet angivna skäl mot det lokala vetot, och jag tror mig hava därmed ådagalagt, att dessa skäl icke äro hållbara för en objektiv prövning. Jag hoppas också man skall erkänna, att mina motskäl icke äro uttryck för »en fanatisk nykterhetsvänlighet» blott, utan för den nakna verkligheten.

Härtill kommer att när det gäller att besluta i denna sak, det borde vara tillfredsställande för det nationella partiet i denna kammar att kunna stå på historisk grund. Jag ber i detta avseende att få hänvisa till hurusom, när särskilda utskottet år 1855 för riksdagen föreslog den förordning, som sedermera huvudsakligen gällt, detta utskott förklarade, att »det syntes skäligt, att de vältänkande och kloka bland kommunernas invånare må kunna från den mindre stadgade delen av befolkningen avlägsna lockelser och tillfällen till missbruk av starka drycker». Det är begäran om en liknande rätt, som nu är framställd och man vill nu, att denna riksdag skall handla på samma sätt. Det förändrade förhållande, som kan ligga däri, att även bland »den mindre stadgade» delen av befolkningen råder så stark nykterhetsvänlighet, att det i många fall vore att befara, att det inom denna del skulle finnas de, som ville gå längre i indragningshänseende än många som leva i ekonomiskt lyckligare läge, bör väl icke verka i riktning mot avslag.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

Härmed skulle jag kunna sluta, men jag vill ytterligare bemöta ett par erinringar, som blivit gjorda under diskussionen. Det gläder mig då att i fråga om det, som är huvudsaken, nämligen talet om sönderbrytande av rösträttsreformen, kunna som meningsfrände åberopa den inom denna kammare, som oftast fört kammarmajoritetens talan, när det just gällt behandlingen av frågor om rösträttens utövning inom stat och kommun. Professor Clason yttrade nämligen i samma fråga vid 1911 års riksdag följande: »Jag får då säga, att jag icke hyser så stora betänkligheter mot att i denna fråga tänka mig en annan omröstningsform än den eljest i kommunen vanliga. Det har däremot gemmålts, att detta skulle innebära ett sönderbrytande av de vanliga kommunala formerna. Jag har nu icke så stark övertro på former i allmänhet, att jag anser, att de, som passa för en sak, nödvändigt skola passa för allt annat. Och om någon frågar, om här finnes något skäl för att använda en annan form, synes mig verkligen ett skäl därför hava framlagts, nämligen den i motionen och även annorledes pointerade hänsynen till kvinnorna. Ingen kan gärna misstänka mig för att i brådkastet vilja lägga statens styrelse i kvinnornas händer, men jag kan icke neka till, att i denna punkt, i fråga om rusdryckshanteringen, kvinnorna verkligen kunna ha stark anledning att vilja göra sig gällande, och således har jag ingenting emot att i denna fråga använda en annan omröstningsform än den vanliga.» — Jag hoppas, att hr Clason jämväl i dag, såsom oftast eljest, drar med sig stora grupper inom sitt parti, som i denna fråga tänka på samma sätt om han. Att han icke utan skäl eller utan mogen eftertanke, utlämnar rätten till avgörande i olika instanser, därom har nog kammaren många gånger varit i tillfälle att övertyga sig.

Dessutom vill jag, när kvinnorna äro på tal, säga, att det ju här gäller en rösträttsutövning, som skulle skydda och bevara hemmen, sålunda en rösträttsutövning, som direkt pekar på den uppgift, som även motståndarna till kvinnorösträtten bruka hänvisa åt kvinnorna. Skulle det icke då vara lämpligt att visa sitt intresse för kvinnornas ställning genom att på det område, där rösträtten skulle utövas för hemmets väl, också giva dem möjlighet därtill? Det har verkligen åberopats så starka och goda skäl härför, att kammaren icke borde ställa sig ovillig i sådant avseende.

Den förste ärade talaren, som uppträdde för regeringsförslaget yttrade, att han för sin del tyckte, att det var underligt, att man icke kunde taga detta förslag, och han frågade, varför man icke ville göra det. Nu förhåller det sig ju i det avseendet så, att båda kamrarna gång efter annan begärt, att här skulle åstadkommas en nykterhetsreform, som skulle täcka hela området och på samma gång vara en effektiv reform. Detta krav fyller icke det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Det finns en mängd luckor i detta förslag. Jag skall just med några ord taga under behandling en av dessa, varom för övrigt även den ärade talaren yttrade något, nämligen frågan om importen. Denna rätt, ordnad så som i propositionen, ansåg han vara en säkerhetsventil i viss mån till reglering av köpe-

förhållandena. Men vad innebär det, att den säkerhetsventilen står så öppen, att köpare få förskaffa utifrån så mycket som helst, allenast de kunna förete hinderlöshetsintyg för att i tullen utlösa det importerade? Det betyder att vi komma att öka importen från utlandet och i högre grad än hittills varit fallet öka intresset i utlandet för just våra rusdrycksförhållanden. Kunna herrarna verkligen finna det riktigt, att på samma gång man gentemot oss återoppar den stora roll de utländska makternas intresse spelar härvidlag, vi skola antaga ett förslag, som så förskjuter inköpen utåt och vidgar dessa makters intressen och kanske inflytande på avgörandet av dylika frågor hemma i vårt land. Det måste te sig så, att det icke är möjligt för den, som vill skapa ett effektivt och sammanhängande system av lagåtgärder mot dryckenskapen, att gå med på en dylik lagstiftning.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m
(Forts.)

Herr Lindblad från Närlunda skulle jag vilja säga ett par ord med anledning av vad han yttrade om opinionen från en sömrandskommun. Han sade, att den låg långt från staden och därför icke hade någon direkt anledning att sysselsätta sig med denna sak. Det var särskilt något han nämnda i förbigående om, att invånarna där köpte hem endast genom »rekvisitioner vid högtidliga tillfällen». Ja, denna obundna och obegränsade rekvisitionsrätt brukar ofta vid »högtidliga tillfällen» medföra en katastrof och verka ödeläggande på livet i många kommuner. Det var naturligtvis också i känslan härav man på detta håll förordade en reform, som skulle begränsa och reglera jämväl »rekvisitionsrätten».

Jag skall ej längre upptaga kammarens tid, då jag med vad jag sagt tror mig hava ådagalagt, att det icke, som man ofta tror, bara är en ensidig och fanatisk syn på dessa frågor, som gör att man nu verkligen, när det gäller att lagstifta, önskar en sammanhängande, hela området täckande och djupgående nykterhetsreform. Det kravet står i full överensstämmelse med vad riksdagen själv begärt, och endast på det sättet kan man åstadkomma en lyckobringande lösning.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Petré: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att — utöver vad redan skett — bemöta en passus i der: av friherre Beck-Friis m. fl. avgivna reservationen. I denna reservation påyrkas, att ölet icke lägges under systembolagen, och till stöd för detta yrkande anföres bland annat ordagrant följande: »Ölet med en alkoholhalt av 4—5 procent kan icke rimligen jämföras med det 30—50-procentiga brännvinet. *Maltdryckerna äro framför allt måltidsdrycker, som i regel förtäras i små kvantiteter till dagligt bruk.* Att under sådana omständigheter genomföra de restriktiva åtgärder i avseende å ölförsäljningen, som innefattas i såväl utskottsmajoritetens som Kungl. Maj:ts förslag, kan icke vara förestavat av nödvändigheten att förebygga missbruk. Andra, mindre genomgripande åtgärder böra

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

härför kunna vara tillräckliga.» Det här gjorda påståendet, att ölet huvudsakligen skulle användas såsom måltidsdryck, synes mig vittna om stor okunnighet om verkliga förhållandet. Den som något känner till förhållandena härutinnan i en storstad som Stockholm vet nämligen alltför väl, att det är synnerligen vanligt, att personer, i vars dagliga vanor ingår förtärandet av öl, ingalunda inskränka sig till att använda detta endast i små kvantiteter till måltiderna, utan att det tvärtom är en vitt utbredd vana att förtära öl som läskedryck, alltså oberoende av förtärandet av föda.

Att använda en dryck, vilken som ölet har en alkoholhalt av 4—5 %, som läskedryck är emellertid ingalunda ofarligt. Det är ju också en allmän erfarenhet, att ölet icke lämpar sig som läskedryck, i det öldrinkarens törst ej blir mindre, utan tvärtom större, ju mer öl han förtär. Detta förhållande har sin förklaring däri, att alkoholhalten i öl är tillräckligt stor för att, då detta förtäres i någon större mängd, framkalla narkotiska verkningar. Därpå beror, att öldrinkaren får lika stort behov av öl som brännvinsdrinkaren av sitt brännvin. Det finnes nämligen — vilket synes reservanterna obekant — många alkoholister, personer alltså som befinna sig i ett permanent tillstånd av alkoholförgiftning, vilka förtära nästan uteslutande öl. Sådana personer använda detta i mycket stora kvantiteter; två, tre dusin om dagen synes sålunda för dem icke vara någon ovanlig dos. Det ligger ju i sakens natur, att en ölkonsumtion av så betydande dimensioner icke kan vara oskadlig. Talrika äro också de samhällsmedlemmar, vilka i en storstad som Stockholm medelst förtärande av öl icke blott ruinerar sig och sin familjs ekonomi, utan även förstöra sin hälsa. Då alltså faktiskt i vårt samhälle förekommer vitt utbrett missbruk av öl, synes det mig omöjligt att stå till svars med att ölet alltjämt skall få säljas till förtäring på stället eller avhämtning i vilka kvantiteter som helst nära nog å varje gata, i varje gränd. Men vill man förhindra det florerande ölmissbruket, är det nödvändigt att man beträffande ölet lika väl som i fråga om brännvinet genomför sådana restriktivbestämmelser, att det blir möjligt att i nödig utsträckning kontrollera försäljningen. Detta är skälet, varför enligt min mening även ölet bör läggas under systembolagen.

Till slut vill jag så framhålla en allmän synpunkt, som jag tillät mig särskilt betona under den debatt, som föregick antagandet av lagen om behandling av alkoholister förlidet år. Jag yttrade nämligen då — och jag upprepar det nu — att, då samhället anser sig ha rättighet att i fråga om alkoholister tillgripa den yttersta av alla restriktivåtgärder, nämligen frihetens berövande genom internering å anstalter, det också bör vara samhällets moraliska skyldighet att genomföra en sådan lagstiftning, att alkoholmissbruket så vitt möjligt förekommes. Då nu det förslag, utskottet tillstyrkt, är ett steg i sådan riktning, i det att med

dess antagande otvivelaktigt skulle erhållas ett gott stöd i kampen mot dryckesseden, anhåller jag nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag vill bara med några få ord uttala en protest mot herr Ernst Lindblads anförande nyss. Han ville göra hela det socialdemokratiska partiets nykterhetsintresse misstänkt här i kammaren och gav ett visst sken av sannolikhet åt detta försök genom att pressa ett uttryck från en bänkkamrat. Han ville sålunda göra gällande, att det nykterhetsintresse vårt parti visat, skulle vara uteslutande politiskt, därigenom att frågan om införande av lokalt veto genom kommunal folkomröstning skulle bliva inkörsporten till en kommande allmän kommunal rösträtt. Grundlösheten av dessa hans farhågor har på ett utförligt sätt framställts av herr Thyrén, och jag skall icke försöka göra om det; det blir ju icke på långa håll så bra. Men jag vill bara säga, att när herr Lindblad talar på detta sätt, gör han i alldeles särskild grad i politik, ty om det finnes något sätt att göra denna kammare betänksam mot ett visst förslag, skall det väl vara genom att framställa det som en inkörspport till den allmänna och lika kommunala rösträtten. Det kan sålunda ha varit praktiskt klokt i det syftet, men jag tycker icke, att det är riktigt hederligt mot oss socialdemokrater. Ty det borde vara honom och kammaren bekant, att hela vårt parti på sitt program upptagit nykterhetsfrågans verkliga lösning. Vi hava gjort det, som jag tror mig kunna påstå, av livligt intresse för själva frågan, och detta intresse delas även av dem bland våra partikamrater, som icke äro absolutister. Att vi så intressera oss för en verklig nykterhetsreform, beror på, att vi på nära håll sett de ödeläggande verkningarna, som rusdryckerna åstadkomma i alla de fattiga hemmen. Vi känna, att vi icke stå till svars med att låta detta alltjämt fortsätta. Vi hava också förstått, att någon verklig lyftning i vare sig sedligt, intellektuellt eller fysiskt hänseende icke är möjlig för våra stora industriarbetarskaror, förrän vi fått en damm satt för rusdrycksfloden.

Min ärade ämbetsbroder, herr Meurling, spelade på samma sträng som herr Lindblad, men gav ändock uttryck åt ett tydligt nykterhetsintresse samt slutade med att bedja, att folkets bön om befrielse från rusdryckseländet måtte kunna bli hörd. Det är just denna önskan, som i våra bröst lever så varm, ty jag är övertygad, att den bönen icke blir hörd, om nykterhetsärendena skola avgöras på stadsfullmäktigsammanträdena eller kommunalstämmorna. Vi hava nämligen en bitter erfarenhet om, hur hård kampen är mot det mäktiga högerpartiet, då det gäller att få fram ett nykterhetsintresse. Den enda utväg vi se möjlig för lösningen, är att den, som får lida av eländet, också själv får vara med vid omröstningen.

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handels ord-
nande m. m.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till förevarande paragraf.

Herr Holmquist: Jag skall be att få yttra några ord i föreliggande fråga och ber då att få påpeka, att jag förut officiellt uttalat mig samt därvid förklarat mig omfatta i väsentliga delar det av nykterhetskommittén utarbetade förslaget. Det är alldeles givet, att det på den, som liksom jag under en lång tid haft tillfälle att handskas med nykterhetsfrågor, skulle göra ett ganska storslaget intryck att i stället för den lag, som nu existerar med lapp på lapp, men ingen söm, få se ett nykterhetsförslag, vars olika delar hade fullständigt organiskt sammanhang och verkade såsom en helgjutan och klok lag. Jag vill därmed ej hava sagt, att icke även jag skulle ha kunnat omfattat ett förslag, som i vissa detaljer skilt sig från nykterhetskommitténs förslag, men säkert är, att icke ett motförslag, där någon avgörande förändring ägt rum, skulle kunnat vinna mitt intresse. En sådan integrerande del är verkligen den här omdebatterade kommunala folkomröstningen. Det, som föranleder mig att på det livligaste tillstyrka denna kommunala folkomröstning, är ett *historiskt* skäl. Vem är det i själva verket, som här i vårt land fört fram nykterhetsfrågan till det läge, vari den nu är? Det är icke överklassen, knappt medelklassen. Det är i stort sett icke heller regeringsmakten, utan det är de *stora breda lagren av svenska folket*. Det har skett med den största energi, med aldrig svikande intresse och med en planmässighet, som är värd allt beröm. Är det då icke ganska naturligt, att, då här finnes möjlighet därtill, man allt fortfarande låter dessa lager vara med, när det gäller att organisera det svenska nykterhetsarbetet? Är det icke naturligt att åt dessa stora lager giva denna rätt? Det är helt enkelt en naturlig följd av hela den utveckling, som ägt rum i vårt land. Och för övrigt, då man betänker alla de svårigheter, alla de motgångar och hinder, som rest sig i vägen för att få nykterhetsfrågan dit den nu är, är det icke en viss framtidsgaranti man ytterligare får, när man godtager denna föreslagna form av kommunal folkomröstning, för att än vidare kunna föra fram denna stora nykterhetsfråga till ett än bättre och mera slutgiltigt mål?

Jag kan av den diskussion, som ägt rum, icke finna, att mot denna kommunala folkomröstning några vägande skäl blivit anförda. De skäl, som i detta fall hänförts till kommunens behandling av övriga kommunen tillhöriga frågor, äro efter mitt förmenande fullkomligt vederlagda av föregående talare. Jag ber dock att särskilt få vända mig till de skäl mot den kommunala folkomröstningen, som en del anföranden hava innehållit. En ärad talare har förklarat, att denna kommunala folkomröstning icke skulle omfattas med förtroende av det svenska folkets stora flertal. Varför är man då så orimligt rädd att låta denna

lagstiftningsakt äga rum? Är det så, att svenska folkets flertal icke omfattar densamma med stort intresse, då lära bestämmelserna på de flesta fall bli en död bokstav, åtminstone lär man icke kunna återopa detta som skäl mot oss andra, som ha en annan uppfattning och mot det sålunda anförda kunna sätta en petition från hundra tusentals medborgare. Det vore dock en naturligt sak att låta oss göra ett försök.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande m. m.
(Forts.)

En annan ärad talare gick än längre. Han sade, att denna kommunala omröstning är förkastlig däri, att en hel del sjuklingar, en hel del på resor stadda eller en hel del, som av andra anledningar icke kunna komma till dessa omröstningar, skulle komma att räknas som motståndare till spritfrågors lösning. Men är det så, får jag verkligen säga, att jag i detta yttrande icke kan utläsa annat än, att att den talaren borde särskilt omfatta förslaget om kommunal folkomröstning och om möjligt genom något tilläggsförslag lämna även alla dessa andra tillfälle att komma med och utöva sin rösträtt.

Herr talman, jag har med detta endast velat säga, att jag på det livligaste omfattar det förslag till folkomröstning, som i IV kap. av bevillningsutskottets betänkande föreslås, och särskilt tillstyrker jag bifall till 29 §. Då jag gör detta, vill jag säga, att jag gör det därför, att jag anser, att ett stort fosterländskt intresse är därvid fäst.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Mot herr Kvarnzelius' yttrande, att reservanterna icke tycktes hava behandlat frågan under det ansvar, som situationen kräver — jag tror det var så hans ord föllo sig — ber jag att få nedlägga en bestämd protest. I en stor fråga som denna kan man hava olika åsikter, och det har också visat sig i den föregående diskussionen om denna fråga. Och jag tror, att även reservanterna hava ansett sitt förslag till gagn för främjande av nykterheten. Såväl av herr Kvarnzelius' som bevillningsutskottets ordförandes anföranden framgick, att de s. k. nykterhetsvännerna tyckas anse det lokala vetot som det allra viktigaste i denna fråga, och att de synas icke gärna vilja vara med om några restriktioner utan det lokala vetot. För min del är jag övertygad om att man kan vidtaga stora och verkligt gagnande ändringar i gällande lagstiftning till nytta för nykterheten utan lokalt veto. Reservanternas mening har icke, såsom herr Karlsson påstått och även herr Petré framhållit, varit att ge ölet fritt härvidlag. Vi hava endast ansett frågan om ölet icke tillräckligt utredd, och då Kungl. Maj:ts förslag till bestämmelser icke skulle träda i kraft förr än år 1921, ha vi ansett, att ett uppskov icke kan skada nu. Enligt min uppfattning tror jag, att ett nytt förslag skulle kunna framkomma redan nästa år. Beträffande det lokala vetot, varom den paragraf, som nu föredragits, handlar, har ju detta varit ett önskemål för många under flera år. För min del anser jag dock, att det icke kan hava samma betydelse nu som kanske

Ang. brännvins- samt vin- och öl-handelns ordnande m. m.

(Forts.)

för längre tid tillbaka. Genom den rösträttsreform, som för några år sedan antogs, demokratiserades kommunalstämmorna mycket. Och det erkännes ju av de s. k. nykterhetsvännerna — åtminstone har jag hört flera av dem göra det — att det lokala vetot icke skulle ha någon särskild betydelse för landsbygden, men däremot skulle det vara av vikt för de mindre städerna att få det infört. Beträffande dessa vill jag dock erinra om, att förlidet är en lag antogs, varigenom städernas ekonomiska intresse av brännvinsförsäljningen inom desamma borttogs, och att vi ännu icke sett verkningarna därav. Jag vet icke ens, om man sedan dess sökt få bort bolagen i några städer.

Jag anhåller därför att få yrka avslag å den nu föredragna paragrafen.

Herr Lindh: Jag skall icke i denna debattens sena timme ge mig in på någon djupgående undersökning. Jag har endast begärt ordet för att bemöta ett par talares anmärkningar. Men innan jag det gör, skulle jag vilja rikta mig mot dem, som ställa omsorgen om näringen i detta fall framför omsorgen om nykterhetsintresset. Det är ju så, att även på detta tidiga stadium av denna frågas behandling beträffande statsmakternas ställning till densamma måste sägas, att denna näring dock icke intager samma ställning som övriga näringsidkares i detta land. Den intar dock en särställning, som den ganska ofta har fått känning av vid olika tillfällen. Det gäller särskilt sådana förhållanden som utfärdandet på rent administrativ väg av tillfälliga förbud, vilka denna näring får underkasta sig, utan att därför kunna rikta några anspråk på ersättning till vederbörande. Jag undrar vilken av de övriga näringarna, som skulle stilltiggande underkasta sig ett sådant ingripande.

De flesta försäljningsrättigheter, som finnas beträffande rusdrycker, äro av tillfällig art, i de flesta fall meddelade endast för två, tre år, utan någon skyldighet för de myndigheter, som meddelat dessa rättigheter, att vid rättighetstidens slut förnya desamma.

Om denna näring således drar andra växlar på framtiden, än den på grund av dessa säregna förhållanden har rätt att draga, bör det vara denna näringsidkares sak att stå den risk, de sålunda iklätt sig i detta avseende. Men att staten skall hava skyldighet att ingripa på detta sätt reglerande förefaller mig otvivelaktigt.

Det var med mycket stort intresse jag åhörde herr Thyréns anförande. Det enda, som jag skulle vilja beklaga, är, att hans framställning låg på ett så högt retoriskt plan, att åtminstone jag icke kunde uppfatta, om han önskade, att kammaren skulle bifalla eller avslå förslaget. Därmed vill jag icke hava sagt, att felet är herr Thyréns, det kanske är mitt.

Herr Lindblad i Närlunda gav sig in på den ganska vanskliga uppgiften att profetera. Han sade, att det stora och mäk-

tiga folk, som nu går segrande fram över Europas slagfält, aldrig skulle reflektera på att giva sig in på sådana lagstiftningsåtgärder av inskränkande natur. Det är svårt att profetera, och jag vill icke söka konkurrera med herr Lindblad härutinnan, men jag vill säga, att det finns i ifrågavarande land en ganska stark och kraftig rörelse, som går ut på att lägga om denna näring i detta fall. Härskaren över detta mäktiga rike har åtminstone förstått denna sak på ett helt annat sätt, än herrarna av majoriteten i denna kammare tyckas förstå den. Han har vid ett tillfälle yttrat, att de folk, som bäst förstå att frigöra sig från alkoholens inflytande, äro de nationer, som skola behärska världen.

Ang. brännvins- samt vin- och ol-handels ordnande m. m.

(Forts.)

Det torde i detta sammanhang icke sakna sitt intresse att påpeka, att det folk, som för närvarande till synes kämpar en ganska olycklig kamp, är det, som är känt att hava den allra största alkoholkonsumtionen per individ, som förekommer i hela Europa.

Det säges av våra motståndare, att vi skola giva efter och icke hålla på alla våra önskemål i hela deras utsträckning, ty om vi det göra, så finns det ingen möjlighet att få frågan löst. Det skulle man kanske kunna säga under vissa förhållanden. Men herrarna av majoriteten hava på ett annat område givit oss exempel på hur man skall handla, när man vill hava en fråga löst på det sätt, som man anser vara riktigt: de hava icke velat giva efter för den ståndpunkt, som de anse oeftergivlig. Jag tror, att det svenska nykterhetsfolket står i den ställningen, när det gäller framförandet av sina krav, att det icke har behov av att göra några eftergifter, som komma att gå ut över de oeftergivliga krav de uppställt. Jag tror, att den riktiga taktiken från deras sida är den, som majoriteten i denna kammare menar vara den riktiga, när det gäller en annan fråga. Jag tror icke vi behöva giva efter med avseende å de krav, som vi anse oeftergivliga. Folkmeningen kommer nog att finna medel att i sinom tid få igenom dessa krav, även om frågan nu skulle falla, vilket jag på det högsta skulle beklaga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den nu förevarande paragrafen.

Herr Clason: Jag begärde egentligen ordet med anledning av ett yttrande av herr Carl Gustaf Ekman från Eskilstuna. Han citerade ett uttalande av mig vid 1911 års riksdag med avseende å det lokala vetot och ville, såvitt jag förstod honom rätt, därav draga den slutsatsen, att jag för närvarande icke borde hava något att invända mot utskottets förslag i denna del. Jag ber då att få erinra honom om, att det är väsentlig skillnad mellan utskottets förslag nu och vad som då förelåg. Då gällde det ett skrivelseförslag, nu gäller det ett utformat lagförslag; och utformade lagbestämmelser kunna visa sig innehålla något helt annat, än man velat inlägga i ett skrivelse-

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.

(Forts.)

förslag. Så är också i denna fråga fallet. De utformade bestämmelserna innehålla åtskilligt annat, än vad jag uttalade i fråga om det skrivelseförslag, jag den gången förordade. Vad jag då talade om var en omröstning efter huvudtalet, ställt i förhållande till *kommunens hela röstetal*. Vad jag för min del har varit mindre rädd för än åtskilliga andra är omröstningen efter huvudtal i denna fråga, men jag är icke övertygad om att vid en sådan omröstning borde deltaga alla i en kommun befintliga, oberoende av om de fullgjort sina skyldigheter till kommunen eller icke.

Vidare ber jag att få påpeka, att i det nämnda skrivelseförslaget uttryckligen yrkades, att för ett avgörande beslut skulle krävas två tredjedelar av kommunens hela röstetal. Här är det fråga om enkel majoritet, vilket i och för sig redan är en väsentlig skillnad.

Tillika vill jag erinra om, att år 1911 frågan gällde ett förslag om detaljhandeln *med brännvin*. Här är dessutom också fråga om en dylik omröstning beträffande både vin och malt-drycker; och jag hyser den övertygelsen, att det finns mycket goda skäl att göra åtskillnad på dessa olika slag av drycker.

Slutligen bör jag kanske också erinra om, att enligt vad jag vid det tillfället framhöll, jag betraktade hela saken som ett experiment, om vars värde i *nykterhetskänseende* jag för min del icke var vidare övertygad. Jag tror också, att sedan den kommunernas frigörelse från ekonomiskt intresse av hanteringen ägt rum, varom friherre Beck-Friis nyss talade, det går an att torrlägga kommunerna på den vanliga vägen vida lättare än förut.

För övrigt skulle förhållandena i nykterhetsavseenden visst icke bliva oförändrade, om Kungl. Maj:ts förslag antoges, såsom dock den ärade talaren syntes antyda.

Efter jag har ordet, skall jag även be att få göra ett kort principiellt uttalande. Det innebär, att jag för min del livligt önskar, att Kungl. Maj:ts förslag blir här antaget, naturligtvis med de förändringar som innefattas i herr Nilssons i Bonarp m. fl. reservation. Om de detaljer, i vilka detta förslag skiljer sig från utskottets förslag och från friherre Flemings reservation, är så mycket talat, att jag icke skall inlåta mig därpå, men jag vill dock säga, att det förefaller mig, som om Kungl. Maj:ts förslag med nyssnämnda ändringar vore vida mer tillfredsställande än båda. Förslaget är ju en medelväg, men det är på samma gång ett så klart och avgjort steg till nykterhetssakens befrämjande, att dess antagande skulle vara synnerligen önskvärt, och jag tror också, att det just nu vore av stor betydelse, om denna kammare ville taga detta steg.

Det är sant, att man icke får överdriva betydelsen av restriktiva åtgärder på förevarande område. Men det är icke mindre sant, att lagstiftningen kan och skall vara ett stöd, och att ett sådant stöd vinnes, om tillfällena till frestelse minskas.

Och bakom nykterhetssträvandena ligga dock hos vida lager av vårt folk en så innerlig önskan om denna hjälp i dessa hänseenden och en så fast tro, att mycket därmed skulle vara vunnet, att man enligt min tanke bör gå denna önskan och tro till mötes, där kraven icke gå alltför långt. Utskottets förslag går enligt min mening i vissa punkter för långt. Kungl. Maj:ts och andra kammarreservanternas förslag gör det icke, och därför önskar jag bifall till detsamma. Och jag skulle på samma gång vilja vädja till dem, som helst skulle vilja gå ännu längre, om de ändå icke vilja erkänna, att Kungl. Maj:ts förslag är ett betydelsefullt steg framåt, och om de icke för att vinna detta nu också skulle vilja vara med om att vid denna riksdag taga detta steg. Man skall i en sådan här fråga icke låta, vad man måhända tror vara bättre, undanskjuta det goda man dock kan vinna med ett stort steg framåt.

Ang. brännvins- samt vin- och ölhandels ordnande m. m.
(Forts.)

I nu förevarande punkt kan jag icke annat än yrka avslag på utskottets förslag.

Herr Hellberg: Jag hade inte tänkt uppträda i denna fråga där det har vittnats så mycket från så många sakkunniga, men det är den gamle förledaren herr Thyrén, som förlett mig taga till ordet. Jag kan inte underlåta att rikta en liten replik till honom.

Jag blev nästan orolig, när jag hörde herr Thyrén i början gå så fruktansvärt fram mot majoriteten. Var skulle han väl komma att stanna, när han rusade på så förfärligt, skonande varken den gamla uppfattningen om den 40-gradiga röstskalan, den gamla fasta ståndpunkten i majoritetspartiets uppfattning, eller den gamla fordran, att man i nykterhetsfrågan skall hålla sig till missbruket och inte till bruket? Men herr Thyrén är ju aldrig så farlig mot de sina när han kommer till slutet som i början. Han hejdar sitt blodiga svärd. Så gjorde han även här, när han kom fram till frågan om nykterhetsvännernas hållning till försvaret och sedligheten. Ingen kan bättre än herr Thyrén uppskatta, hur stor betydelse nykterheten har för den nationella kraft vi behöva för vårt försvar och för den nationella kraft, som vi förspilla genom osedlighet. Han hade således det starkaste skäl att säga till majoriteten: eftersom ni så varmt ivra för sedlighet och försvarskraft och eftersom nykterhetssaken befrämjar bådadera, så gör vad göras kan för nykterheten. Detta skulle man kunnat vänta av honom. Men herr Thyrén vände om saken och sade: eftersom nykterhetsvännerna inte äro nog varma vare sig för försvar eller sedlighet, så äro ni frikallade att göra någonting för nykterheten. Det tycker jag är att lägga hyende under lasten och skänka de obotfärdiges förhinder, som de inte skulle hava.

Och så ett par ord till herr Lindblad i Närlunda. Han talade om att det lokala vetot är en politisk fråga och sökte bevisa detta på det besynnerliga sättet, att han sade, att man

Ang. bränn-
vins- samt
vin- och öl-
handelns ord-
nande m. m.

(Forts.)

intresserar sig därför på sådana trakter, där man är nykter, det lokala vetot förutan — vilket jag nu inte tycker är något starkt bevis. Men det kan nog komma att läggas en politisk synpunkt på saken, i fall första kammaren nu avslår det lokala vetot. Herr Lindblad bör förstå att för dem, som vilja göra i politik det inte kan vara ovälkommet att från det hållet få ett avslag på en reform, för vilken hundratusentals svenska män och kvinnor hava uttalat sig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å IV kapitlet av utskottets föreliggande lagförslag vore yrkat, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock att förslaget i denna del skulle avslås.

Härefter gjerde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår IV kapitlet av bevillningsutskottets i betänkande nr 28 punkt 1 a) framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 63.

Den vidare föredragningen av föreliggande betänkande ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan uppsköts till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial och utlåtande:

nr 31, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande och memorial:

nr 137, i anledning av väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t, angående utredning och förslag i fråga om ändrade villkor för upplåtelser av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m.; samt

nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upprättande av en växtförädlingsanstalt i Norrland.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,26 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.
